

Huvudmannabeslut efter riktad tillsyn av Specialskolan

Beslut och rapporter

Specialpedagogiska skolmyndigheten

2011-04-14

Box 1100

871 29 Härnösand

Dnr 40-2010:406

Huvudmannabeslut

---

efter riktad tillsyn av Specialskolan

Innehållsförteckning

Helhetsbedömning och beslut	3
Allmänt om tillsynen.....	6
Beskrivning av verksamheten.....	8
Tillsynsprotokoll med bedömningar	10
Bedömningar och motiveringar	11

Bilageförteckning

Bilaga 1

Tillsynsprotokoll och bedömningar för Specialskolorna

Riktad tillsyn av Specialskolan

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens bedömning är att kunskapsresultaten inom specialskolan behöver förbättras. Tillsynen har visat att det inom hela Specialpedagogiska skolmyndighetens organisation, från myndighetsledning till arbetslag i varje skola finns en ambition att åstadkomma just detta. Kvalitetsredovisningarna på myndighetsnivå och skolnivå har återkommande som uttalat mål att öka måluppfyllelsen. I verksamhetsplanen finns uppdrag till internrevisionen att särskilt följa måluppfyllelsen. Skolinspektionen konstaterar dock att kvalitetsredovisningarna genomgående innehåller utförliga beskrivningar av elevernas funktionsnedsättningar och problematik men mindre av kritisk omprövning av den egna verksamheten och förslag till åtgärder för att öka måluppfyllelsen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har tydliga strukturer för styrning och ledning med en klar ansvarsfördelning. System och rutiner finns för regelbundna kontakter och kontinuerlig återrapportering av skolornas resultat. Skolinspektionen har dock funnit att resultatuppföljning och redovisning både på myndighetsnivå och skolnivå behöver breddas och fördjupas till alla ämnen och fler årskurser. Nu fokuseras enbart på fyra ämnen för avgångseleverna. Detta ger för dåligt underlag för analys och tidiga insatser på skolnivå och/eller på myndighetsnivå.

Skolinspektionen har också funnit brister i den individuella uppföljningen av varje elevs kunskapsutveckling. En samlad insats för att på alla skolor kvalitativt utveckla de skriftliga omdömena och den individuella utvecklingsplanen i formativ riktning vore att ta ett kraftfullt medel i anspråk för att förbättra den enskilde elevens kunskapsutveckling. Det skulle också ge underlag för sådana sammanställningar på skolnivå av kunskapsresultat som idag helt eller delvis saknas i alla skolor. Nationella ämnesprov utnyttjas i otillräcklig omfattning inom specialskolan. I den mån de är otillräckligt tillgängliga för döva och hörselskadade elever behöver ytterligare anpassning göras av befintliga prov eller nya tas fram av Skolverket. Likvärdighet i bedömning och betygssättning behöver säkerställas genom ökat utbyte med skolor och pedagoger utanför myndigheten, så att det inom specialskolan inte utvecklas en referensram med lägre krav.

Helt avgörande för utvecklingen på skolorna är rektors ledarskap. En av rektors viktigaste uppgifter är att tillsammans med medarbetarna formulera en

strategi och gemensam bild på skolan av styrdokumentens intentioner. En sådan bidrar till ett gemensamt förhållningssätt och ger i det vardagliga arbetet stöd för insatser för ökad måluppfyllelse. Skolinspektionen har funnit att ingen skola präglas av en sådan gemensam bild av hur verksamheten ska förverkliga det nationella uppdraget, även om de tre riksskolorna kommit en bit på väg. Ett avgörande hinder är att rektorerna genomgående inte är tillräckligt förtrogna med verksamheten. Det är till exempel sällsynt att rektorerna besöker undervisningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten måste därför säkerställa att rektorerna blir förtrogna med verksamheten. Vid inspektionstillfället konstaterade Skolinspektionen i samtliga skolor att rektor inte i tillräcklig grad tog ansvar för att skolans resultat utvärderades och att detta underlag användes för att nå de nationella målen. Detta är inte liktydigt med att utvecklingsarbete saknas, men det är inte i tillräcklig grad relaterat till faktorer som på skolan identifierats som viktiga för ökad måluppfyllelse. Ett gott exempel på lokalt utvecklingsarbete finns på Östervångsskolan, där pedagogerna sedan fem år tillbaka arbetar enligt modellen problembaserad skolutveckling med stöd av Karlstads universitet.

Skolinspektionen har uppmärksammat några faktorer i lärmiljön som har samband med måluppfyllelsen. Även om både centrala och lokala dokument beskriver en ambition att öka elevinflytandet har Skolinspektionen konstaterat att elevernas delaktighet i planering och utvärdering av undervisningen är svagt utvecklad. Elevinflytande kan vara ett medel att bidra till en varierad och stimulerande undervisning som utgår från elevernas erfarenheter och tänkande. Det kan också öka elevernas tillit till sin förmåga och signalera positiva och höga förväntningar på eleverna från skolans och lärarnas sida. Ett konkret och positivt exempel på elevinflytande i det egna lärandet är de elever på Birgittaskolan som själva leder sina utvecklingssamtal.

Skolinspektionen fann vid klassrumsbesök att grupper på skolorna mycket ofta består av några få elever med en eller två pedagoger. Specialskolan är en jämförelsevis resursstark organisation. Det finns skäl att överväga om arbetsformerna tar tillvara resurserna på ett optimalt sätt för att gynna måluppfyllelsen. Viktigt för att tillägna sig språk är exempelvis kommunikation i större grupper och autentiska situationer, något som Skolinspektionen såg förhållandevis mindre av än fakta- och färdighetsträning i små grupper.

Värdegrundsarbetet behöver förstärkas på flera skolor. På skolorna finns elever med olika funktionsnedsättningar vilket bidrar till behovet av insatser för att förebygga motsättningar mellan elever såväl inom skolorna som i den samver-

kan med andra skolor som är på väg att etableras. Skolinspektionen såg exempel på väl fungerande rutiner med kraftfulla och konsekventa ingripanden vid fall av kränkande behandling, till exempel på Åsbackaskolan, men också exempel på motsatsen på andra skolor. Ordningsregler och planer mot kränkande behandling och för likabehandling behöver kompletteras på flera skolor.

Tillsynen har visat på behov av nivåanpassad fortbildning i svenskt teckenspråk för medarbetarna på skolorna så att den tvåspråkiga miljön kan stärkas.

Skolinspektionen har i tillsynen av specialskolorna inom Specialpedagogiska skolmyndigheten identifierat följande brister inom myndighetens ansvarsområde som måste åtgärdas:

- Specialpedagogiska skolmyndigheten ger inte att alla elever förutsättningar att nå lägst mål att uppnå i alla ämnen (1 kap. 12 § 1985 års skollag och 8 § första stycket Förordning med instruktion för specialpedagogiska skolmyndigheten).
- Specialpedagogiska skolmyndighetens uppföljning och utvärdering av verksamheternas resultat omfattas inte i tillräcklig utsträckning av analyser och bedömningar som underlag för att kunna identifiera och vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse (1 kap. 12 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling, 1-5 §§ Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte att rektorerna fullt ut genomför sitt uppdrag i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna (1 kap. 12 § 1985 års skollag, 2 kap. 2 § 1985 års skollag, 1-5 §§ Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (1 kap. 12 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte i tillräcklig utsträckning att det på skolorna bedrivs ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling, och att de årliga planerna mot kränkande behandling i alla skolor uppfyller författningarnas krav (1 kap. 2 § tredje stycket, 14 a kap. 1 och 6-8 §§ 1985 års skollag).

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen har genomfört en riktad tillsyn av utbildningen i de fem regionskolor och de tre riksskolor som ingår i Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolinspektionen har besökt dessa skolor under perioden oktober 2010 till och med januari 2011.

Varje skola har efter besöket fått ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisats. Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar som rör helhetsbilden av skolorna och huvudmannens ansvar för skolorna inom Specialskolan redovisas i detta beslut. Besluten från samtliga skolor bifogas som bilagor. Detta utgör Skolinspektionens slutliga beslut avseende tillsynen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn och ungdomar inom Specialskolan att nå de nationella målen. Skolinspektionen bedömer om Specialpedagogiska skolmyndigheten uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **Måluppfyllelse, trygg lärandemiljö, ledning och utveckling** samt **tillgång till utbildning**. Tillsynen syftar inte till att ge en heltäckande bild av all verksamhet vid den aktuella tidpunkten.

Övergripande information om tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Tillsyn/>).

Av rapporter och bilagda beslut framgår vilka skolor som har granskats, hur tillsynen har genomförts, vilka bedömningar som har gjorts och i vilka avseenden åtgärder behövs på de enskilda skolorna.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs på de enskilda skolorna har rektor och huvudman ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits på skolorna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Underlaget för Skolinspektionens bedömningar av Specialpedagogiska skolmyndighetens ansvarstagande är dels dokument från myndigheten och skolorna, dels den information som inspektörerna samlat in via enkäter samt vid

observationer, intervjuer och samtal under besöken. På skolorna har intervjuer genomförts med skolledningen samt med representanter för elever, personal och föräldrar. Preliminära resultat har återkopplats till rektor. På fyra skolor har en utvecklad återkoppling genomförts för skolledare och en grupp lärare. Videomöte för information och kompletterande frågor har genomförts med företrädare för Specialpedagogiska skolmyndigheten, generaldirektören, avdelningschefen för verksamhetsstöd, chefen för Nationella resursen samt regionchefen i Södra regionen.

Två möten har hållits med ett antal intresseorganisationer som är representerade i Nationella skolrådet. Tillsynen har därigenom tillförts frågeställningar och omfattande sakinformation från organisationernas respektive verksamhetsfält.

Sangeeta Bagga-Gupta, professor i pedagogik med inriktning mot didaktik vid Örebro universitet och FD i kommunikation, har i egenskap av sakkunnig deltagit i en tillsyn, tillfört projektgruppen relevanta texter från aktuell forskning inom området och bistått projektledaren med synpunkter och uppgifter.

Detta beslut kompletteras med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Företrädare för Specialpedagogiska skolmyndigheten har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i detta beslut.

Beskrivning av verksamheten

Den 1 juli 2008 bildades Specialpedagogiska skolmyndigheten genom sammanslagning av ett antal skolmyndigheter (Specialskolemyndigheten, Specialpedagogiska institutet och Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd).

Samma datum återetablerades också skolorna Ekeskolan och Hällsboskolan som statliga specialskolor.

Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM) regionala skolor och deras boenden finns till för elever med dövhet och hörselskada, med eller utan hörhjälpmedel, hörapparat eller Cochleaimplantat (CI). De regionala skolorna är Östervångsskolan i Lund, Vänerskolan i Vänersborg, Birgittaskolan i Örebro, Manillaskolan i Stockholm och Kristinaskolan i Härnösand. Myndigheten har även tre nationella skolor med boende för elever som är döva och hörselskadade med en utvecklingsstörning eller dövblindfödda (Åsbackaskolan i Gnesta), elever med synskador samt ytterligare funktionsnedsättningar (Ekeskolan i Örebro) samt elever med grav språkstörning (Hällsboskolan i Sigtuna och Umeå). Läsåret 2009/2010 arbetade på de regionala specialskolorna ca 40 lärare per hundra elever och på riksskolorna ca 70 lärare per hundra elever.

Myndigheten är organiserad i fem regioner, en nationell resurs, en läromedelsavdelning, en statsbidragsavdelning samt övergripande förvaltning och verksamhetssamordning. I varje region finns en regional specialskola samt Råd och stödverksamhet. Regionindelningen överensstämmer med skolornas upptagningsområden. De tre nationella skolorna ingår, med resurscenter, i den nationella resursen.

Ledningsgruppen består av de fem regioncheferna, cheferna för nationella resursen, läromedelsenheten, förvaltningen och verksamhetssamordningen samt Generaldirektören.

En särskild beslutande nämnd (SBN) ansvarar för mottagande av elever.

Samtliga åtta skolenheter är tillsammans med tolv berörda intresseorganisationer representerade i ett Nationellt skolråd (NSR) för insyn och samverkan i skolfrågor. Respektive skola har ett eget skolråd varur representanter utses till det Nationella skolrådet. I Nationella Intresserådet (NIR) redovisas och diskuteras övergripande frågor från SPSM. Rådet består av 14 ledamöter och här har intresseorganisationerna möjlighet att lyfta ideologiska och intressepolitiska frågeställningar. Det finns också ett Insynråd, vars uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Det tillgodoser behovet av en demokratisk

insyn och medborgerligt inflytande. Insynsrådets ledamöter utses av regeringen.

Tabell 1.

Verksamhetsform och skola	Antal barn/elever/studerande
Regionskola	
Östervångsskolan (Lund)	57
Vänerskolan (Vänersborg)	56
Birgittaskolan (Örebro)	135
Manillaskolan (Stockholm)	111
Kristinaskolan (Härnösand)	56
Riksskola	
Ekeskolan (Örebro)	25
Hällsboskolan (Sigtuna och Umeå)	28
Åsbackaskolan (Gnesta)	33
Totalt antal elever	501
Antal av samtliga elever som läser enligt den obligatoriska särskolans kursplaner	111

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten i december 2010

Tillsynsprotokoll med bedömningar

Tillsynen har visat att åtgärder krävs inom de områden som är markerade.
Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Trygg lärandemiljö

Målinriktat arbete mot kränkande behandling

Plan mot kränkande behandling

Ledning och utveckling

Personalens utbildning och kompetensutveckling

Ansvarsfördelning

Rektorernas uppdrag

Uppföljning och utvärdering

Tillgång till utbildning

Plats och valmöjligheter

Lokala utformningar

Avgifter

Skolpliktsbevakning och registerkontroll

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bristområde: Kunskaper

Bedömning:

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte alla elever ges förutsättningar att nå lägst mål att uppnå i alla ämnen.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § 1985 års skollag

8 § första stycket förordning med instruktion för specialpedagogiska skolmyndigheten

Motivering:

Ett centralt mått på hur väl en skola och dess huvudman lyckas med kunskapsuppdraget är vilken andel av eleverna som når målen i samtliga ämnen. Enligt den statistik som presenterats av specialskolan hade 40 procent av eleverna i regionskolorna 2010 betyg i alla ämnen. Motsvarande värde för riket är 77 procent. För specialskolan var det en förbättring från år 2009, då 25 procent lämnade årskurs 10 med betyg i alla ämnen. Det bör noteras att det även i sammanställningar för hela specialskolan rör sig om förhållandevis få elever. Det var till exempel 77 elever som lämnade årskurs 10 år 2010, varav 14 läste enligt obligatoriska särskolans kursplaner. Det ovan redovisade procenttalet baseras därmed på 63 elever. All statistik som rör specialskolan måste av detta skäl tolkas med stor försiktighet.

Andelen elever med minst godkänt i ämnena matematik, svenska och engelska visar förhållandevis stora variationer under perioden 2002–2010, som högst 48 procent, som lägst 26 procent, i genomsnitt 40 procent.

I teckenspråk har under senare år cirka 70 procent av eleverna fått godkända betyg, vilket är en nedgång från tidigare år. År 1999 hade 87 procent godkänt. Andelen elever som fått godkänt i svenska har däremot ökat. Ett av målen för specialskolan är att eleverna ska bli tvåspråkiga, vilket innebär att eleverna ska kunna avläsa svenskt teckenspråk och läsa svenska samt uttrycka tankar och idéer på svenskt teckenspråk och i skrift. Syftet är att eleverna ska få en sådan beredskap att de kan leva och verka som tvåspråkiga individer i samhället. År 2010 var andelen avgångselever som fick minst godkänt betyg i både svenska och svenskt teckenspråk cirka 58 procent, vilket var en ökning från föregående år. Detta är dock bara ett av tänkbara kriterier på tvåspråkighet.

Specialpedagogiska skolmyndigheten skriver i sin kvalitetsredovisning för 2009 att man bedömer alla eleverna som tvåspråkiga men att man befinner sig på olika nivåer i de båda språken beroende på variabler som ålder, tidigare språkstimulans, användande av tekniska hjälpmedel samt val av förstaspråk. Skolinspektionen bedömer det som angeläget att Specialpedagogiska skolmyndigheten följer måluppfyllelsen av elevers tvåspråkighet med ett mått som medger jämförelser över tid, både på individnivå och på skolnivå.

Specialpedagogiska skolmyndigheten redovisar statistik som visar skolornas genomsnittliga meritvärde i svenska, matematik, engelska och svenskt teckenspråk. På grund av låga elevtal fluktuerar procenttalen så kraftigt att uppföljning över tid och mellan skolor är problematisk. Det framgår av statistiken att runt 10 procent av de elever som minst nådde målen hade betyget MVG i ett eller flera av de fyra ämnena som redovisas.

För elever som läser enligt den obligatoriska särskolans kursplaner finns inte resultat sammanställda på skolnivå eller huvudmannanivå. Skolinspektionen kan inte bedöma måluppfyllelsen i årskurser där betyg inte sätts, eftersom det inte på alla specialskolor redovisats en samlad bild av resultaten. Deltagandet i de nationella ämnesproven är inte heller redovisat på sådant sätt att resultatet kan granskas samlat.

Måluppfyllelsen för döva och hörselskadade barn i skolan undersöktes i en rapport som 2008 redovisades av dåvarande Specialskolemyndigheten. Meritvärdet för elever i specialskolan visade sig då vara lägre i specialskolan än i hörselklasskolor och för individintegrerade elever. Andelen elever behöriga till gymnasieskolan var också lägre i specialskolan, elever i specialskolan hade också betyg i färre ämnen. De förklaringar som lyftes fram av Specialpedagogiska skolmyndigheten handlade i huvudsak om graden av hörselnedsättning och dövhet, andel elever med ytterligare funktionshinder, andel elever födda i annat land, lägre grad av tillämpning av undantagsbestämmelse vid betygsättning på specialskolor, elever som bytte skolform och förutsättningar för undervisning (visuell undervisning kontra auditiv).

I årsredovisningen 2010 beskriver Specialpedagogiska skolmyndigheten elevgruppen. Där påpekas att andelen elever som kommer till de regionala skolorna sent upp i skolåren ökat och ligger runt 30 procent i årskurserna 6–10. Antalet och andelen elever med ytterligare funktionsnedsättningar utöver de som motiverar inskrivning i specialskolan uppges också ha ökat, liksom variationen i problematik. Exempel är neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, synnedsättningar, profiler inom autismspektrumet, minnessvårigheter och utvecklingsstörning.

Även i skolors egna kvalitetsredovisningar relateras orsaker till bristande måluppfyllelse, ibland ganska utförligt, till elevernas funktionsnedsättningar och problematik.

Skolinspektionen har dock genomgående mött en samsyn när det gäller nödvändigheten av att öka elevernas måluppfyllelse. Det gäller hos intervjuade elever, föräldrar, företrädare för intresseorganisationer, lärare, skolledare och Specialpedagogiska skolmyndighetens regionala och centrala företrädare. Det finns också med som ett återkommande mål i den centrala verksamhetsplanen liksom i skolornas egna dokument.

Även om det i framför allt Specialpedagogiska skolmyndighetens årsredovisning och kvalitetsredovisning finns exempel på överväganden som gäller verksamhetens utformning och inriktning finner Skolinspektionen att det i synnerhet på skolnivå ägnas för lite utrymme åt omprövning och utvecklingsmöjligheter inom undervisningen.

Skolinspektionen finner att elevernas måluppfyllelse är uppenbart för låg i de avseenden den kunnat bedömas, även med hänsyn tagen till de funktionsnedsättningar och omständigheter i övrigt som beskrivits av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Som framgår av senare avsnitt bedömer Skolinspektionen att faktorer som förbättrad kunskapsuppföljning på individnivå, förbättrade åtgärdsprogram, sammanställning och analys på skolnivå av resultat i årskurser och ämnen, uppföljning och utvärdering på huvudmannanivå, rektors funktion som ledare av det pedagogiska arbetet, olika inslag i lärmiljön, förutsättningarna för tvåspråkig miljö och lärarens utbildning och kompetensutveckling är betydelsefulla faktorer för att öka den idag alltför låga måluppfyllelsen.

Huvudområde: Ledning och utveckling

Bristområde: Uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Specialpedagogiska skolmyndighetens uppföljning och utvärdering av verksamheternas resultat omfattas inte i tillräcklig utsträckning av analyser och bedömningar som underlag för att kunna identifiera och vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

1-5 §§ Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.

Motivering:

Specialpedagogiska skolmyndigheten har rutiner och system för kontinuerlig återrapportering från regionskolor och riksskolor. I årsredovisning och kvalitetsredovisning redovisar myndigheten antal avgångselever med fullständiga betyg, antal elever med ofullständiga betyg och antal elever utan betyg. Kursplanerrelaterade resultat redovisas endast för årskurs 10 och för ämnena teckenspråk, svenska, engelska och matematik. Inga resultat redovisas således för yngre elever, andra ämnen eller de nationella ämnesproven. Resultat för elever som läser enligt den obligatoriska sarskolans kursplaner redovisas inte. Detta inskränker möjligheterna till analys och minskar också förutsättningarna att vidta relevanta åtgärder för att öka måluppfyllelsen. Struktur och innehåll i skolornas egna kvalitetsredovisningar följer på dessa punkter helt den myndighetens gemensamma, vilket innebär att kunskapsresultaten också där intar ett alltför litet utrymme. För att skapa ett bättre underlag för den egna analysen och för att stimulera till kvalitativt bättre lokalt underlag på skolorna behöver myndigheten i egenskap av huvudman stärka sitt resultatfokus när det gäller måluppfyllelsen enligt kursplanerna.

I myndighetens kvalitetsredovisning för verksamhetsåret 2009 återfinns under rubriken "Förbättringsområden inför nästa kvalitetsredovisningsperiod" åtta punkter som också Skolinspektionen i granskningen noterat som angelägna för flertalet skolor under den genomförda tillsynen. Samtliga dessa fanns också med i kvalitetsredovisningen för 2008. Punkterna är i de flesta fall formulerade i så allmänna ordalag att uppföljning och utvärdering är svår att göra. I vissa fall blir de uppräknade förbättringsområdena från 2008 föremål för behandling i olika skolors egna kvalitetsredovisningar, Skolinspektionen har dock inte kunnat finna någon tydlig koppling mellan det centrala och de lokala dokumenten. De av myndigheten angivna förbättringsområdena har enligt vad som framgår av kvalitetsredovisningarna haft liten styrande inverkan på skolornas kvalitetsarbete.

Huvudområde: Ledning och utveckling

Bristområde: Rektors uppdrag

Bedömning:

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte att rektorerna fullt ut genomför sitt uppdrag i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § 1985 års skollag

2 kap. 2 § 1985 års skollag

1-5 §§ Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.

Motivering:

Enligt 1985 års skollag ska rektor hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och särskilt verka för att utbildningen utvecklas. I läroplanen förtydligas att rektor har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen, att en lokal arbetsplan upprättas och att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Rektor har ansvaret för skolans resultat, ett särskilt ansvar beskrivs i femton punkter som bland annat rör skolans arbetsformer och elevinflytande, särskilt stöd, kontakten mellan skola och hem, undervisningens form, samverkan inom skolan och med aktörer utanför den.

För att kunna ta det ansvar läroplanen föreskriver behöver rektor sådan förtrogenhet skollagen kräver. Skolinspektionen har i den genomförda granskningen på sju av åtta besökta skolor konstaterat att rektor inte i tillräcklig grad inhämtar kunskap om och följer upp lärarnas undervisning. På samtliga skolor finns brister när det gäller rektors ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att resultatet av utvärderingen används för att nå de nationella målen. Förtrogenhet med det dagliga arbetet kan skapas på olika sätt. Medarbetarsamtal, nära deltagande i det elevvårdande arbetet och indirekt information via biträdande rektor är några medel som beskrivits i intervjuer och som kan ge betydande underlag. Klassrumsbesök, direkta iakttagelser av undervisningen och efterföljande reflekterande samtal med läraren är efterfrågat av lärare och effektivt för utveckling av undervisningen. Det skulle dessutom ge rektor kunskap om skolan att använda i skolövergripande utvecklingsarbete. På alla skolor har lärare i intervjuer önskat att rektor ska besöka undervisningen. Med hänsyn till att specialskolorna genomgående är små framstår det som anmärkningsvärt att direkta besök i undervisningen av rektor aldrig eller bara i sällsynta fall äger rum. Samtliga tillfrågade rektorer har hänvisat till att deras tid

till mycket stor del måste ägnas åt möten och uppdrag åt myndigheten på regional eller central nivå. Centrala företrädare för myndigheten har däremot ansett att administrativ avlastning kommit till stånd och att det numera borde finnas förutsättningar för rektor att ägna sig åt mer internt arbete på skolorna. Av verksamhetsplanen för 2011 och 2012 framgår att myndigheten uppmärksammat frågan och satt upp målet att rektor ska vara en tydlig ledare av specialskolans pedagogiska arbete och utveckling.

Här beskrivs några centrala processer som är förknippade med rektors ansvar och där Skolinspektionen sett anledning till kritik:

Fortlöpande information om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling.

Basen för uppföljning av undervisningens resultat skapas på individnivå hos den enskilde eleven. Den första återkopplingen till elev och vårdnadshavare sker i form av skriftliga omdömen och en individuell utvecklingsplan (IUP). På sex av åtta skolor har Skolinspektionen funnit utvecklingsbehov när de gäller skriftliga omdömen och individuella utvecklingsplaner. Det har på några skolor funnits exempel på skriftliga omdömen som varit konstruerade som formativa bedömningar av hög kvalitet. Internationell forskning hävdar att formativ bedömning är ett kraftfullt medel för att förbättra måluppfyllelsen.¹ Med hänsyn till att specialskolan har hög andel lärare med specialpedagogisk kompetens och att elever i behov av stöd kan ha särskilt stor nytta av formativa bedömningar finns anledning för specialskolorna att utveckla de skriftliga omdömena och de individuella utvecklingsplanerna på det sätt som beskrivs i Skolverkets stödmaterial för IUP-processen. En sådan process kräver också rektors aktiva deltagande och förtrogenhet, som framgår av Skolverkets stödmaterial för rektors arbete med IUP. Skolinspektionen har funnit att rektorerna inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att elever och föräldrar får den information de har rätt till.

Regelbunden utvärdering och utveckling av verksamheten

Skolinspektionen har på alla åtta skolor funnit anledning till kritik. Kunskapsresultaten återges i kvalitetsredovisningen enbart för avgångseleverna och i

---

¹ Alexander, R. mfl. *Children, their World, their Education. Final report and recommendations of the Cambridge Primary Review*. Routledge 2010. s 315.

fyra ämnen, vanligen finns inte sammanställningar på skolnivå i andra årskurser. Skolans resultat blir inte föremål för någon gemensam diskussion eller analys med medarbetarna på skolan. Ett utvecklingsarbete med skriftliga omdömen skulle kunna ge underlag för sammanställningar i alla ämnen och alla årskurser. Det är en uppgift för rektor att leda det systematiska kvalitetsarbetet.

De nationella målens styrande effekt i verksamheten

En problematik är att specialskolan riskerar att utveckla en egen referensram i bedömning och betygssättning som skiljer sig från grundskolan genom att kraven sätts lägre, även i de fall då kursplanerna är de samma. Frånsett några lokala initiativ av enstaka intresserade lärare har Skolinspektionen inte sett exempel på systematiska försök att utbyta erfarenheter med skolor utanför den egna kretsen.

En likriktare är de nationella ämnesproven. Skolinspektionen är medveten om att i begränsad utsträckning är tillämpliga eftersom specialskolan har särskilda kursplaner i svenska och engelska och delar av proven inte alls kan göras av eleverna på grund av deras funktionsnedsättning. Skolinspektionen har dock funnit att de inte heller i de delar de skulle kunna användas utnyttjas tillräckligt av skolorna. Ett skäl till detta är lärares uppfattning att eleverna inte skall utsättas för nationella prov de har små utsikter att klara av. En annan faktor anges vara att anpassning av tillämpliga delar av de nationella proven inte har skett på sådant sätt att de på ett rimligt sätt blir tillgängliga för elever med funktionsnedsättningar. De invändningar som framförts utgör enligt Skolinspektionens bedömning inte tillräckliga skäl att avstå från nationella ämnesprov på det sätt som nu sker.

En särskild problematik utgör undervisningen av elever med utvecklingsstörning, där kunskap om den obligatoriska särskolans kursplaner i vissa fall saknas hos berörda lärare och skolledare.

Rektors bristande förtroenhet med verksamheten medför att några rektorer inte ansett sig kunna bedöma om personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Åtgärdsprogram

Flertalet skolor måste utveckla sina åtgärdsprogram. På några skolor upprättas inga åtgärdsprogram alls, på någon förekom sammanblandning av individuell utvecklingsplan och åtgärdsprogram. Bristande anknytning till kursplanemål

och brist på konkretion i beskrivningen av insatserna för eleverna iakttogs också. Det framgick inte alltid hur uppföljningen skulle gå till. Skolinspektionen har funnit att rektor inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att åtgärdsprogram utarbetas för elever i svårigheter.

Huvudområde: Ledning och utveckling

Bristområde: Personalens utbildning och kompetensutveckling

Bedömning:

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Ett av målen med skolverksamheten i regionskolorna är att varje elev efter genomgången specialskola ska vara tvåspråkig. Den kommunikativa miljön på specialskolorna kan innehålla svenskt teckenspråk, skriven och talad svenska, taktilt teckenspråk och AKK (Alternativa och Kompletterande Kommunikationsmetoder). Av de självskattningar lärare gjort, liksom av uppgifter vid intervjuer med lärare och elever, har framkommit att det på i vart fall hälften av skolorna finns behov av ytterligare fortbildning i svenskt teckenspråk för att stärka teckenspråksmiljön. Även om många lärare och andra medarbetare på skolorna har god grundkompetens finns ett behov av fortbildning, bland annat därför att svenskt teckenspråk kontinuerligt utvecklas, inte minst bland ungdomarna. I tillsynen redovisades ett gott exempel från Åsbackaskolan på nivåanpassad fortbildning där alla medarbetare fick möjlighet att utveckla sitt svenska teckenspråk.

Eftersom ett ökande antal elever med utvecklingsstörning får sin utbildning på specialskolorna har fortbildningsbehov också identifierats när det gäller kursplaner för och undervisning av elever med utvecklingsstörning.

Specialskolorna har genomgående hög standard när det gäller datorer och interaktiva skrivtavlor. Denna utrustning kan vara mycket effektiv för att stärka den visuella miljön för döva och hörselskadade elever. På flera skolor beskrevs

för Skolinspektionen att utrustningen utnyttjades ganska lite, enligt uppgift från medarbetarna därför att de inte behärskade tekniken. I tillsynen gavs också exempel på mycket god kvalitet i undervisningen, bland annat på Åsbackaskolan, där elevernas aktiviteter utanför klassrummet filmades och gjordes till föremål för senare genomgångar och kommunikation i klassrummet. Skolinspektionen bedömer att fortbildning inom IT-området avsevärt skulle kunna bidra till att förstärka den visuella och kommunikativa miljön i klassrummen.

Inom ovan beskrivna områden finns behov av insatser från Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Huvudområde: Trygg lärandemiljö

Bristområde: Målinriktat arbete mot kränkande behandling och plan mot kränkande behandling

Bedömning:

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillser inte i tillräcklig utsträckning att det på skolorna bedrivs ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling, och att de årliga planerna mot kränkande behandling i alla skolor uppfyller författningarnas krav.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § tredje stycket 1985 års skollag

14 a kap 1 och 6-8 §§ 1985 års skollag

Motivering:

På alla skolor bedrivs arbete för att förebygga kränkande behandling, ibland finns också inslag av förebyggande arbete mot trakasserier och främjande av likabehandling.

Tillsynen visar på flera fall av brister när det gäller att upprätta ordningsregler med elevernas medverkan. Det finns också exempel på bristande uppslutning från personalens sida när det gäller att tillämpa och ingripa då någon bryter mot reglerna och otillräckliga ingripanden från rektors sida vid fall av kränkande behandling. Det senare gäller i något fall också vuxens beteende mot elev. Skolans plan mot kränkande behandling/Likabehandlingsplan är ibland okänd bland eleverna.

Skolinspektionen har i tillsynen funnit brister i flera av de planer mot kränkande behandling som upprättats. Det kan gälla avsaknad av konkreta insatser och utvärderingsbara mål för arbetet eller att ingen kartläggning av aktuella risker gjorts. En diskrimineringsgrund som lagen anger är funktionsnedsättning. Denna diskrimineringsgrund borde det finnas skäl att särskilt uppmärksamma på specialskolorna, dels för att förebygga trakasserier mellan egna elever med olika förutsättningar dels i sammanhang när samverkan etableras med andra skolor. Skolinspektionens tillsyn visar att Specialskolan har anledning att i det fortsatta arbetet särskilt komplettera arbetet och planerna med förebyggande insatser mot trakasserier och främjande av likabehandling.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att åtgärder vidtas, såväl på skolnivå som på huvudmannanivå. Skolinspektionen kommer att följa upp detta och övriga beslut. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast den 15 juli 2011. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet.

Redovisningen ska innehålla en sammanställning av samtliga kunskapsresultat för att kunna bedöma skolornas måluppfyllelse.

Av bilagda beslut framgår vilka brister som identifierats på skolorna. Bedömningarna redovisas i bilagan.

Föredragande har varit utredare Roger Niklewski.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredare Viveka Berglund.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Roger Niklewski
Utredare/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Regionala specialskolor och Riksskolor

Bilaga 1

Tillsynsprotokoll och bedömningar för Specialskolorna

2011-01-10

Dnr 40–2010:406

Skolbeslut för specialskola

---

efter tillsyn av regionskolan Birgittaskolan
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tillsyn i Birgittaskolan, specialskola åk 1–10

2011-01-10

1 (5)

Dnr 40–2010:406

Tillsyn i Birgittaskolan

Specialskola, årskurs 1–10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Birgittaskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, den verksamhetsredogörelse som lämnats samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Av 17 avgångselever vårterminen 2010 nådde 8 målen i engelska, 6 i matematik och 7 i svenska. Fem av eleverna var tvåspråkiga i den meningen att de nått målen i såväl svenska som svenskt teckenspråk. På Birgittaskolan finns hos skolans ledning, lärare och andra medarbetare en medvetenhet om att elevernas resultat måste förbättras. Det finns för närvarande inte någon tydlig och av all personal omfattad vision som beskriver hur en sådan förbättring ska gå till, vilka delmål som behöver nås och vilka medel som ska föra skolan dit.

I skolans dokumentation redovisas olika orsaker till att goda resultat inte kan nås. Den utförliga beskrivningen av elevernas bristande förutsättningar motsvaras inte av en kritisk självprövning av den egna verksamheten. Detta bidrar till att skolans förväntningar på eleverna inte är höga och tydliggjorda och att den framgångsfaktor som sådana förväntningar skulle ha inneburit nu inte får effekt.

Skolan har kommit långt när det gäller att i dialog med elever och föräldrar klargöra de enskilda elevernas kunskapsutveckling med stöd av skriftliga omdömen i alla ämnen och individuella utvecklingsplaner. Genomgående behöver dock sammanställningar på skolnivå göras som underlag för analys och insatser i olika skolår och i olika ämnen.

Tillsyn i Birgittaskolan, specialskola åk 1–10

2011-01-10

2 (5)

Dnr 40–2010:406

I en utvärdering som genomfördes av Skolverket 1997 framfördes i personalenkäten önskemål om utbyte med andra grundskolor. Både föräldrar och lärare har nu till Skolinspektionen framfört oro för att likvärdigheten i bedömning och betygssättning efterhand kan minska om lärare inte ges möjlighet att göra jämförelser med lärare inom grundskolan. Rektor behöver säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning i de ämnen som är gemensamma med grundskolan, lokal samverkan med såväl grundskola som grundsärskola bör övervägas som medel.

Lärmiljön på Birgittaskolan behöver genomgripande diskuteras på skolan i syfte att hos medarbetarna nå en samsyn om vad som ger de bästa förutsättningarna för rik kommunikation, språkträning av olika slag och en undervisning som eleverna upplever som stimulerande. Ett intensifierat arbete på skolan för att öka elevinflytandet kan bidra till det senare. En mer stimulerande undervisning bör också kunna skapas genom att den tekniska utrustning i form av till exempel interaktiva skrivtavlor som finns i ökad utsträckning också används för att skapa en mer visuell miljö. Det förutsätter att eventuella hinder för att utnyttja utrustningen, till exempel otillräcklig utbildning, undanröjs.

Det pedagogiska ledarskapet på skolan behöver förstärkas genom att rektorn utifrån en mer direkt kontakt med undervisande lärare skaffar sig underlag för att driva kvalitetsarbetet på ett systematiskt sätt. De förslag och idéer som under inspektionen framförts av olika medarbetare kan i en sådan process tas tillvara genom allas delaktighet. På skolan har det innevarande läsår skapats en struktur med arbetslag och arbetslagsledare som bör ge förbättrade förutsättningar för ett framgångsrikt kvalitetsarbete. Ett avgörande inslag bör vara att en vision utarbetas gemensamt och att samsyn rörande delmål och insatser kan uppnås hos skolans medarbetare. Av inspektionen har framgått att inte heller myndighetens gemensamma vision ännu lokalt konkretiserats på sådant sätt att den kan sägas ge medarbetarna vägledning i det dagliga arbetet.

Förutom de behov av kompetensutveckling som kan bli följden av ett framtida utvecklingsarbete har Skolinspektionen konstaterat att teckenspråksmiljön behöver stärkas genom olika former av kompetensutveckling, nivåanpassad med hänsyn till lärarnas förkunskaper. Döva elever måste i alla situationer garanteras undervisning via svenskt teckenspråk.

Birgittaskolan är en i huvudsak trygg skola där det bedrivs arbete för att förebygga kränkningar och där det finns klara rutiner för arbetet om sådana ändå

Tillsyn i Birgittaskolan, specialskola åk 1–10

2011-01-10

3 (5)

Dnr 40–2010:406

förekommer. Eleverna är också delaktiga. Skolinspektionen har dock uppmärksammat på att det inte heller i detta avseende finns ett helt gemensamt förhållningssätt hos all personal när det gäller att ingripa när någon bryter mot gällande regler. Detta behöver uppmärksammas i det fortsatta arbetet på skolan.

Skolinspektionen har i tillsynen av Birgittaskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1–2

- Alla elever ges inte förutsättningar för att nå målen i alla ämnen (Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer; 3 kap. 2-4 §§ Specialskoleförordningen, Kursplanerna).
- Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen och att all pedagogisk personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver (1 kap. 2 §, 2 kap. 2 § första stycket, 2 kap. 3 § 1985 års skollag; Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2. Mål och riktlinjer, 2.8 Rektors ansvar; 9 kap. 7 § Specialskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn säkerställer inte att lärarna i tillräcklig utsträckning använder de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning (8 kap. 10 § Specialskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att bedömning och betygssättning alltid utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna (Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg, Kursplanerna; 3 kap. 2-3 §§ Specialskoleförordningen; 8 kap. 1 § Specialskoleförordningen).
- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning (2 kap.2 § första stycket 1985 års skollag; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella

Tillsyn i Birgittaskolan, specialskola åk 1–10

2011-01-10

4 (5)

Dnr 40–2010:406

målen (2 kap. 2 § skollagen; Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).

- Eleverna upplever inte i alla delar att undervisningen är stimulerande och skolans undervisning ger inte i tillräcklig grad eleverna möjlighet att kommunicera och utbyta information i muntlig och skriftlig form, (Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande; Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot; Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer, Mål att uppnå i specialskolan).
- Eleverna ges inte tillräckligt inflytande över utbildningens utformning utifrån stigande ålder och mognad (7 kap. 2 § 1985 års skollag; Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).
- Rektorn har inte tillräckligt tagit ansvar för att skolan har höga och tydliga förväntningar på elevernas förmåga (Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer).
- Alla lärare tar inte ansvar för att de regler som är fastställda följs (1 kap. 2 § 1985 års skollag; Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Lpo 94, 2.1 Normer och värden, Riktlinjer).
- Eleverna erbjuds inte språkval i två av språken franska, tyska och spanska (3 kap. 9 § Specialskoleförordningen). Eleverna erbjuds inte stöd i tillräcklig utsträckning (1 kap. 2 § 1985 års skollag; 6 kap. 1 och 3 §§ Specialskoleförordningen; Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper).
- Rektorn fattar inte beslut om anpassad studiegång för nyanlända elever som får undervisning enbart i vissa ämnen (6 kap. 7 § Specialskoleförordningen).

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1–2

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Birgittaskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast den 10 april 2011, dvs tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skol-

Tillsyn i Birgittaskolan, specialskola åk 1–10

2011-01-10

5 (5)

Dnr 40–2010:406

myndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredare Viveka Berglund.

På Skolinspektionens vägnar

Peter Ekborg

Enhetschef

Roger Niklewski

Utredare/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Birgittaskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte skolan den 6–8 oktober 2010. Den 6 oktober deltog professor Sangeeta Bagga-Gupta i egenskap av sakkunnig i inspektionen. Den 27 oktober genomförde Skolinspektionen en utvidgad återkoppling till rektor, biträdande rektor och en grupp lärare.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. På Birgittaskolan genomfördes en kortare muntlig återrapportering till rektor i omedelbar anslutning till besöket men också en längre, till en grupp bestående av rektor, biträdande rektor, arbetslagsledare och lärare.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister senast tre månader efter att det slutliga beslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö samt enskild elevs rätt**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Birgittaskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Birgittaskolan intervjuades rektorn, lärare, annan personal, elever och föräldrar. Även annan information om Specialskolan och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också inhämtats från en rad intresseorganisationer som organiserar elever med funktionsnedsätt-

ningar och deras föräldrar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområden.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Tabell 1: Antal elever på Birgittaskolan

Birgittaskolan	Antal elever
Grundskola (Specialskola)	118
Läser enligt grundsärskolans kursplaner**	19
Summa	137

Källa: Birgittaskolans uppgift 2010-10-08

** Av dessa 19 elever är några helt integrerade i vanliga undervisningsgrupper. Några är fortfarande under utredning och ska testas igen.

Birgittaskolan ligger i ett bostadsområde inte långt från Örebros centrum. Örebro kommun är huvudman för tre olika verksamheter som också finns i samma byggnader, en förskola, en förskoleklass och fritidshemmet Kattungen. Detta tar emot både barn med hörselnedsättningar och hörande barn.

Birgittaskolans upptagningsområde är Dalarnas, Södermanlands, Värmlands, Västmanlands, Örebro och Östergötlands län. 19 elever bor på något av skolans elevhem. Två tredjedelar av eleverna bor i Örebro, andra i angränsande orter. Med hänsyn till det stora upptagningsområdet får ett antal elever långa dagliga resor till skolan, ibland överstigande en timme i varje riktning.

Skolans ledningsgrupp består från hösten 2010 av rektor, två biträdande rektorer och boendechefen.

Hösten 2010 infördes på skolan en arbetslagsorganisation. Det finns fyra arbetslag, för vardera skolåren 1-3, 4-6, 7-8 och 9-10. I varje arbetslag finns en arbetslagsledare som under hösten träffat ledningsgruppen en gång i månaden. I fortsättningen kommer detta att ske varannan vecka.

Av de 137 elever som läsåret 2010/2011 går på Birgittaskolan hade 53 elever teckenspråk som undervisningsspråk medan 67 i huvudsak undervisas på talad svenska. För 15 elever redovisas båda språken. En jämförelse över tid visar att andelen med huvudsakligen tal ökar, till detta bidrar en ökande andel barn med cochleaimplantat.

Eleverna är i huvudsak indelade i åldershomogena klasser, med paralleller i varje årskurs för elever som använder svenskt teckenspråk respektive talad svenska som kommunikationsspråk. Innevarande läsår är de 137 eleverna uppdelade i 26 klasser. Till följd av elevminskning är dessa numera små och består av mellan 2 och 8 elever.

En utvärdering av samtliga specialskolor genomfördes av Skolverket 1997. Utvärderingen var i huvudsak beskrivande. Tydlig kritik framkom enbart i en fråga. Teckenspråkskompetensen bedömdes på samtliga specialskolor vara för låg. På Birgittaskolan hade 41 % av lärarpersonalen 20 poängs teckenspråksutbildning höstterminen 1996. I rapporten ifrågasattes också om 20 poäng var tillräckligt för att behärska det som var de flesta elevernas första språk. I rapporten bedömdes att resurser borde säkerställas för en kompetenshöjning vid landets samtliga specialskolor.

Tillsynsprotokoll för Birgittaskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte möjligheter att nå lägst målen att uppnå i samtliga ämnen.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, Mål att uppnå i Specialskolan

3 kap. 2–4 §§ Specialskoleförordningen

Kursplanerna

Motivering:

Av Specialpedagogiska skolmyndighetens statistiksammanställning för Birgittaskolan framgår att 6 av 30 elever avslutade skolår 10 år 2009 med fullständiga betyg. 22 elever hade ofullständiga betyg och 2 elever hade inte betyg i något ämne. 9 elever hade betyg i svenska, engelska och matematik och var därmed behöriga till nationella program. 15 av 30 elever hade betyg i svenska och teckenspråk. Detta kan betraktas som ett (av flera) mått på måluppfyllelsen när det gäller tvåspråkighet, ett mål i läroplanen för specialskolans elever.

Av Birgittaskolans sammanställning av betygsresultaten för läsåret 2009-2010 framgår att hälften av eleverna nådde målen i engelska, mindre än hälften i matematik och svenska. Två tredjedelar nådde målen i teckenspråk. Bäst resultat uppnåddes i praktisk-estetiska ämnen där mer än två tredjedelar nådde målen. I geografi, historia, samhällskunskap och religionskunskap var det mindre än hälften av eleverna som nådde målen. Samma förhållanden rådde i de naturorienterande ämnena, med undantag för biologi där två tredjedelar nådde målen.

Skolans statistik över en femårsperiod uppvisar för det senaste året sämre måluppfyllelse än året innan, betydande variationer förekommer dock. Med tanke på att det är omkring 20 elever som lämnar skolår 10 är statistiska analyser knappast meningsfulla.

En jämförelse mellan de nationella proven och betygen i skolår 10 visar för år 2010 en i huvudsak god överensstämmelse. Mellan två och sex elever deltog inte i olika ämnesprov.

Det framgick vid intervjuerna med rektor och lärare att rektor hade informerat om skolans resultat men de hade inte blivit föremål för någon gemensam analys.

Av intervjun med rektorn och skolans kvalitetsredovisning framgår att det på skolan finns en medvetenhet om att måluppfyllelsen är låg. I kvalitetsredovisningen beskriver rektorn en rad faktorer som bidrar till detta och argumenterar för att också de relativa framstegen i kunskapsutveckling och social utveckling hos elever som inte når målen borde mätas och uppmärksammas. Några förslag som kan vara ägnade att förbättra resultaten redovisas också.

Konkreta och på skolan allmänt kända data om resultaten på skolnivå är en första förutsättning för ett förbättringsarbete där alla berörda, personal såväl som elever och föräldrar kan bidra med förslag och insatser för att nå en bättre måluppfyllelse.

Resultatredovisningen på Birgittaskolan behöver i hög grad systematiseras och kompletteras. Det gäller resultat från skolår 4 i svenska, svenska som andraspråk och matematik, alla ämnen i skolår 6 och framåt, resultat för de elever som läser enligt grundsärskolans kursplan och resultat i olika årskurser när det gäller utvecklingen till tvåspråkighet.

Som framgår av andra avsnitt i denna rapport finns det därefter anledning att vidta en rad åtgärder och bland annat med hjälp av fortsatt noggrann resultatuppföljning utvärdera dessa.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

Lpo 94, 2. Mål och riktlinjer

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

I verksamhetsredogörelsen från Birgittaskolan uppger rektorn att det på skolan har avsatts tid för det man kallar "pedagogiska forum" som ska tjäna som mötesplats för samtal kring arbetsmetoder, innehåll i undervisningen, hur intresse skapas för lärande, anpassning av undervisningen till alla elever samt insatser för att alla elever ska uppnå såväl mål att uppnå som mål att sträva mot. I lärarintervjuerna framkommer att det visserligen avsatts en timme i veckan till pedagogiskt forum men tiden utnyttjas till annat än pedagogiska samtal, det blir mer information från ledningsgruppen och praktiska detaljer. Delvis finns lokala arbetsplaner och kursplaner men dessa är inte enhetliga och borde omarbetas. En del används inte längre. Lärarna befarar att rektor inte är tillräckligt förtrogen med verksamheten eftersom han sällan syns där. Vid lektionsbesöken framkommer få tydliga exempel på att kursplanerna styr arbetet. Även sett mot bakgrund av elevers funktionsnedsättningar ger undervisningen i flera fall intryck av att ligga på en nivå som knappast ger förutsättningar för eleverna att nå de mål som ska nås i årskurs 4, 6 eller 10. Föräldrarna uttrycker oro för att de lugnande besked de ofta får av lärarna i skolåren 1–6 inte är realistiska. När eleverna senare ska betygssättas visar det sig att de befinner sig alldeles för långt efter för att kunna nå målen. I lärarintervjun med de äldre barnens lärare framkommer motsvarande synpunkter.

Det förekommer inte något systematiskt erfarenhetsutbyte mellan lärarna på Birgittaskolan och andra grundskolor i Örebro kommun i syfte att främja likvärdighet och arbete utifrån de nationella målen. Flera lärare anser att ett sådant utbyte skulle vara önskvärt. Samma önskemål framfördes i utvärderingen 1997.

Av intervjuer med föräldrar, lärare och rektor framgår att det inte alltid är säkerställt att elever som enligt beslut ska läsa enligt grundsärskolans kursplaner också gör det. I intervjun framträdde lärare som sade sig inte känna till vad som står i grundsärskolans kursplaner trots att sådana elever finns i klassen.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas och att normerna för likvärdighet anges genom de nationella målen. Birgittaskolans verksamhet måste därför utvecklas så

att den svarar mot uppställda mål för att garantera eleverna en likvärdig utbildning.

Bedömning:

På Birgittaskolan har inte all pedagogisk personal utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Författningsstöd:

2 kap. 3 § 1985 års skollag

9 kap. 7 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Inspektörerna har begärt och fått en förteckning över samtliga lärare på skolan med avseende på utbildning och behörighet och jämfört med de uppgifter som lämnats av skolan och dem själva om deras aktuella undervisning. Även om det inom ramen för inspektionen inte varit möjligt att genomföra en fullständig och exakt genomgång på individnivå framgår det att ett 15-tal lärare saknar adekvat lärarutbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Detta motsvarar ungefär en fjärdedel av de undervisande lärarna.

Av intervjuer med föräldrar, elever och lärare framgår att det på skolan blivit vanligare att undervisning vid sjukdomsfall och frånvaro av varierande längd bedrivs av lärare som inte har någon utbildning i ämnet. Detta uppges av lärarna ha samband med de personalminskningar som skolan gjort som anpassning till det minskade elevunderlaget. Tidigare fanns vanligen utbildad personal att tillgå. Inspektörerna såg vid klassrumsbesök exempel på en lektion som leddes av en vikarie och som inte ägnades åt det ämne som stod på schemat. Kommunikationen med eleverna var dessutom bristfällig eftersom vikarien inte behärskade svenskt teckenspråk. Enligt föräldrarna hade denna grupp elever, som åtminstone till en del bestod av helt döva elever, under några veckor saknat lärare med tillräcklig teckenspråkskompetens.

Rektor uppger att skolans policy nu är tydlig och att man vid nyrekrytering av lärare i första hand försäkras om behörighet, därefter erbjuder skolan utbildning i svenskt teckenspråk.

Det är angeläget att rektor ser till att personalen har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Med hänsyn bland annat till den låga måluppfyllelsen när det gäller svenska, matematik och engelska måste det säkerställas att eleverna under samtliga skolår kontinuerligt undervisas av lärare med utbildning för respektive ämne. Nu bedrivs undervisning i ett stort antal små

grupper. Inspektörerna bedömer att det genom ytterligare omgrupperingar inom ramen för arbetslagen finns en potential att bättre utnyttja lärare så att alla elever får del av den specifika ämneskompetens som finns.

Bedömning:

På Birgittaskolan får inte all pedagogisk personal den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina uppgifter.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Inspektörerna ombad all personal som eleverna möter på skolan att göra en självskattning av i vilken utsträckning var och en ansåg sig kunna kommunicera med eleverna via svenskt teckenspråk i undervisningssituationen (i förekommande fall) och i övriga kontakter. Metoden kan bara ge ett grovt mått på teckenspråkskompetensen. Enkäten visade att ett tiotal av 41 lärare som svarat bedömde sin möjlighet att kommunicera som understigande 80 %. Även om en klar majoritet av lärarna bedömde sin teckenspråkskompetens som god finns skäl att prioritera kompetensutveckling i svenskt teckenspråk för såväl nyanställda som personal med längre anställningstid. Även personal med god teckenspråkskompetens kan uppleva behov av kompetensutveckling, eftersom teckenspråket utvecklas, inte minst hos ungdomarna. Detta kräver nivåanpassade kompetensutvecklingsinsatser i svenskt teckenspråk. Även om den tvåspråkiga miljön på skolan säkert förstärkts sedan 1997 då utvärderingen som gjordes påtalade brister, återstår enligt inspektörernas bedömning ett behov av insatser för att stärka teckenspråksmiljön.

Av intervjuer med rektor och lärare framgår att det finns en i grunden generös inställning till kompetensutveckling på skolan. När lärare utan teckenspråkskompetens anställs erbjuds utbildning i svenskt teckenspråk, bland annat genom att skolans teckenspråkslärare genomför utbildning av nyanställda. I intervjun framkommer dock exempel på att sådan planerad utbildning av lärare inte kunnat genomföras därför att både den som skulle utbildas och den som skulle utbilda togs i anspråk för andra arbetsuppgifter på tider när utbildningen var planerad.

Samtliga medarbetare i tre intervjugrupper ansåg att utrymmet för undervisningsrelaterad kompetensutveckling hade blivit för litet under senare tid på grund av att myndighetsgemensamma utbildningar av annat slag hade prioriterats.

Inspektörerna har noterat att det på skolan finns en heterogen elevgrupp och att utvecklingen av medicinsk teknik och digitala tekniska hjälpmedel för undervisning är snabb. Utrymme och förutsättningar att genom kompetensutveckling ta del av pedagogiska rön och modern teknik måste säkerställas av rektor.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Bedömning:

Lärarna använder inte i tillräcklig utsträckning de nationella ämnesproven som stöd för betygssättning.

Författningsstöd:

8 kap. 10 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Av redovisad statistik framgår att det i vissa ämnen i skolår 10 är upp till en tredjedel av eleverna som inte genomför proven, i skolår 6 mindre än hälften i alla ämnen. Av intervjuer med rektor och lärare framgår att lärarna inte vill utsätta eleverna för uppenbara misslyckanden och därför medverkar till att många inte heller genomför dem.

Rektor uppger att skolverket har varit behjälpligt med att så långt möjligt anpassa proven så att de ska bli möjliga att genomföra också för Birgittaskolans elever.

Det kan förekomma situationer där det är uppenbart gagnlöst att elever genomför de nationella proven, det kan till exempel gälla en till Sverige nyanländ elev som ännu inte har något språk. Med hänsyn till förordningens krav är det dock inte godtagbart att en förhållandevis stor andel elever inte genomför proven.

Bedömning:

Skolan utgår inte alltid vid bedömning och betygssättning från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna.

Författningsstöd:

3 kap. 2 -3 §§ Specialskoleförordningen

8 kap. 1 § Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg

Kursplanerna (betygskriterier)

Motivering:

I lärarintervjun med de äldre elevernas lärare framkom hos några lärare uppfattningen att det på skolan inte finns en gemensam enhetlig referensram för bedömning och betygssättning. En lärare sade sig till exempel inte förstå hur en av eleverna tidigare kunde ha fått betyget godkänt i ett ämne. Önskemål om utbyte med andra grundskolor framfördes också. Också föräldrarna uttryckte oro för bristande likvärdighet i jämförelse med grundskolor i omvärlden. Rektorn uppger att det inom myndigheten finns ett utbyte mellan lärare i vissa ämnen i syfte att normera bedömning och betygssättning. På senare år har skolan inte haft något sådant utbyte med andra grundskolor i Örebro kommun som skulle kunna främja likvärdighet inom en vidare krets grundskolor än de skolor som specialpedagogiska skolmyndigheten är huvudman för. Rektorn pekar både på allmän administrativ tröghet och kommunikativa hinder som bidragande orsaker till detta. Få lärare utanför specialskolan behärskar svenskt teckenspråk.

Frånsett målen i svenska och engelska gäller grundskolans uppnåendemål också i specialskolan. De flesta kursplaner är också gemensamma för specialskolan och landets övriga grundskolor. Det måste vara angeläget att i ett nationellt perspektiv eftersträva likvärdighet såväl när det gäller konkretisering av kursplaner som bedömning och betygssättning. Att enbart ha ett utbyte inom den begränsade sfären specialskolor innebär en risk för perspektivförskjutning och bristande likvärdighet.

Rektorn behöver vidta åtgärder för att säkerställa likvärdighet i bedömning och betygssättning såväl inom skolan som i förhållande till grundskolor i omvärlden.

En särskild fråga gäller tillämpningen av kursplanen i svenska, svenska som andraspråk och teckenspråk för elever som ska läsa enligt grundsärskolans kursplaner. Skolverket utarbetade i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten förslag till särskilda kursplaner i dessa ämnen. De har inte blivit fastställda av regeringen men används på Birgittaskolan i syfte att anpassa undervisningen för eleverna, i enlighet med en rekommendation från Skolverkets utredare. Förfarandet kan anses godtagbart. Om det i något fall blir aktuellt att sätta betyg måste dock gällande kursplaner användas.

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering**Bedömning:**

Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Lärarna uppger i intervjuerna att rektorn sällan deltar ute i verksamheten, rektorn bekräftar att han inte har haft tillfälle att göra så många klassrumsbesök som vore önskvärt. Nu finns på skolan två biträdande rektorer som har fått det direkta arbetsledningsansvaret för lärarna, de genomför medarbetarsamtalen med lärarna. Ansvaret för större delen av den löpande verksamheten inom respektive verksamhetsområde har delegerats till de biträdande rektorerna. Det är de biträdande rektorerna som i stor utsträckning genomför elevvårdskonferenser, även om rektorn fattar besluten. Innevarande läsår stärks arbetslagen genom arbetslagsledare som regelbundet träffar ledningsgruppen. Detta kan i viss utsträckning öka rektors förtroenhet.

Rektorn har det övergripande ansvaret att som pedagogisk ledare se till att skolan som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Andra befattningshavare kan bara delvis ersätta rektors funktion att följa upp lärarnas undervisning och därefter utveckla denna, genom individuellt stöd och inspiration och genom generella insatser på skolan.

Intervjuerna med lärarna och de samtal inspektörerna hade med rektor utifrån klassrumsbesöken leder till bedömningen att rektorn i större omfattning behöver inhämta egna direkta kunskaper om undervisningen för att säkerställa att den inriktas på att nå de nationella målen.

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Kvalitetsredovisningen för 2009 är i huvudsak en beskrivning av verksamheten och det arbete som har bedrivits. Resultatdelen är föga utvecklad. En tidsserie redovisas för genomsnittsbetyg i svenska, matematik, engelska och teckenspråk. Det framgår också i vilken utsträckning avgångseleverna hade fullständiga betyg. Som framgått av avsnittet Kunskaper ovan saknas redovisning av övriga ämnen, liksom mått på måluppfyllelsen i skolår 4 och 6. I vilken mån skolans elever uppnått tvåspråkighet redovisas inte.

Rektor behöver säkerställa ett ökat fokus på elevernas uppnådda resultat och en större bredd i redovisningen av dessa så att det skapas en stabil grund för överväganden om åtgärder.

Det framgår av kvalitetsredovisning 2009 och arbetsplan för 2010 att det på skolan finns planerade åtgärder i syfte att öka måluppfyllelsen. Ökat elevinflytande förekommer som åtgärd i båda dokumenten. Av intervjuerna med lärarna framgick att skolans resultat inte blir föremål för någon gemensam diskussion och analys. Det finns inte en tydlig process där de som medarbetare är involverade i ett av rektor lett förbättringsarbete. De mål och åtgärder för 2010 som finns i kvalitetsredovisning och arbetsplan kunde bara fragmentariskt återges av någon. Lärarna visade dock stort intresse för att delta i ett utvecklingsarbete och angav som exempel att de vid tidigare studiedagar formulerat förslag på en rad åtgärder som lämnats till skolledningen. De hade dock inte fått respons på dessa förslag.

Det framgick av intervjuerna med lärare och rektor att skolan inte utvecklat någon gemensam vision för det långsiktiga arbetet, inte heller den myndighetsgemensamma har blivit föremål för mera utvecklade lokala tolkningar. Lärarna saknar ett gemensamt mål.

Rektorn måste ta ett större ansvar för samlade insatser där all personal blir delaktig i arbetet att öka måluppfyllelsen.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö**Bedömningsområde: Fokus på lärande****Bedömning:**

Eleverna upplever inte i alla delar undervisningen som stimulerande.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer

Motivering:

I intervjuerna med elever, föräldrar och lärare framkommer några exempel på varierad undervisning som varit ägnad att stimulera lusten att lära. Huvudintrycket av intervjuerna och de lektionsbesök som företogs är dock att det finns en betydande utvecklingspotential. Eleverna är uppdelade efter ålder och språk i grupper som oftast är små. I dessa kommunicerar en eller två pedagoger med en elev i taget utifrån ett stoff som hämtas ur något läromedel. De yngre eleverna uppgav att alla arbetade med samma saker och att de inte fick fler arbetsuppgifter om de tyckte det var för lätt. De äldre eleverna erinrade sig ett exempel på ämnesövergripande temaarbete, och beskrev i övrigt en föga varierad och läromedelsstyrd undervisning. Inspektörerna såg vid klassrumsbesöken få exempel på inslag där elever var aktiva i till exempel redovisning för och dialog med kamraterna. Pedagogerna uppger i intervjun att det har väckts en diskussion på skolan om möjligheter till alternativa gruppindelningar men att dessa stoppat upp på grund av att det på skolan inte finns någon samsyn i frågan.

Inspektörerna noterade vid klassrumsbesöken att de tekniska hjälpmedel i form av till exempel smartboard som finns i förhållandevis stor omfattning inte användes, trots att en visuell miljö borde vara en framgångsfaktor i undervisningen av döva och hörselskadade elever. Lärarna uppgav i intervjun att den tekniska utrustningen ibland används men att otillräcklig utbildning och vana vid användning är hämmande faktorer.

Rektorn behöver tillsammans med lärarna och eleverna diskutera arbetsätt och arbetsformer för att skapa bästa betingelser för eleverna att utveckla nyfikenhet och lust att lära.

Bedömning:

Skolans undervisning ger inte eleverna tillräckliga möjligheter att kommunicera och utbyta information i muntlig och skriftlig form.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag,

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att uppnå i specialskolan

Motivering:

Ett minskande elevunderlag har tvingat fram en omprövning av principerna för indelning i åldershomogena klasser baserade på undervisningsspråk. Trots viss modifiering är den dominerande bilden fortfarande små klasser med mellan fyra och åtta elever, en eller två pedagoger och i huvudsak undervisning en-till-en. I en rapport från Skolverket 2002 hänvisades till forskning som påtalade att traditionella skollektioner av detta slag inte är särskilt utvecklande för elevernas språk och att eleverna för att utvecklas behöver få vara språkligt aktiva stora delar av lektionstiden. De behöver samtala, diskutera, berätta, förklara, presentera och "föreläsa", be om förklaringar och fråga efter information.

Färdighetsträning, där till exempel ordkunskap tränas i icke-autentiska situationer, dominerade den språkundervisning inspektörerna tog del av. Inspektörerna såg knappast något exempel på en dialog mellan elever där innehållet och inte formen var det väsentliga och där de använde språket så att de olika språkliga färdigheterna tränades i mer funktionella sammanhang.

För att eleverna ska få ökade möjligheter att kommunicera och utbyta information på teckenspråk och i skriftlig form behöver även i detta sammanhang gruppindelningen och kommunikation en-till-en eller i mycket små grupper ifrågasättas. Skolan behöver också överväga andra metoder, till exempel ämnesöverskridande undervisning där andra ämnen öppnas mot språken, för att skapa en rikligare och mer meningsfull kommunikation.

Bedömning:

Rektorn och lärarna arbetar inte tillräckligt aktivt för att öka elevernas möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer utifrån stigande ålder och mognad.

Författningsstöd:

7 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer

Lpo 94, 2.8 Rektorns ansvar

Motivering:

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig skall omfatta alla elever. Elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning.

På Birgittaskolan har en rad insatser gjorts för att stimulera lärarna att utveckla elevernas inflytande. Medarbetare har varit på studieresa på Nya Zeeland och studiedag har anordnats med föreläsare därifrån. I arbetsplanen för innevarande läsår är elevinflytande beskrivet som en av flera insatser för att öka kvaliteten i det pedagogiska arbetet. Av intervjuerna med rektor, elever och lärare framgår att det finns exempel på elevinflytande när det gäller till exempel utformningen av den fysiska miljön och det arbete som skolan gör för att skapa en trygg miljö. I vissa klasser leder eleverna själva utvecklingsamtalen, vilket ger dem ett ökat ansvar för de egna studierna. Inspektörerna har dock noterat få exempel på att eleverna har ett kollektivt inflytande när det gäller planering, genomförande och utvärdering av den undervisning som bedrivs. Av lärarintervjuerna framgår att det hos skolans lärare inte finns någon gemensam syn på elevinflytande. Det fanns en stor spännvidd mellan lärare som beskrev goda exempel på elevers delaktighet och lärare som beskrev påtagligt låga förväntningar på eleverna. Av intervjun framgick också att yngre elever inte får den förberedelse som behövs för en senare progression. Elevers inflytande beror i alltför hög utsträckning på vilken lärare de har.

Det är därför av stor vikt att skolan under ledning av rektorn arbetar fram ett gemensamt förhållningssätt i syfte att öka måluppfyllelsen.

Bedömningsområde: Tillit till elevens förmåga**Bedömning:**

Skolan har inte höga och tydliggjorda förväntningar på elevernas förmåga.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer

Motivering:

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper, bilda sig och växa med sina uppgifter. Skolan ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan. Forskning visar att höga och tydliggjorda förväntningar på elevens förmåga är en av framgångsfaktorerna för god måluppfyllelse och goda kunskapsresultat.

I intervjuerna med elever framkommer exempel på att elever som blir klara med sina uppgifter passivt måste vänta på att hela gruppen blir klar. Lärare bekräftar i intervjun att de elever som nått längst inte alltid ges nya utmaningar som skulle ge dem möjlighet att utvecklas vidare. Rektor kan samtidigt ge exempel på att två elever nått alla mål redan i slutet av skolår 9 och då kunnat gå vidare till gymnasiet.

Såväl föräldrar som lärare uttrycker i intervjun tvivel på att de yngre eleverna utmanas i tillräcklig grad.

I dokumentationen från skolan och i intervjuerna ges utförliga beskrivningar av en ökande andel elever med flera funktionsnedsättningar, och därmed ökande svårigheter för skolans elever att nå målen. Det efterfrågas en modell för att beskriva framsteg även för elever som inte lyckas nå målen. Även om beskrivningen är korrekt uppstår en risk för att förklaringsmodellen påverkar förväntningarna på elevernas studieresultat på ett negativt sätt.

Det är angeläget att rektorn tillsammans med lärarna diskuterar och säkerställer att höga och tydliga förväntningar finns på elevernas förmåga att nå målen.

Bedömningsområde: Trygghet och studiero**Bedömning:**

Alla lärare tar inte ansvar för att de regler som är fastställda följs.

Författningsstöd:

1 kap. 2§ 1985 års skollag

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

Lpo 94, 2.1 Normer och värden, Riktlinjer

Motivering:

På Birgittaskolan bedrivs ett aktivt arbete i syfte att förebygga kränkningar och att främja likabehandling. Elever är aktiva i såväl det förebyggande arbetet som när det gäller att ta fram ordningsregler och kartlägga behov av insatser.

Även om rutinerna vid incidenter och kränkningar i huvudsak fungerar framkommer det vid intervjuerna med elever och lärare samstämmiga uppgifter om personalen på skolan inte har ett gemensamt förhållningssätt när det gäller att ingripa vid sådana tillfällen. Rastvaktsschemat fungerar inte heller fullt ut vilket försvagar de förebyggande insatserna.

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Undervisningstid och val****Bedömning:**

Skolan erbjuder inte eleverna språkval i två av språken franska, tyska och spanska.

Författningsstöd:

3 kap. 9 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Eleverna på Birgittaskolan erbjuds tyska som språkval men inte franska eller spanska. Elever har önskat spanska. Enligt rektor har det ännu inte gått att rekrytera en lärare i spanska som behärskar teckenspråk.

Bedömningsområde: Särskilt stöd**Bedömning:**

Särskilt stöd ges inte i tillräcklig utsträckning till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

6 kap. 1 och 3 §§ Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.2 Kunskaper

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Motivering:

I intervjuerna med lärargrupperna och föräldrarna framförs uppfattningen att elever inte alltid får stöd i tillräcklig utsträckning. Lärare uppger sig ha elever som på grund av otillräckligt stöd inte kan tillgodogöra sig undervisningen. Lärare anser också att det finns behov av mer individuell undervisning, och att det ibland upptäcks för sent att elever inte kan läsa. I vissa fall sätts åtgärder visserligen in men fungerar sedan inte i praktiken. Det har vid ett flertal tillfällen hänt att lektioner måst ställas in vid personals frånvaro och att eleverna fått klara sig själva, vilket också kan omintetgöra planerade insatser.

Bedömningsområde: Rektorns beslutsfattande**Bedömning:**

Beslut fattas inte om anpassad studiegång för nyanlända elever som får undervisning enbart i vissa ämnen.

Författningsstöd:

6 kap. 7 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Elever som nyligen anlänt till Sverige och mottagits på skolan får sin huvudsakliga undervisning i en grupp som kallas förberedelsegrupp. Då undervisningen i denna omfattar bara några ämnen skall beslut fattas om anpassad studiegång, enligt delegation från Specialpedagogiska skolmyndigheten. Så sker inte.

Ekeskolan
Box 9024
700 09 Örebro
Rektor
ronny.nilsson@spsm.se

2011-03-08

Dnr 40-2010:406

Skolbeslut för specialskola

---

efter riktad tillsyn av riksskolan Ekeskolan
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tillsyn i Ekeskolan

Specialskola årskurs 1-10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Ekeskolan skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Ekeskolans verksamhet är på många sätt olik en ordinär skolverksamhet. Den är komplex, utmanande och innehåller framgångsfaktorer som bygger på kompetensen, flexibiliteten och engagemanget hos såväl ledning som medarbetare. Eleverna på Ekeskolan har samtliga någon form av synskada samt ytterligare funktionsnedsättning. En majoritet av eleverna på Ekeskolan följer grundsärskolans eller tränings skolans kursplaner. Inga betyg har med anledning av det satts för elever de senaste två åren. Skolan har arbetat med förtydliganden av kursplanemålen för att stärka kunskapsbedömningarna och synliggöra måluppfyllelsen för alla elever. Lärarna har utvecklat individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen som föräldrarna får ta del av vid utvecklingssamtal. Det finns en insikt om att man ytterligare behöver förbättra måluppfyllelsen vad gäller kunskapsmålen, och att måluppfyllelse av de sociala målen och elevernas vardagliga färdigheter stått i fokus. Elevernas komplexa funktionsnedsättningar gör att en hundra procentig måluppfyllelse för alla elever anses orealistisk, men skolans gemensamma synsätt är att förväntningarna på eleverna innebär att ständigt utmana eleverna att nå lite högre och lite längre.

På Ekeskolan har ledning och samtlig personal arbetat med ett projekt "Ekeskolan syns" för att tydliggöra skolans mål, vision och pedagogiska arbete, internt såväl som externt. All personal får delta i en generell myndighetsövergripande kompetenssatsning som genomförs. De har också fått möjlighet till utbildning om autism under 2010. En majoritet av lärarna har någon typ av synutbildning. Inom vars och ens specialområden får personalen ofta söka speciallösningar, ibland även utomlands, eftersom det

kan vara svårt att hitta utbildning för de områden de behöver utveckla, utifrån de speciella behov deras elever har. Den kompetensutveckling som personalen får baseras på elevernas behov.

Vid tillsynsbesöket konstaterar Skolinspektionen att det finns god specialpedagogisk och annan specialkompetens bland personalen för att kunna möta elevernas varierande funktionsnedsättningar och att de små undervisningsgrupperna kan bemannas utifrån olika behov över tid. Det innebär att det finns en stor flexibilitet i undervisningen och att man arbetar utifrån en helhetssyn på eleverna.

Rektors arbete, inriktat på administrativa och ekonomiska frågor, består också av mycket myndighetskontakter med huvudmannen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, vilket påverkar möjligheten att hålla sig förtrogen med den dagliga pedagogiska verkligheten i skolan. Den biträdande rektorn tar det dagliga pedagogiska ledarskapet i direkta möten med lärarpersonalen och överför information i sin tur till rektor därifrån. Rektor har också en utvecklingsgrupp som bollplank för nya idéer och återföring från verksamheten. Rektors roll som pedagogisk ledare behöver stärkas ytterligare för att arbetet med ökad måluppfyllelse ska kunna bli mer framträdande.

Skolans systematiska kvalitetsarbete behöver förbättras när det gäller uppföljning av elevernas kunskaper i alla ämnen och alla årskurser, samt tydliggöra arbetet med kartläggning och skolans åtgärder mot kränkande behandling. Eleverna har omfattande stödinsatser, men det är av största vikt att arbetsprocesserna kring dessa förbättras så att åtgärdsprogram skrivs och används som instrument för elevernas utveckling när mer omfattande förändringar ska göras.

Skolinspektionen har i den riktade tillsynen av Ekeskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Rektor inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning (2 kap. 2 § 1985 års skollag; 9 kap 2 § specialskoleförordningen Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektor tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § 1985 års skollag; Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Skolans årliga plan mot kränkande behandling svarar inte fullt ut mot gällande författningskrav (14 a kap. 8 § 1985 års skollag)

Riktad tillsyn i specialskolan Ekeskolan

Datum: 2011-03-07

3 (3)

Dnr 40-2010:406

- Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller specialskoleförordningens krav vad gäller åtgärdsprogram (6 kap. 1 § specialskoleförordningen)
- Skolan saknar ordningsregler som är förankrade, samt följs och anpassas efter skolans förhållanden (7 kap, 9 b § specialskoleförordningen).

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1-2

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Ekeskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredarna Jon Torkelstam och Roger Niklewski.

På Skolinspektionens vägnar

Gunnar Olausson
Enhetschef

IngBeth Larsson
Utredare/Föredragande

Bilagor:

- Bilaga 1** Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan
Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Ekeskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför riktad tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Ekeskolan den 2 och 3, samt 6 december 2010.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga utredarna.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som den Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för, sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister senast tre månader efter att kommunbeslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö samt enskild elevs rätt.** Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Ekeskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Ekeskolan intervjuades rektor och biträdande rektor, lärare, pedagogassistenter och elevhälsoteam, samt föräldrar. Informella samtal fördes med elever och personal vid besök i undervisningen. Även annan information om kommunen och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

Rektorn har tagit del av och har fått möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av skolan

Tabell 1.: Antal elever på (skolans namn)

Skolan	Antal elever
Grundskola (specialskola)	4
Läser enligt grundsärskolans kursplaner	21

Källa: Skolans uppgifter 2010-12-02

Ekeskolan är en statlig specialskola för synskadade elever med ytterligare funktionsnedsättning och är placerad i Örebro. Skolan återetablerades som specialskola 2008, efter att under en tid endast haft så kallad visstidsutbildning.

Skolan är en av Specialpedagogiska skolmyndighetens nationella specialskolor vilket innebär att eleverna rekryteras från hela landet, dock med en majoritet från de omgivande landskapen. Skolan har 16 boendeplatser i elevhem på skolans område, men för närvarande är det 10 elever som bor där. Eleverna börjar skolveckan efter lunch på måndagen och avslutar vid lunch på fredagen, eftersom många elever reser långt.

Skolans ledningsgrupp består av rektor, biträdande rektor, en ansvarig för den utåtriktade verksamheten, samt boendechef. All personal är indelad i arbetslag, men utan arbetslagledare. Det finns sju s.k. hemgrupper, istället för klasser. I skoldelen är det 1,6 lärare per elev. År 2009 skrevs fyra nya elever in i skolan och 2010 kom fem nya elever. Ungefär hälften av eleverna är inskrivna i årskurs 10. I anslutning till skolan finns också Resurscenter syn Örebro, som skolan samarbetar med.

Av de 25 elever (19 pojkar och 6 flickor) som går på skolan undervisas 21 enligt grundsärskolans kursplaner, merparten av dessa följer träningsskolans kursplan. Eleverna har möjlighet att genomgå förlängd utbildning i specialskolan till och med 21 års ålder, efter regeringsbeslut i juli 2009. Femton elever undervisas i huvudsak på svenska, tre på teckenspråk (även taktilt teckenspråk) och två undervisas på både svenska och teckenspråk. Fem elever undervisas med alternativt kommunikationssätt. Många elever har komplexa funktionsnedsättningar. Andelen elever med rörelsehinder, såväl som elever med utvecklingsstörning, har ökat de senaste åren. Eleverna undervisas en till en, eller i små grupper. Ekeskolan har god tillgång till pedagogiska resurser, såsom anpassade lokaler och tekniska hjälpmedel som underlättar elevernas lärande, inte minst IT baserade arbetsredskap, slöjdsal med specialutformade lösningar, idrottshall, och en omgivande natur som tillsammans möjliggör anpassning till varje elevs behov. Lokaler där simbassäng finns är av äldre datum och har inte anpassats till dagens elever och behov.

Skolan har satsat på upprustning av utemiljön, bland annat för att kunna arbeta mera med rörelsepedagogik och tillgodose sin elevgrupps behov av träning och rörelse. Skolan samverkar med föräldraföreningen och genomför bland annat tre föräldradagar per termin som föräldraföreningen samordnar, då föräldrarna ges möjlighet till samtal med skolans ledning och erbjuds utvecklingssamtal med lärarna.

Tillsynsprotokoll för Ekeskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektor inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

9 kap 2 § specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

På Ekeskolan finns en rektor och en biträdande rektor. Rektors ledningsfunktion har fokuserat på administrativa och ekonomiska uppgifter, medan den biträdande rektorn har det dagliga pedagogiska ledarskapet och personalansvaret. Specialpedagogiska skolmyndighetens organisation bidrar till att rektor har uppgifter utanför skolan som minskar möjligheten att hålla sig förtrogen med den dagliga verksamheten i skolan. Detta påverkar rektors möjligheter att följa det pedagogiska arbetet och lärarnas undervisning. Rektorsuppdraget innebär enligt styrdokumentet att ta ansvar som pedagogisk ledare och se till att skolan som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektor är medveten om detta och önskar en ändring för att kunna gå in mer i det pedagogiska ledningsarbetet och bättre kunna följa lärarnas undervisning, men anser samtidigt att samarbetet med den biträdande rektorn fungerar väl.

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektor tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Skolans resultat ska följas upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och rektor har ansvar för att detta sker. Ekeskolans kvalitetsarbete dokumenteras i en kvalitetsredovisning. Skolans arbetsplan är också en viktig utgångspunkt i kvalitetsarbetet enligt rektor. Dokumenten utgår från en gemensam mall för Specialpedagogiska skolmyndigheten. Kvalitetsredovisningen för 2009, som är den senaste som finns upprättad vid tillsynen, ger en beskrivning av verksamheten och skolans arbete. Måluppfyllelsen för eleverna beskrivs endast övergripande och det är otydligt hur skolan arbetar med att utvärdera densamma.

Skolinspektionen ser vid tillsynen flera goda exempel på mycket väl fungerande undervisningssituationer och pedagogiska metoder som utprovats för just den elev eller elevgrupp som undervisas. Lärarna beskriver också hur de arbetar för att ständigt utveckla metoder i syfte att bidra till elevernas lärande. Rektor och lärare beskriver själva behovet av att utveckla arbetet med uppföljning och utvärdering av resultat på såväl individ- som skolnivå. Elevernas resultat följs upp i individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen. Lärare och pedagogassistenter går varje termin, tillsammans med biträdande rektor, igenom varje elevs individuella utvecklingsplan.

Det saknas dock sammanställningar av skolans resultat som kan användas för utvärdering och analys, och därmed vara underlag i arbetet med att nå de nationella målen. Pedagogiska diskussioner med lärarna som ett redskap i kvalitetsarbetet behöver också utvecklas. Skolinspektionens bedömning är att engagemanget, kompetensen och viljan att driva pedagogisk utveckling är stort hos skolans personal, men att övergripande diskussioner och utvärderingar behöver utvecklas.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö**Bedömningsområde: Trygghet och studiero****Bedömning:**

Rektor säkerställer inte att skolans plan mot kränkande behandling uppfyller alla delar i författningarnas krav

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag

Motivering:

Ekeskolan har en trygghetsplan som innehåller såväl en likabehandlingsplan som en plan mot kränkande behandling. Planen innehåller en översikt av åtgärder som främst förhåller sig till likabehandling. Planen mot kränkande behandling saknar en redovisning av planerade åtgärder under det kommande året, som ska grunda sig i en aktuell kartläggning av Ekeskolans behov (se också Skolverkets Allmänna råd 2009 om att

främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling).

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Rektor har inte utarbetat ordningsregler som är förankrade, följs och anpassas efter skolans förhållanden.

Författningsstöd:

7 kap. 9 b § specialskoleförordningen

Motivering:

Rektor ansvarar för att det finns ordningsregler för varje skola, som ska utarbetas och följas upp under medverkan av lärare och övrig personal, samt företrädare för elever och deras vårdnadshavare. På Ekeskolan finns inga ordningsregler utarbetade. Rektor och personal hänvisar till att deras elevers funktionsnedsättningar gör att ordningsregler inte varit aktuellt att ta ställning till. Det är viktigt att rektor ser till att ordningsregler utarbetas utifrån de särskilda förutsättningar som finns på skolan.

Huvudområde: Enskild elevs rätt

Bedömningsområde: Särskilt stöd

Bedömning:

Åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav utarbetas inte om en elev har behov av särskilda stödinsatser.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § specialskoleförordningen

Motivering:

Vid Ekeskolan upprättas inga åtgärdsprogram alls. Huvuddelen av eleverna läser enligt grundsärskolans och träningskolans kursplaner där det ingår i de professionellas grundkompetens att möta behoven hos målgruppen, elever med utvecklingsstörning eller motsvarande. Uppfattningen hos rektor och lärare är att det kontinuerliga stöd eleverna får, gör att åtgärdsprogram inte varit aktuella utan att stödinsatserna ryms inom de individuella utvecklingsplanerna. Åtgärdsprogram behöver inte i sig utarbetas på grund av utvecklingsstörningen, men vid mera sammansatta behov eller svårigheter kan ett åtgärdsprogram däremot vara befogat. Rektor ska då se till att en utredning av behovet av särskilda stödåtgärder görs och att ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogram ska också följas upp och utvärderas.

2011-02-11

Dnr 40–2010:406

Skolbeslut för Specialskola

---

efter tillsyn av riksskolan Hällsbo
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tillsyn i Hällsboskolan, specialskola åk 1–10

2011-02-11

1 (5)

Dnr 40–2010:406

Hällsboskolan
Box 80
193 22 SIGTUNA

Tillsyn i Hällsboskolan

Specialskola, årskurs 1–10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Hällsboskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, den verksamhetsredogörelse som lämnats samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

På Hällsboskolan finns hos skolledning och lärare en insikt om att elevernas måluppfyllelse är lägre än den kunde vara och en sunt ifrågasättande attityd till den egna verksamheten. Även om skolledning och pedagoger anser att elevernas funktionsnedsättningar gör det orealistiskt att förvänta sig att alla ska nå 100 % måluppfyllelse beskriver de var för sig men på likartat sätt hur viktigt det är med höga förväntningar på eleverna och hur de ständigt försöker utmana dem till högre måluppfyllelse.

Tillsyn i Hällsboskolan, specialskola åk 1–10

2011-02-11

2 (5)

Dnr 40–2010:406

Skolledningen beskriver i mötet med Skolinspektionen på ett insiktsfullt sätt en rad generella framgångsfaktorer. Rektorn startade i ett tidigt skede efter skolans återetablering ett visionsarbete som skulle ge stöd i det dagliga arbetet och planeringen och som skulle främja ett gemensamt förhållningssätt och kunskapssyn hos alla medarbetare. Ytterligare stöd för denna process är en omfattande gemensam specialpedagogisk högskoleutbildning som erbjudits all personal.

Vid verksamhetsbesöken konstaterar Skolinspektionen att det i arbetslagen finns god specialpedagogisk kompetens för att möta elevernas varierande språkrelaterade funktionsnedsättningar. Inom respektive arbetslag råder ett gott arbetsklimat.

Hällsboskolan är lokalintegrerad i olika värdsolor där Hällsbos elever och pedagoger kan möta och samverka med elever och pedagoger utanför den egna verksamheten.

Sammantaget bidrar det som ovan beskrivits till en stor potential för förbättrade resultat.

Inspektionen har samtidigt funnit ett antal brister som utgör hinder för en sådan gynnsam utveckling.

Sedan skolan återetablerades 2008 har rektorn inte gjort sig förtrogen med verksamheten genom att personligen se och möta elever och lärare i undervisningssituationer. Detta har konsekvenser, till exempel i form av bristande uppföljning av verksamhetens anknytning till de nationella målen. Det har också bidragit till den förtroendeklyfta som representanter för personalen menar har uppstått mellan rektor och en del av verksamheten. Här behövs initiativ av rektor och öppenhet inför sådana från personalen.

Som grund för förbättringsarbetet måste kvalitetsarbetet systematiseras och fördjupas när det gäller resultatuppföljningen av elevernas kunskaper i alla ämnen och alla årskurser.

Arbetsprocessen kring stödinsatserna måste förbättras så att åtgärdsprogram systematiskt utnyttjas som instrument när elever riskerar att inte nå målen, alla elever måste också garanteras stöd i tillräcklig omfattning. Att statens riksskola för barn med grava språkstörningar har tillgång till sammanlagt 16 timmar per

Tillsyn i Hällsboskolan, specialskola åk 1–10

2011-02-11

3 (5)

Dnr 40–2010:406

vecka i form av köpta tjänster är en allvarlig brist med hänsyn till de behov som enligt pedagogerna finns.

Det samarbete som inletts med värdskolorna har inte varit tillräckligt planerat och förberett. Hällsboskolans elever måste också på värdskolorna erbjudas en anpassad undervisning så att de blir socialt och pedagogiskt delaktiga i klasserna och inte bara fysiskt integrerade i rummet.

Kompetensutvecklingsbehov har påvisats, i första hand för att stärka användningen av tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) och för att säkerställa en undervisning av hög kvalitet för de elever som ska läsa enligt grundsärskolans kursplaner.

Skolinspektionen har i tillsynen av Hällsboskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1–2

- Alla elever ges inte förutsättningar för att nå lägst mål att uppnå i alla ämnen (Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer; 3 kap. 2–4 §§ Specialskoleförordningen, Kursplanerna).
- Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen (1 kap. 2 §, 2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag; Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2. Mål och riktlinjer, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter. (2 kap. 2 § 1985 års skollag; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- De individuella utvecklingsplanerna (IUP) med skriftliga omdömen uppfyller inte författningarnas krav (Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg, 8 kap. 1 § specialskoleförordningen).

Tillsyn i Hällsboskolan, specialskola åk 1–10

2011-02-11

4 (5)

Dnr 40–2010:406

- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning (2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § 1985 års skollag; Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Eleverna erbjuds inte alltid en undervisning som är anpassad efter deras behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. (Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer).
- Skolan saknar en plan mot kränkande behandling som motsvarar författningens krav. (14 a kap. 8 § 1985 års skollag, 2 § Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling).
- Eleverna erbjuds inte språkval i något av språken franska, tyska och spanska (3 kap. 9 § Specialskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att skolans åtgärdsprogram uppfyller författningarnas krav. (6 kap. 1 § specialskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte stöd i tillräcklig utsträckning (1 kap. 2 § 1985 års skollag; 6 kap. 1 och 3 §§ Specialskoleförordningen; Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper).

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1–2

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Hällsboskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag då beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna samt att en sammanställning av ele-

Tillsyn i Hällsboskolan, specialskola åk 1–10

2011-02-11

5 (5)

Dnr 40–2010:406

vernas kunskapsutveckling och kunskapsresultat redovisas i samband med uppföljningen.

Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit undervisningsråd Åsa Rehnberg och utredare Viveka Berglund.

På Skolinspektionens vägnar

Peter Ekborg

Enhetschef

Roger Niklewski

Utredare/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Hällsboskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Hällsboskolan i Sigtuna den 18–20 januari 2011 och Umeå den 25 januari 2011.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. På Hällsboskolan genomfördes en kortare muntlig återrapportering till rektor och biträdande enhetschef i omedelbar anslutning till besöket. En mera utförlig återkoppling som riktar sig till all personal genomförs den 10 februari.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister senast tre månader efter att det slutliga beslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö samt enskild elevs rätt**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Hällsboskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Hällsboskolan intervjuades rektorn, biträdande enhetschef, lärare, annan personal och elever. Två föräldrar som intervjuades per telefon. Även annan information om Specialskolan och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också inhämtats från en rad organisationer som organiserar elever med funktionsnedsättningar och deras föräldrar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområden.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Tabell 1: Antal elever på Hällsboskolan

Hällsboskolan	Antal elever
Specialskola	28
Läser enligt grundsärskolans kursplaner	5
Summa	28

Källa: Hällsboskolans uppgift 2011-01-18

Hällsboskolan är en statlig specialskola för elever med grav språkstörning. Den återetablerades den 1 juli 2008. Några elever som börjat före nedläggningen fanns dock kvar vid denna tidpunkt. Skolan tar emot elever från hela landet, en betydande andel kommer dock från närområdet. Undervisningen utgår från specialskolans, grundskolans eller grundsärskolans kursplaner beroende på elevens individuella behov.

Hällsboskolan i Sigtuna är lokalintegrerad i två olika så kallade värdsolor. De åtta eleverna i årskurs 1–6 får sin undervisning i S:ta Gertruds skola i utkanten av staden. Fjorton elever i årskurs 7–10 finns på St Olofs skola närmare centrum. Rektor och biträdande enhetschef har sina kontor nära St Olofs skola, i anslutning till Nationellt resurscenter för tal och språk. Hällsboskolan i Umeå har verksamhet vid den kommunala skolan Västangårds skola för årskurs 1–6 samt årskurs 7–10. Där finns sex elever.

Sammanlagt fem av Hällsboskolans elever läser enligt grundsärskolans kursplaner.

För elever som bor långt från skolorna, och inte kan dagpendla till skolan, har Hällsboskolan elevboenden i anslutning till skolorna Sigtuna och Umeå. Sammanlagt nio elever utnyttjar boendena i varierande utsträckning.

Medarbetarna i Sigtuna är organiserade i två skolarbetslag och ett boendearbetslag. Samarbete finns med värdsolornas skolhälsovård och Hällsboskolans elevhälsa. Denna bildar ett eget arbetslag med specialpedagog, psykolog, logoped och kurator. Vid inspektionstillfället är logopedtjänsten vakant, i avvaktan

på att tjänsten kan besättas anlitas logopedkonsult, vid inspektionstillfället 16 timmar per vecka.

Medarbetarna i Umeå är organiserade i ett gemensamt arbetslag för skola och boende. Detta samverkar med värdskolans skolhälsovård och Hällsboskolans elevhälsa, liksom med värdskolans rektor och pedagoger i de klasser som eleverna i varierande omfattning deltar i.

I varje arbetslag finns samordnare. Sedan hösten 2010 finns en biträdande enhetschef till vilken rektor överlämnat operativt ansvar för verksamhet, personal, ekonomi och arbetsmiljö för Sigtunas skola- och boendeverksamhet. Rektor har själv kvar motsvarande funktion för verksamheten i Umeå, som besöks varje vecka.

Tillsynsprotokoll för Hällsboskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte möjligheter att nå lägsta målen att uppnå i samtliga ämnen.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer

3 kap. 2–4 §§ Specialskoleförordningen

Kursplanerna

Motivering:

Av Specialpedagogiska skolmyndighetens statistiksammanställning för Hällsboskolan framgår att sammanlagt sju avgångselever lämnat skolan åren 2009 och 2010, statistisk bearbetning är därmed inte meningsfull. Ingen elev hade fullständiga betyg och ingen var år 2010 behörig att antas till ett nationellt program i gymnasieskolan.

Då sammanställningar av kunskapsutvecklingen för övriga elever inte redovisats kan Skolinspektionen inte samlat bedöma denna för eleverna under innevarande läsår.

Denna fråga behandlas också nedan under punkten "Rektors ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet".

Rektorn anger i kvalitetsredovisningen för 2010 att hon utifrån de skriftliga omdömena kan dra slutsatsen att kunskapsutvecklingen för de flesta eleverna under året varit tillfredsställande, och att skolan för elever där detta inte varit fallet vidtagit åtgärder för att undersöka hur resultatet skulle kunna förbättras. I intervjun framkommer dock att rektor är osäker på om skriftliga omdömen ges i alla ämnen.

I kvalitetsredovisningen beskriver rektorn en rad faktorer som bidrar till låg måluppfyllelse, relaterat till elevernas grava språkstörning och andra funktionsnedsättningar.

Av intervjuerna med skolledning och lärare, liksom av skolans kvalitetsredovisning framgår dock att det på skolan finns en insikt om och en gemensam bild av att elevernas måluppfyllelse när det gäller kunskapsresultat är för låg

och att det finns möjligheter att med en rad olika insatser åstadkomma förbättringar. Rektorn skriver i kvalitetsredovisningen att det är ett förbättringsområde att skapa en större systematik, likvärdighet och kompetens kring kartläggning, stödåtgärder, dokumentation samt uppföljning och utvärdering av arbetet med att stödja elevernas kunskapsutveckling. Skolinspektionen delar denna bedömning. Konkreta och på skolan allmänt kända data om resultaten på skolnivå är en första förutsättning för ett förbättringsarbete där alla berörda, personal såväl som elever och föräldrar kan bidra med förslag och insatser för att nå en bättre måluppfyllelse.

Som framgår av andra avsnitt i denna rapport finns det därefter anledning att vidta en rad åtgärder och bland annat med hjälp av fortsatt noggrann resultatuppföljning utvärdera dessa.

Vid inspektionstillfället har eleverna i årkurs 7-10 på St Olofsskolan ingen undervisning i bild. Vid intervjuer med rektor och lärare framkommer att detta varit situationen även under större delen av höstterminen. Ingen behörig lärare har kunnat rekryteras och befintliga lärare säger sig inte kunna fylla den lucka i schemat som uppstår utan att målen i något annat ämne äventyras. Skolinspektionen konstaterar att det föreligger risk att eleverna inte ges möjlighet att nå målen i bild om inte tillräcklig undervisning kan erbjudas innan de lämnar skolan.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

Lpo 94, 2. Mål och riktlinjer

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

I intervjun med skolledningen bekräftar rektorn att hon inte anser sig kunna bedöma i vilken mån den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen när det gäller elever som ska läsa enligt grundsärskolans kursplan. Lärare bekräftar i intervju att vissa känner osäkerhet när det gäller grundsärskolans kursplaner och timplan. Exempel på att elever inte erbjuds undervisning enligt grundsärskolans kursplaner framkommer också vid klassrumsbesök.

Bedömning:

På Hällsboskolan får inte all pedagogisk personal den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina uppgifter.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Motivering:

Vid föräldra- och lärarintervjuer har framkommit att det finns behov av fortbildning i Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK), utöver den fortbildning som tidigare genomförts under läsåret 2009/2010. Lärare som undervisar elever som ska läsa enligt grundsärskolans kursplaner behöver fortbildning för denna uppgift.

Hällsboskolan är lokalintegrerad i tre olika värdsolor, i vilka Hällsboskolans elever till viss del får sin undervisning tillsammans med grundskolans elever. Rektor behöver i samverkan med rektorerna på värdsolorna planera och genomföra gemensamma förberedelser i form av bland annat kompetensutveckling för värdsolors personal om funktionsnedsättningen grav språkstörning, för att eleverna ska få optimalt utbyte av undervisningen i värdsolornas klasser.

All personal på Hällsbo genomgår nu en högskolekurs om 15 poäng i specialpedagogik som gemensam grund för arbetet. En del lärare framför i intervjuer att de inte anser sig kunna delta fullt ut som det är planerat. Olika skäl anges för detta, somliga anför att 25 procent av arbetstiden skulle sätta kvaliteten i undervisningen i fara, andra är inte nöjda med innehållet i utbildningen. Enligt rektor är utbildningen bland annat ett medel för att skapa en gemensam specialpedagogisk plattform och ett gemensamt förhållningssätt i personalgruppen. Såvitt framgån av Skolinspektionens intervjuer krävs ytterligare insatser av rektor om utbildningens angelägna syfte helt ska uppnås.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Eleverna ges inte i tillräcklig omfattning fortlöpande information om sin kunskapsutveckling. De individuella utvecklingsplanerna (IUP) med skriftliga omdömen uppfyller inte författningarnas krav fullt ut.

Författningsstöd:

8 kap. 1 § specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg

Motivering:

Tillsynen visar att lärarna på Hällsboskolan upprättar individuella utvecklingsplaner för alla elever.

Skolinspektionen har också tagit del av ett flertal skriftliga omdömen av formativ karaktär och mycket god kvalitet, där det tydligt framgår både var eleven befinner sig i förhållande till kursplanemålen och på vilka områden och med vilka medel ytterligare framsteg kan göras. Skolinspektionen konstaterar dock att det finns en betydande variation i kvaliteten på de skriftliga omdömena. I vissa ämnen saknas de helt och några lärare har framfört att de inte visste att det skulle finnas skriftliga omdömen i alla ämnen som eleven får undervisning i. I andra fall är omdömena inte kursplaneanknutna utan syftar mer på elevens allmänna beteende.

Rektor behöver tillsammans med medarbetarna utveckla en mer gemensam metodik i dokumentationen av individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen. I de fall elever får undervisning av lärare från värdskolan behöver dessa tas med i ett samarbete så att eleverna får en upplevelse av sammanhang i bedömning och planering.

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering**Bedömning:**

Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Lärarna uppger i intervjuerna att rektorn inte deltar ute i verksamheten, rektorn bekräftar detta. Biträdande enhetschefen möter lärarna på St Olofsskolan och S:ta Gertrudsskolan varannan vecka på möte, men besöker därutöver inte heller verksamheten. Samma förhållande råder i Umeå. Eleverna i Sigtuna visste inte vem som är rektor.

Rektor beskriver organisationen så att hon har kvar "det yttersta ansvaret" för verksamheten medan "det operativa ansvaret" delegerats till biträdande enhetschefen för undervisningen i Sigtuna.

Representanter för lärarna framför i intervju att de tolkar rektors uteblivande från verksamheten som att rektorn inte värdesätter eller tror på deras arbete. De beskriver också att de i samband med föräldrainformation, föräldramöten och personalmöten med värdskolans lärare saknar tillräckligt stöd från rektorn, som de menar borde delta i större utsträckning än vad som varit fallet i sådana sammanhang.

Rektorn har pekat på alla de administrativa och övriga uppgifter som hon måste fullgöra generellt inom myndigheten och som nu dessutom utökas genom verksamhetens expansion, som krävt rekrytering av 19 nya medarbetare och nyanskaffning av lokaler. Uppgifterna styrks övertygande av den möteskalender som uppvisades vid skolinspektionens besök.

Rektorn har dock det övergripande ansvaret att som pedagogisk ledare se till att skolan som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Andra befattningshavare kan bara delvis ersätta rektors funktion att följa upp lärarnas undervisning och därefter utveckla denna, genom individuellt stöd och inspiration och genom generella insatser på skolan.

Skolinspektionen bedömer det som starkt angeläget och en sannolikt avgörande framgångsfaktor att rektor, i Sigtuna tillsammans med biträdande enhetschefen, snarast gör sig förtrogen med verksamheten genom att personligen ta del av den i möten med lärare och elever. Framgång förutsätter också medarbetarnas aktiva medverkan.

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Kvalitetsredovisningen för 2009, liksom det utkast inför 2010 som föreligger vid inspektionstillfället, ger en omfattande och utförlig beskrivning av verksamheten och det arbete som har bedrivits. Uppföljning och försök till utvärdering görs av ett antal mål som funnits under året, ett flertal av dessa härrör från myndighetsnivån ovanför Hällsboskolan. Också lokala mål finns redovisade och utvärderade. Sammantaget har kvalitetsredovisningen stora förtjänster. Även om slutprodukten tillkommit genom en konsult, har medarbetarna på olika sätt, främst genom att vara representerade av samordnarna, kunnat ge input till kvalitetsredovisningen. Förslag på åtgärder som uppkommit vid gemensamma personalsammandragningar återfinns som förslag inför framtiden.

I ett viktigt avseende föreligger en brist i kvalitetsredovisningen, det gäller redovisningen av kunskapsresultaten. I kvalitetsredovisningen återfinns enbart resultat för tre ämnen och för avgångseleverna. Även om elevantalet är litet måste resultatdelen utvecklas så långt det är möjligt som underlag för analys och åtgärdsförslag för ökad måluppfyllelse i fler ämnen och för elever i olika skolår.

Det framgick av intervjuerna med rektor och lärare att det på skolan gjorts försök att utveckla en gemensam vision för det långsiktiga arbetet, bland annat vid en framtidsverkstad år 2009. Därefter har nya medarbetare tillkommit och alla arbetsgrupper som inrättades har inte fullföljt arbetet. Som framgått ovan saknas fortfarande ett gemensamt förhållningssätt.

Rektorn måste ta ansvar för förnyade samlade insatser där all personal blir delaktig i arbetet att öka måluppfyllelsen.

Skolinspektionen förutsätter att en sammanställning av elevernas kunskapsutveckling och kunskapsresultat redovisas i samband med uppföljningen.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö**Bedömningsområde: Fokus på lärande****Bedömning:**

Eleverna erbjuds inte alltid en undervisning som är anpassad efter deras behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer

Motivering:

Enligt vad som framgått av intervjuer med skolledning, elevhälsa, lärare och elever, liksom av iakttagelser vid klassrumsbesök är den undervisning som bedrivs på Hällsbo i mycket stor utsträckning anpassad efter elevernas behov och förutsättningar. Inspektörerna såg visserligen exempel på att en elev som var intresserad och duktig i matematik tvingades vänta in sina kamrater, men detta var undantag.

Nu pågår lovvärda försök att låta Hällsbos elever möta grundskolans elever i de olika värdskolorna. Vid dessa tillfällen är det också nödvändigt att anpassa undervisningen så att den blir meningsfull för eleverna. Av intervjuer med lärare, förälder och av iakttagelser vid klassrumsbesök framgick att Hällsboelevernas undervisning i värdskolorna inte alltid är tillräckligt anpassad, vilket i ett fall också bekräftades av värdskolans lärare. En elev kan vara rumsligt inkluderad men socialt och pedagogiskt befinna sig utanför klassens gemenskap. Om de goda förutsättningar som skapats genom lokalintegration i värdskolor ska kunna omsättas till elevernas nytta måste rektor ta initiativ till systematiska och långsiktigt syftande förberedelser, insatser och uppföljning av olika slag som inbegriper värdskolornas personal och elever. Skolinspektionen konstaterar att så ännu inte skett. Enligt rektor har dock möten hållits och överenskommelser om bland annat kompetensutveckling träffats med berörda kommuner och värdskolor.

Bedömningsområde: Trygghet och studiero**Bedömning:**

Skolan saknar en plan mot kränkande behandling som motsvarar författningens krav.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag

2 § Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Motivering:

Hällsboskolan bedriver verksamhet i tre olika värdsolor. Vid inspektionstillfället saknar Hällsboskolan en egen plan mot kränkande behandling. Respektive värdsolas plan har i tillämpliga delar använts. Dessa är dock formulerade utifrån värdsolornas förutsättningar, utan synbar syftning på Hällsboskolans elever. Skolinspektionen bedömer att Hällsboskolan behöver upprätta en egen plan mot kränkande behandling, som på lämpligt sätt är koordinerad med värdsolornas när det gäller rutiner, förebyggande insatser, åtgärder för kommande år och utvärdering. När det gäller främjande arbete för likabehandling kan det finnas anledning att i samverkan med värdsolorna särskilt behandla diskrimineringsgrunden funktionshinder.

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Undervisningstid och val****Bedömning:**

Skolan erbjuder inte eleverna språkval i enlighet med författningen.

Författningsstöd:

3 kap. 9 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Eleverna på Hällsboskolan erbjuds inte något av språken tyska, franska eller spanska som språkval.

Bedömningsområde: Särskilt stöd**Bedömning:**

Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller författningarnas krav vad gäller åtgärdsprogram.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Vi tillsynen framkommer att det såväl i Umeå som i Sigtuna finns exempel på åtgärdsprogram som väl uppfyller författningarnas krav i utformning och uppföljning. Av lärarintervjuerna framgår dock att det finns elever som borde ha åtgärdsprogram men som inte har sådana, samt att det ibland sker en sammanblandning av åtgärdsprogram och individuella utvecklingsplaner.

Bedömning:

Särskilt stöd ges inte i tillräcklig utsträckning till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

6 kap. 1 och 3 §§ Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.2 Kunskaper

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Motivering:

I intervjuerna med lärare och föräldrar framförs uppfattningen att elever inte alltid får stöd i tillräcklig utsträckning. Ett konkret exempel är insats av logoped. Tjänsten är vakant och ny befattningshavare har ännu inte kunnat rekryteras. Av lärarintervjuerna framgick att insatser inte kunnat göras i tillräcklig omfattning på någon av skolorna. Vid inspektionstillfället disponerar skolan i Sigtuna och Umeå sammanlagt 16 timmar köpta tjänster. Med hänsyn till Hällsbo-skolans målgrupp är den otillräckliga tillgången på logoped särskilt allvarlig. Även andra behov uppges av lärare ha lyfts till elevhälsan utan att något hänt.

Skolbeslut för Specialskola

---

efter tillsyn av regionskolan Kristinaskolan inom
Specialpedagogiska skolmyndigheten

2011-02-23

Rektor Sven-Erik Lundberg

Kristinaskolan

Kristinavägen 2

871 03 Härnösand

Tillsyn av Kristinaskolan

Specialskola, årskurs 1-10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Kristinaskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Kristinaskolans kunskapsresultat behöver förbättras då enbart 7 av de 14 avgångseleverna hade fullständiga betyg vårterminen 2010. 7 elever var tvåspråkiga i den meningen att de nått målen i såväl svenska som svenskt teckenspråk. Sett över en femårsperiod varierar andelen elever med fullständiga avgångsbetyg stort, vilket gör det svårt att utläsa någon trend. Dock har inte under något år alla elever lämnat skolan med fullständiga betyg.

För de elever som läser enligt obligatoriska särskolans kursplaner finns inga samlade resultat.

I intervjuer med lärare och rektor framkommer att skolans samlade resultat inte har varit föremål för någon diskussion i syfte att klargöra orsakerna till det bristfälliga kunskapsresultatet. Spontant hänför lärare och rektor orsakerna till de bristande kunskapsresultaten till elevernas förutsättningar och mer sällan till det pedagogiska arbetet. I det fortsatta analysarbetet kring kunskapsresultaten bör skolans personal också överväga på vilket sätt det pedagogiska arbetet skulle kunna utvecklas för att öka måluppfyllelsen.

Det pedagogiska ledarskapet på skolan behöver förstärkas genom att rektorn utifrån en mer direkt kontakt med undervisande lärare skaffar sig underlag för att säkerställa att lärarna utgår ifrån de nationella målen i sin undervisning. Lärarna på skolan ser den biträdande rektorn på skolan som den pedagogiska ledaren. Det är den biträdande rektorn som deltar i pedagogiska diskussioner med lärarna och delvis är den som genomför lektionsbesök. Rektor på skolan uppgav i intervjun att han visserligen nyligen påbörjat lektionsbesök men att detta inte än så länge systematiserats. Att rektor på skolan inte uppfattas som pedagogisk ledare framkom även vid Skolverkets utbildningsinspektion under 1998 (beslut 1999).

Kristinaskolan är en i huvudsak trygg skola där det bedrivs arbete att förebygga kränkningar. Eleverna är också delaktiga i det förebyggande arbetet. I de samtal och intervjuer Skolinspektionen genomfört med eleverna bekräftas denna bild. Skolinspektionen har dock uppmärksamats på att det inte finns ett helt gemensamt förhållnings-sätt hos all personal för ingripande när någon bryter mot gällande regler. Detta behöver uppmärksammas i det fortsatta arbetet på skolan.

Skolinspektionen har i tillsynen av Kristinaskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Alla elever ges inte förutsättningar för att nå målen i alla ämnen (Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, 3 kap. 2-4 §§ specialskoleförordningen, kursplanerna)
- De individuella utvecklingsplanerna (IUP) med skriftliga omdömen uppfyller inte författningarnas krav fullt ut (Lpo 94 2.7 Bedömning och betyg, 8 kap. 1 § specialskoleförordningen)
- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer inte i tillräcklig grad upp lärarnas undervisning (2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar)
- Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag, Lpo94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo94, 2.8 Rektors ansvar)
- Rektorn utvärderar och omprövar inte regelbundet de särskilda stödinsatser som ges (2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar, 6 kap 1 § specialskoleförordningen)
- Alla lärare tar inte ansvar för att de regler som är fastställda följs (Lpo 94 2.1 Normer och värden, Riktlinjer)
- Skolans årliga plan mot kränkande behandling svarar inte fullt ut mot gällande författningskrav (14 a kap. 8 § 1985 års skollag)

Tillsyn av Kristinaskolan

Datum: 2011-02-23

4 (4)

Dnr : 40-2010:406

- Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller specialskoleförordningens krav vad gäller åtgärdsprogram (6 kap. 1 § specialskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att utbildningen är avgiftsfri (7 kap. 4 § 1985 års skollag)

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1-2

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Kristinaskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi

Enhetschef

Mathias Ljungström

Utredare

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Kristinaskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför riktad tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Kristinaskolan den 7 – 9 december 2010.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbeslutet från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits med anledning av påtalade brister senast tre månader efter att det slutliga beslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö** samt **enskild elevs rätt**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Kristinaskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Kristinaskolan intervjuades rektorn, lärare, annan personal, elever och föräldrar. Även annan information om Specialskolan och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också inhämtats från en rad organisationer som organiserar elever med funktionsnedsättningar och deras föräldrar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområden.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om den regelbundna och riktade tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av skolan

Tabell 1. Antal elever på Kristinaskolan

Kristinaskolan	Antal elever
Specialskolan	50
Elever som läser enligt särskolans kursplaner	6
Totalt antal elever på skolan	56

Källa: Skolans uppgifter 2011

Kristinaskolan ligger i ett bostadsområde centralt i Härnösands kommun. I skolans byggnader finns också förskoleklass och fritidsverksamhet för vilka Härnösands kommun är huvudman. De verksamheter Härnösands kommun är huvudman för ingår inte i denna tillsyn.

Kristinaskolan är en av landets fem regionskolor för döva och hörselskadade elever. Specialpedagogiska skolmyndigheten är huvudman för skolan och upptagningsområdet är Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens, Jämtlands och Norrbottens län.

Skolans ledningsgrupp består av rektor, biträdande rektor och boendesamordnare.

Det finns tre arbetslag på skolan för vardera skolåren 1-4, 5-8 och 9-10. För varje arbetslag finns en arbetslagsledare som har till uppgift att samordna verksamheten i arbetslaget. Utöver dessa arbetslag finns också ett arbetslag för medarbetarna i elevboendet, boendelag.

Eleverna är i huvudsak indelade i åldershomogena klasser. I årskurserna 8-10 delas eleverna in i teckenklasser och hörselklasser, på grund av små elevgrupper går detta inte att genomföra i de lägre årskurserna. Under de senaste fem åren har elevantalet på skolan minskat, från 77 elever år 2004 till 66 elever år 2009. Andelen elever med cochleaimplantat har de senaste fem åren legat tämligen konstant kring ca 30 procent.

Skolverket genomförde en utbildningsinspektion av samtliga specialskolor under 1998 och besökte Kristinaskolan i december 1998. Skolverkets beslut fattades den 27 maj 1999. Den huvudsakliga kritiken som förelåg vid den tiden var att rektorn i strid med bestämmelserna delegerat det pedagogiska ledarskapet till, vid den tidpunkten kallad, studierektorn.

Tillsynsprotokoll för Kristinaskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte möjligheter att nå lägst målen att uppnå i samtliga ämnen

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, Mål att uppnå i Specialskolan

3 kap. 2-4 § specialskoleförordningen

Kursplanerna

Motivering:

Av Specialpedagogiska skolmyndighetens statistiksammanställning framgår att 7 av 14 elever avslutade skolar 10 år 2010 med fullständiga betyg. 7 elever lämnade således skolan samma år med ofullständiga betyg. 11 elever hade betyg i svenska, engelska och matematik och var därmed behöriga till nationella program. 7 av 14 elever hade betyg i svenska och teckenspråk. Detta kan betraktas som ett (av flera) mått på måluppfyllelsen när det gäller tvåspråkighet, ett mål i läroplanen för specialskolans elever.

För eleverna som läser enligt obligatoriska särskolans kursplaner finns inga samlade kunskapsresultat.

I intervjuer med rektor och lärare framkommer att skolans samlade måluppfyllelse inte varit föremål för någon djupare diskussion och analys. I lärarintervjun framkom det också att det bland många lärare inte är känt i vilken grad skolan lyckas med måluppfyllelsen.

För att nå en högre måluppfyllelse är det nödvändigt att skolan analyserar orsakerna bakom den låga måluppfyllelsen.

I samband med Skolverkets inspektion 1998 (beslut 1999) påpekade Skolverket vikten av att skolan systematiskt analyserar elevernas resultat. Skolinspektionens riktade tillsyn under vintern 2010 visar att detta behov kvarstår.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Elevernas individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen måste utvecklas så att de i högre grad tar sin utgångspunkt i de nationella kursplanemålen.

Författningsstöd:

8 kap. 1 § specialskoleförordningen

Lpo 94 2.7 Bedömning och betyg

Motivering:

För samtliga elever upprättas en individuell utvecklingsplan (IUP) med skriftliga omdömen med de nationella mål varje enskild elev ska uppnå utifrån sina förutsättningar. Vid utvecklingssamtalen varje termin är respektive vårdnadshavare med och diskuterar innehållet i IUP, skriftliga omdömen och de nya mål som ska sättas upp. Vid tillsynen framkommer dock att skriftliga omdömen inte ges i alla ämnen. Skolan använder sig av blockomdömen i främst SO vilket står i strid med specialskoleförordningens krav på skriftliga omdömen i de ämnen eleven får undervisning i. Vidare är det en svag koppling mellan mål och insatser.

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn måste i högre grad inhämta kunskaper om samt följa upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Lärarna uppger i intervjuerna att rektorn sällan deltar ute i verksamheten, rektorn bekräftar att han inte har haft tillfälle att göra så många klassrumsbesök som vore önskvärt. Vidare uppger lärarna att det är den biträdande rektorn på skolan som följer upp lärarnas undervisning.

Rektorn uppger också att vid de tillfällen lärarna har tid avsatt för pedagogiska diskussioner på skolan deltar sällan rektorn. Lärarna väljer själva vad som ska diskuteras

vid dessa möten. Rektor har därför bristande kunskap om aktuella pedagogiska diskussioner på skolan.

Rektorn har det övergripande ansvaret att som pedagogisk ledare tillse att skolan som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Andra befattningshavare kan bara delvis ersätta rektors funktion att följa upp lärarnas undervisning och därefter utveckla denna, genom individuellt stöd och inspiration och genom generella insatser på skolan.

I samband med Skolverkets inspektion 1998 (beslut 1999) påpekade Skolverket att rektorsfunktionen på skolan mer liknande en verksamhetschef än pedagogisk ledare samt att ansvaret som pedagogisk ledare delegerats till, på den tiden, studierektor. Skolinspektionens riktade tillsyn under vintern 2010 visar att denna brist kvarstår.

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn måste ta ett större ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och för att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Kristinaskolans kvalitetsarbete dokumenteras i en kvalitetsredovisning. Dokumenten utgår från en gemensam mall för Specialpedagogiska skolmyndigheten. Kvalitetsredovisningen för år 2009 är i stora delar en beskrivning av verksamheten och det utvecklingsarbete som pågår.

Vid tillsynen observeras flera goda exempel på väl fungerande undervisningssituationer och pedagogiska metoder. Det tycks dock som att de goda exemplen ofta stannar inom arbetslaget istället för att kunna berika hela skolan i syfte att nå de nationella målen. Elevernas resultat följs upp i individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen, men det görs inte någon sammanställning av skolans resultat för att kunna utvärderas och användas som underlag för att bättre nå de nationella målen.

Därutöver finns det enstaka lärare på skolan som på eget initiativ diskuterar betygsättning och bedömning med lärare på de kommunala skolorna i närområdet. Detta är ett av flera sätt att säkerställa likvärdighet och att lärarna arbetar utifrån de nationella

målen. Rektorn behöver utveckla detta och systematisera dessa diskussioner för att dels säkerställa att utbildningen på Kristinaskolan är likvärdig och dels säkerställa att lärarna arbetar utifrån de nationella målen

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn måste ta ett tydligare ansvar för att regelbundet följa upp och utvärdera det särskilda stöd som ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § specialskoleförordningen
Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling
Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

I verksamhetsredogörelsen och i intervju med rektor framgår att rektorn inte följer upp de stödåtgärder som vidtagits och att de får önskad effekt. Rektorn uppger att utvärderingen av de insatta stödåtgärderna oftast sker i utvecklingssamtalen.

Alla åtgärdsprogram sammanställs av den biträdande rektorn på skolan i syfte att skapa en överblick över de stödåtgärder som satts in under terminen. I intervjun med rektor framkommer att denna sammanställning inte varit föremål för någon analys och inte heller har något system för rapportering till rektor presenterats.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Alla lärare måste ta ett större ansvar för att de regler som är fastställda följs.

Författningsstöd:

Lpo 94 2.1 Normer och värden, Riktlinjer

Motivering:

Skolan har ordningsregler som är fastställda och diskuteras med eleverna. Dessa är också kända av eleverna. Regler har varit föremål för omfattande diskussioner på skolan men i intervjun med lärarna framkommer att de inte upplever en samsyn kring

ordningsreglerna. Vissa lärare reagerar inte vid överträdelse av de fastställda ordningsreglerna. Detta bekräftas i elevintervjuerna.

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Skolan måste vidta åtgärder så att den årliga planen mot kränkande behandling fullt ut svarar mot gällande författningskrav.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag

Motivering:

Kristinaskolan har en likabehandlingsplan som också fungerar som en årlig plan mot kränkande behandling. Planen innehåller en översikt av åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Den saknar dock specifika åtgärder som ska genomföras under det kommande året, vilka bygger på en på skolan gjord kartläggning. Vidare saknas en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts. Därutöver saknas rutiner för om vuxen kränker en elev.

Huvudområde: Enskilds elev rätt

Bedömningsområde: Särskilt stöd

Bedömning:

Skolan måste utarbeta åtgärdsprogram där det framgår vilka elevens behov är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § specialskoleförordningen

Motivering:

Om utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.

Av de åtgärdsprogram Skolinspektionen tagit del framgår att de åtgärder som beslutats oftast handlar om att elevens ska förändra sitt arbetssätt. Till exempel kan en åtgärd

vara att "eleven arbetar fokuserat på lektionstid", "läsa texter i boken flera gånger". Det är sällan skolans insatser framgår tydligt i åtgärdsprogrammen.

Bedömningsområde: Avgifter

Bedömning:

Rektorn måste se till att utbildningen är avgiftsfri.

Författningstext:

7 kap. 4 § 1985 års skollag

Motivering:

Skolan anordnar årligen en skidresa i samband med friluftsdag. För att delta i denna resa måste eleverna betala 200 kr. I skolverksamheten får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Skolinspektionen bedömer att kostnaden för den av skolan anordnade skidresan inte kan anses som obetydlig.

Skolbeslut för specialskola

---

efter tillsyn av regionskolan Manillaskolan inom
Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tillsyn av Manillaskolan

Specialskola årskurs 1-10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Manillaskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Manillaskolans kunskapsresultat måste förbättras då enbart åtta av de 14 avgångseleverna hade fullständiga betyg vårterminen 2010. 11 elever var tvåspråkiga i den meningen att de nått målen i såväl svenska som svenskt teckenspråk. Sett över en femårsperiod är genomsnittet för andelen avgångselever med fullständiga betyg endast 37 procent. Resultaten för årskurs 6 vårterminen 2010 visar att hälften av de 12 eleverna inte nådde målen i svenska. I engelska och teckenspråk nådde var tredje elev inte målen och i matematik var det en elev av fyra som inte nådde målen.

Skolan saknar samlade resultat för de elever som följer grundsärskolans kursplaner.

Det finns en medvetenhet hos skolans ledning och lärare om att elevernas resultat måste förbättras. Men det saknas en gemensam och tydlig strategi för hur detta ska genomföras i praktiken. Ett pedagogiskt ledarskap behöver åstadkommas genom att rektorn tar ett tydligt grepp över kvalitetsarbetet för att utveckla verksamheten. Det är av stor vikt att rektorn, utifrån en mer direkt kontakt med lärarna, gör sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och följer upp och utvärderar undervisningen och det särskilda stöd som ges till elever i behov av detta. Rektorn behöver också i övrigt utveckla strukturer för väl fungerande samverkan i olika grupper där elevernas lärande är i fokus och resultat analyseras och leder till förbättringsåtgärder. De förslag och idéer som framförts under tillsynen av olika medarbetare kan tas tillvara genom allas delaktighet. Det är således viktigt att all personal blir involverad i processen för att öka måluppfyllelsen.

I Manillaskolans dokumentation och i intervjuer redovisas olika orsaker till de låga resultaten. De dominerande förklaringarna är elevers sena språkutveckling och att många elever har ytterligare funktionsnedsättningar utöver dövhet eller hörselskada. Beskrivningen av elevers bristande förutsättningar motsvaras inte av en kritisk självprövning av den egna verksamheten. Detta bidrar till att personalen inte alltid har tillräckligt höga förväntningar på elevernas förmåga att lära och utvecklas. Det är därför viktigt att det hos all personal skapas en förståelse för betydelsen av att ha höga och tydliggjorda förväntningar på eleverna samt att lärare, elevhälsoteam och skolledning utgår från att det är skolans och undervisningens kvalitet, inte elevernas bristande förutsättningar som är avgörande för elevernas resultat.

Lärarna behöver utveckla en samsyn om hur man ger alla elever möjligheter att i undervisningen pröva antaganden, lösa problem och reflektera över undervisningens innehåll. De behöver även samverka för att sprida goda exempel på hur de kan utveckla sitt arbete så att eleverna upplever undervisningen mer stimulerande i alla ämnen.

Manillaskolan inriktar till stor del undervisningen på att eleverna ska bli tvåspråkiga och Skolinspektionen får flera exempel på gott arbete i dessa delar. Det saknas dock en fullt ut förankrad samsyn i hela organisationen kring vad tvåspråkighetsuppdraget innebär i praktiken. Därför är det angeläget att rektorn tillsammans med medarbetarna intensifierar arbetet med att säkerställa att varje elev ges goda förutsättningar att utveckla både svenskt teckenspråk och svenska.

Skolinspektionen konstaterar att det finns ett behov av kompetensutveckling när det gäller elever med utvecklingsstörning och dess konsekvenser för inläringen. Detta har även rektor, lärare och elevhälsoteam identifierat som ett utvecklingsområde. Men skolan saknar en planering för hur behovet ska tillgodoses.

Skolans arbete för att förebygga och förhindra kränkningar måste förstärkas. Tecken på detta är en elevenkät från vårterminen 2010 som visar att elever känt sig kränkta av andra elever och av vuxna.

Skolinspektionen har i tillsynen av Manillaskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Alla elever ges inte förutsättningar för att nå målen i alla ämnen (Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, 3 kap. 2-4 §§ specialskoleförordningen, Kursplanerna),
- Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen (1 kap. 2 § 1985 års skollag, 2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2. Mål och riktlinjer, 2.8 Rektors ansvar, 9 kap. 7 § specialskoleförordningen),
- Rektorn har inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att tillse att alla lärare har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver (2 kap. 3 § 1985 års skollag),
- Rektorn säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar),
- Rektorn ser inte till att lärarna i tillräcklig omfattning ger eleverna fortlöpande information om elevens kunskapsutveckling. De individuella utvecklingsplanerna (IUP) med skriftliga omdömen uppfyller inte författningarnas krav fullt ut (Lpo 94 2.7, 8 kap. 1 § specialskoleförordningen),
- Rektorn säkerställer inte att lärarna i tillräcklig utsträckning använder de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning (8 kap. 10 § specialskoleförordningen),
- Rektorn säkerställer inte att bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna (Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg, Kursplanerna, 3 kap. 2-3 §§ samt 8 kap. 1 § specialskoleförordningen),
- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning (2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar),
- Rektorn tar inte i tillräcklig hög grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo94, 2.8 Rektors ansvar),

Tillsyn av Manillaskolan

Datum: 2011-02-14

4 (5)

Dnr 40-2010:406

- Rektorn utvärderar och omprövar inte regelbundet de särskilda stödinsatser som ges (Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar, 6 kap. 1 § Specialskoleförordningen),
- Rektorn och lärarna klargör inte mål och krav för elever (Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter),
- Eleverna upplever inte undervisningen som tillräckligt stimulerande. Skolans undervisning ger inte i tillräcklig grad eleverna möjlighet att formulera och pröva antaganden, lösa problem, argumentera och kritiskt granska och värdera påståenden (Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande, Lpo 94 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot, Lpo 94 2.2 Kunskaper, Riktlinjer, Mål att uppnå i specialskolan),
- Eleverna ges inte tillräckligt inflytande över utbildningens utformning utifrån stigande ålder och mognad (7 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande),
- Rektorn har inte tillräckligt tagit ansvar för att skolan har höga och tydliggjorda förväntningar på elevernas förmåga (Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer),
- Skolans årliga plan mot kränkande behandling svarar inte fullt ut mot gällande författningskrav (14 a kap. 8 § 1985 års skollag och 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling),
- Rektorn tar inte tillräckligt ansvar för att förebygga och förhindra kränkande behandling (14 a kap. 7 § 1985 års skollag),
- De skriftliga bedömningarna för eleverna som inte når målen i årskurs 10 följer inte de krav som ställs i specialskoleförordningen (8 kap. 9 § specialskoleförordningen),
- Eleverna erbjuds inte språkval enligt författningarnas krav (3 kap. 9 § specialskoleförordningen),
- Rektorn ser inte alltid till att det utreds om en elev har behov av särskilt stöd (6 kap. 1 § första stycket specialskoleförordningen),
- Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller specialskoleförordningens krav vad gäller åtgärdsprogram (6 kap. 1 § specialskoleförordningen),

- Eleverna erbjuds inte särskilt stöd i tillräcklig utsträckning (1 kap. 2 § 1985 års skollag, 6 kap. 1 och 3 §§ specialskoleförordningen, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper),
- Rektorn deltar inte alltid i elevvårdskonferenser, rektor fattar inte beslut om anpassad studiegång för elever, (4 kap. 2-3 §§ specialskoleförordningen, 6 kap. 7 § specialskoleförordningen).

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Manillaskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag slutligt beslut för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredare Mathias Ljungström

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi

Enhetschef

Åsa Rehnberg

Undervisningsråd

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Manillaskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Manillaskolan den 22-25 november och hade en avslutande återkoppling med skolans så kallade utvidgade ledningsgrupp den 15 december 2010. Ansvariga för inspektionen har undervisningsrådet Åsa Rehnberg och utredaren Mathias Ljungström varit.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits med anledning av påtalade brister senast tre månader efter att kommunbeslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö** samt **enskild elevs rätt**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Manillaskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Manillaskolan intervjuades rektorn, lärare, elevhälsoteamet, elever och föräldrar. Samtal fördes även med den utvidgade ledningsgruppen i samband med den avslutande återkopplingen. Även annan information om Specialskolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också inhämtats från en rad intresseorganisationer som organiserar föräldrar till barn med funktionsnedsättningar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområden.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om riktad och regelbunden tillsyn finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av skolan

Tabell 1. Antal elever på Manillaskolan

Skolan	Antal elever
Specialskola, årskurs 1-10	97
Utbildning enligt grundsärskolans kursplaner	14
Totalt antal elever	111

Källa: Skolans uppgifter i januari 2011

Manillaskolan är en av landets fem regionskolor för döva och hörselskadade elever. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är huvudman för skolan och upptagningsområdet är Stockholms län, Uppsala län och Gotlands län. Vid tiden för tillsynen finns inga elever från Gotland. Manillaskolan ligger på södra Djurgården i Stockholm. Skolan firade sitt 200-årsjubileum år 2009 och har därmed en lång tradition som skola för döva och hörselskadade elever. SPSM har beslutat att skolan ska flytta till mer ändamålsenliga lokaler hösten 2013.

Stockholms kommun är huvudman för två olika verksamheter som också finns i skolan, en förskoleklass och fritidshemmet Eken. Förskoleklassen har vid tiden för tillsynen 7 elever. Förskoleklassen och fritidshemmet tar emot döva och hörselskadade barn.

Manillaskolans ledningsgrupp består av rektor och två biträdande rektorer. Rektor tillträdde tjänsten i april 2010. Skolan har även en så kallad utvidgad ledningsgrupp, ULG. I den ingår rektor, biträdande rektorer, utvecklingsamordnare, arbetslagsledare, representanter för fritidshemmet, elevhälsan och skolans teknikgrupp. Det finns även en administrativ chef som tillsammans med rektor ingår i Specialpedagogiska skolmyndighetens myndighetens ledningsgrupp för Östra regionen.

Skolan är organiserad i tre arbetslag för Förskoleklass – årskurs 3, årskurs 4-6 och 7-10. Dessutom finns ett arbetslag för lärare i praktiskt-estetiska ämnen och ett arbetslag för fritidshemmet. Lagen benämns PAL – Pedagogiska ArbetsLag.

Ungefär hälften av Manillaskolans personal är döv eller hörselskadad. Skolan har en organisation som bygger på att döva, hörselskadade och hörande teckenspråkiga lärare har ett nära samarbete som ett led i arbetet med att förverkliga det övergripande målet för specialskolan – att eleverna ska vara tvåspråkiga när de slutar skolan.

Enligt Specialpedagogiska skolmyndighetens uppgifter för läsåret 2010/2011 har 78 av de 111 eleverna teckenspråk som undervisningsspråk. En elev har huvudsakligen tal som undervisningsspråk medan 32 elever har båda språken. En jämförelse över tid visar att andelen elever med inopererat cochleaimplantat har ökat.

Eleverna är i huvudsak indelade i åldershomogena klasser i de lägre skolåren medan de i årskurs 7-10 är åldersblandade. I flertalet ämnen är specialskolans kursplaner de samma som för grundskolan. För ämnena teckenspråk, engelska, moderna språk samt rörelse och drama finns dock särskilda kursplaner.

Undervisningen som utgår från grundsärskolans kursplaner bedrivs i två ålderblandade grupper, årskurs 2-3 och 7-10. För denna elevgrupp saknas kursplaner i svenska och teckenspråk. Det har skolan löst på lite olika sätt. Lärarna använder specialskolans kursplaner i tillämpliga delar i dessa ämnen. Men undervisningen utgår också från de preliminära kursplaner i svenska och teckenspråk för grundsärskolan som utarbetats av regionskolorna i samarbete med Skolverket.

Tillsynsprotokoll för Manillaskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte möjligheter att nå lägst målen att uppnå i samtliga ämnen.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, Mål att uppnå i Specialskolan
3 kap. 2 - 4 §§ specialskoleförordningen
Kursplanerna

Motivering:

Specialpedagogiska skolmyndighetens statistik för läsåret 2008 /2009 visar att endast sex av 21 elever avslutade årskurs 10 med fullständiga betyg vid Manillaskolan. 15 elever hade ofullständiga betyg. Sex elever hade betyg i svenska, engelska och matematik och var därmed behöriga till nationella program.

Endast 11 av de 21 eleverna hade betyg i svenska och teckenspråk. Detta kan ses som ett av flera mått på hur väl Manillaskolan lyckas förverkliga målet i läroplanen om att varje elev efter genomgången specialskola ska vara tvåspråkig.

Statistiken för läsåret 2009/2010 visar något bättre resultat. Drygt hälften av avgångseleverna slutade Manillaskolan med fullständiga betyg, åtta av 14 elever. 11 av dem hade betyg i både svenska och teckenspråk. Sett över en femårsperiod (2006-2010) är genomsnittet för andelen avgångselever med fullständiga betyg endast 37 procent.

Manillaskolans betygskatalog för årskurs 10 visar att mindre än hälften av de 14 eleverna fick betyg i matematik läsåret 2009-2010. Resultaten är bättre i övriga ämnen där det varierar mellan 9 – 11 elever som fått minst betyget godkänt.

En jämförelse mellan resultaten på de nationella proven och betygen i skolår 10 visar för år 2010 en i huvudsak god överensstämmelse i svenska, engelska och matematik. Däremot är det en stor avvikelse i ämnet fysik. Endast tre elever fick godkänt på nationella provet medan åtta elever fick betyget godkänt eller väl godkänt i fysik. Mellan tre och åtta elever deltog inte i de olika ämnesproven.

Manillaskolan har samlade resultat över elevernas måluppfyllelse i årskurs 6 i alla ämnen utom i teknik för läsåret 2009-2010. I ämnena svenska, engelska, matematik och teckenspråk är det en betydligt lägre måluppfyllelse än i de övriga ämnena. Hälften av eleverna har inte nått målen i svenska. I engelska och teckenspråk är det en tredjedel som inte nått målen medan det i matematik är en fjärdedel. I övriga ämnen är det en

hög måluppfyllelse, t.ex. har samtliga elever nått målen i fysik och det är även höga resultat i de samhällsorienterande och praktiskt-estetiska ämnena.

Skolan har inga sammanställningar av resultaten i de nationella ämnesproven i svenska och matematik för årskurs 4. Däremot finns resultat över de olika delproven som visar att det är en stor andel elever som inte når kravnivån i de olika delarna, i många fall mer än hälften av eleverna. Det går dock inte att dra några generella slutsatser om måluppfyllelsen för årskurs 4 i dessa ämnen.

Manillaskolan saknar samlade resultat för de elever som följer grundsärskolans kursplaner. Skolinspektionen förväntar sig dock en redovisning av resultaten i samtliga ämnen i samband med uppföljningen.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

2 kap. 2 § första stycket och 3 § 1985 års skollag

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

Lpo 94, 2. Mål och riktlinjer

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Rektorn uttrycker att hon inte riktigt vet om verksamheten är inriktad mot de nationella målen. Hon menar att pedagogiska frågor med fokus på skolans uppdrag sällan får utrymme i olika möten och samtal, trots att hon ser det som angeläget. Det är andra frågor som är fokus i alla de möten hon deltar i. Bland annat tar myndighetsgemensamma frågor och den planerade flytten av Manillaskolan stort utrymme. I rektorns möten med exempelvis arbetslagsledarna behandlas sällan frågor som rör skolans uppdrag utifrån de nationella styrdokumentens krav.

Lärare bekräftar att det är ovanligt med gemensamma diskussioner och samtal om mål i kursplaner och läroplanen och hur det ska omsättas i det pedagogiska arbetet. Dessa frågor prioriteras inte vid olika möten utan det är ofta elevvårdsfrågor och mer prak-

tiska och administrativa frågor som tar överhand. De efterlyser sådana diskussioner och en tydligare styrning från rektorn i dessa avseenden.

Ett centralt mål för specialskolan är att varje elev efter genomgången utbildning är tvåspråkig. Enligt kursplanen för teckenspråk och svenska ska utbildningen därför präglas av att de båda språken används parallellt i olika funktioner och förstärker varandra som verktyg för kommunikation och lärande. Syftet är att eleverna ska få en sådan beredskap att de kan leva och verka som tvåspråkiga individer i samhället.

SPSM har utformat en policy för tvåspråkighet som ska tillämpas i myndighetens verksamheter. I Manillaskolans så kallade Pedagogiska ledstänger finns skolans mer konkreta beskrivning av arbetet med hur eleverna ska utveckla två språk.

Tillsynen visar genom dokumentstudier och intervjuer att Manillaskolan till stor del inriktar verksamheten mot målet att eleverna ska bli tvåspråkiga. Skolinspektionen har även tagit del av flera goda exempel där undervisningen är inriktad mot detta mål. Men i samtal och intervjuer med rektor, lärare, föräldrar och elevhälsoteamet framträder också en mer komplex bild. Den pekar på att det inte finns en fullt ut förankrad samsyn i hela organisationen kring vad tvåspråkighetsuppdraget innebär i praktiken. I flera intervjuer och samtal uttrycks till exempel att det är en känslig fråga som ger upphov till spänningar och en oro över att det inte är en balans mellan språken. Dessa förhållanden kan, enligt Skolinspektionen, få effekter i undervisningen och medföra en risk för att elever kommer i kläm mellan olika uppfattningar. Det kan också vara en av förklaringarna till att en stor andel elever inte har nått målet att vara tvåspråkiga efter årskurs 10. Därför är det angeläget att rektorn tillsammans med medarbetarna intensifierar arbetet med att säkerställa att varje elev ges goda förutsättningar att utveckla både svenskt teckenspråk och svenska.

Sammanfattningsvis behöver rektorn öka ansträngningarna för att säkerställa att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen och att det finns en samsyn kring skolans uppdrag.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

På Manillaskolan har inte alla lärare utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Författningsstöd:

2 kap. 3 § 1985 års skollag,

9 kap. 7 § specialskoleförordningen

Motivering:

Skolinspektionen har tagit del av en förteckning över samtliga lärares utbildning på Manillaskolan samt vilka ämnen och årskurser de undervisar i. Även om det inom ramen för tillsynen inte varit möjligt att genomföra en fullständig och exakt genomgång på individnivå framgår det att många lärare saknar adekvat lärarutbildning för den undervisning de bedriver. Inom arbetslaget 4-6 saknar exempelvis ungefär hälften av lärarna utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Det finns även exempel på att förskollärare undervisar i ett stort antal ämnen och det förekommer också att lärare utan pedagogisk högskoleutbildning har ett omfattande undervisningsansvar.

Intervjuer med rektor, ledningsgruppen och lärare visar att det kan vara svårt att rekrytera lärare som har både ämnesbehörighet och god teckenspråkskompetens. Det har ibland medfört att man då har prioriterat teckenspråkskompetens framför ämneskompetens, eftersom man ser det som helt nödvändigt att lärarna kan teckenspråk.

Skolan saknar helt lärare som har utbildning för att undervisa i något av de moderna språken tyska, franska eller spanska. Det kan vara en bidragande orsak till att elever i praktiken inte väljer dessa ämnen som språkval.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

På Manillaskolan får inte all pedagogisk personal den kompetensutveckling som krävs för att professionellt genomföra sina arbetsuppgifter

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Det finns flera elever på Manillaskolan som får sin utbildning enligt grundsärskolans kursplaner. Rektor, lärare och elevhälsoteamet uttrycker att det finns ett behov av ökad kompetens när det gäller elever med utvecklingsstörning och dess konsekvenser för inlärningen. Detta anges även som ett förbättringsområde i skolans kvalitetsredovisning. Skolan har dock ingen planering för hur behovet av kompetensutveckling inom detta område ska tillgodoses.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan**Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering****Bedömning:**

Lärarna behöver förbättra arbetet med att ge eleverna fortlöpande information om elevernas kunskapsutveckling. De individuella utvecklingsplanerna (IUP) med skriftliga omdömen uppfyller inte författningarnas krav fullt ut.

Författningsstöd:

8 kap. 1 § specialskoleförordningen

Lpo 94 2.7, Bedömning och betyg

Motivering:

Tillsynen visar att lärarna på Manillaskolan upprättar individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen (IUP) för alla elever i samband med utvecklingssamtalen. Flera elever uttrycker i intervjuer att de vid utvecklingssamtalen får veta hur de lyckas nå målen och vad man kan utveckla mer. Men de får inte alltid veta hur det går i alla ämnen.

Skolan har utformat lokala tolkningar av specialskolans nationella kursplaner i en gemensam mall för de skriftliga omdömena. Där finns delmål för olika årskurser i respektive ämne samt en checklista där läraren ska kryssa för tre alternativ: om eleven inte når delmålen, når dem eller når dem väl. I mallen finns även kursplanernas och läroplanens mål att sträva mot samt uppnåendemålen för årskurs 6 och 10. Vidare finns utrymme för pedagogiska kommentarer. Skolinspektionens analys av mallen visar att de lokala tolkningarna inte alltid har en tydlig koppling till de nationella målen. Det är även oklart vilken funktion mål att sträva mot respektive mål att uppnå har för de skriftliga omdömena.

Skolinspektionen har tagit del av ett urval individuella utvecklingsplaner innefattande skriftliga omdömen. Dessa varierar i kvalitet. Det finns t.ex. otydligheter kring vilken funktion de pedagogiska kommentarerna i det skriftliga omdömet har i förhållande till den framåtsyftande delen i den individuella utvecklingsplanen.

Det finns goda exempel på individuella utvecklingsplaner där det i den framåtsyftande delen framgår vilka insatser skolan ska göra för att eleven ska ha framgång i skolarbetet för att nå målen. Men det finns också exempel där det inte finns en tydlig koppling mellan uppsatta kunskapsmål och vilka insatser skolan ska bidra med för att eleven ska ges förutsättningar att nå de aktuella målen.

I exempel på individuella utvecklingsplaner för elever som följer grundsärskolans kursplaner framkommer flera brister och otydligheter. Exempelvis kan de relatera till såväl grundsärskolans som specialskolans kursplaner i olika ämnen utan att detta är helt tydligt. Vidare ges inte skriftliga omdömen i alla ämnen som eleverna har undervisning i.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Bedömning:

Lärarna använder inte i tillräcklig utsträckning de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning.

Författningsstöd:

8 kap. 10 § specialskoleförordningen

Motivering:

Manillaskolan använder sig av de nationella ämnesprov som Skolverket har anpassat så långt som möjligt för att de ska kunna genomföras av specialskolans elever.

Av redovisad statistik från 2006 - 2010 framgår att det i flera ämnen i årskurs 10 är en stor del av eleverna som inte genomför de nationella ämnesproven med undantag för år 2007 då samtliga elever genomförde alla prov. För år 2008 saknas kompletta uppgifter. Som exempel kan nämnas att vårterminen 2010 genomförde endast hälften av de 14 eleverna provet i matematik. I fysik genomförde endast tre elever provet medan åtta elever fick godkänt eller väl godkänt som slutbetyg i ämnet.

Vidare visar statistiken att det även förekommer att elever i årskurs 6 inte genomför de nationella ämnesproven. Vårterminen genomförde exempelvis endast fyra av de 12 eleverna proven.

Rektor uppger att hon inte känner till varför många elever inte genomför proven. Flera lärare förklarar i intervjuer att de inte vill utsätta elever för uppenbara misslyckanden och därför medverkar de till att många elever inte heller genomför de nationella ämnesproven. Men det finns även lärare som menar att proven bör genomföras i högre utsträckning.

Det kan förekomma situationer där det inte är meningsfullt att elever genomför de nationella proven. Med hänsyn till förordningens krav är det dock inte godtagbart att en förhållandevis stor andel elever inte genomför proven.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan**Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering****Bedömning:**

Rektor ser inte till att lärarna vid bedömning och betygssättning alltid utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg
3 kap. 2 - 3 §§ specialskoleförordningen
8 kap. 1 § specialskoleförordningen
Kursplanerna

Motivering:

Manillaskolans sammanställning över resultat för årskurs 6 visar överlag betydligt lägre resultat i ämnena svenska, engelska, matematik och teckenspråk i jämförelse med resultaten i alla övriga ämnen. Lärarna har alltså bedömt att eleverna har nått målen i högre utsträckning i övriga ämnen. I Skolinspektionens avslutande återkoppling med den utvidgade ledningsgruppen (ULG) förklarar lärare de högre resultaten med att bedömningskunskaperna och bedömningsverktygen inte är lika utvecklade för flera av de aktuella ämnena. Skolinspektionen konstaterar därför att det finns en risk för att kunskapsbedömningarna i årskurs 6 till viss del vilar på vaga grunder.

I intervjuer och samtal med elever i de högre årskurserna framkommer att de inte alltid vet vad de ska kunna för att få ett visst betyg. Flera elever efterlyser en tydlighet kring detta. Oklarheten speglas även i att skolans skattningsskala i de skriftliga omdömena (inte när delmålen, när delmålen och när delmålen väl) är otydlig i sin funktion för årskurs 9 och 10 då betyg ska sättas. Det har ingen tydlig koppling till betygskriterierna för årskurs 10 utan bidrar snarare till otydligheter. Skolan saknar dessutom lokala betygskriterier för årskurs 9.

Intervjuer med betygssättande lärare visar att det förekommer ett samarbete inom skolan kring betygssättning. Däremot finns inget samarbete med grundskolor i dessa frågor med undantag för något enstaka exempel. Frånsett målen i svenska, engelska och musik (motsvaras av ämnet rörelse och drama) gäller grundskolans upp nåendemål också i specialskolan. De flesta kursplaner är därmed gemensamma för specialskolan och landets grundskolor. Det måste vara angeläget i ett nationellt perspektiv att eftersträva likvärdighet såväl när det gäller konkretisering av kursplaner som bedömning och betygssättning. Att enbart ha ett utbyte inom den begränsade sfären specialskolor innebär en risk för perspektivförskjutning och bristande likvärdighet.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Lärare uttrycker i intervjuer att rektorn inte är så insatt i undervisningen. Hon gör sällan lektionsbesök och det är inte heller vanligt att hon tar upp frågor som rör undervisningen, vare sig i fortlöpande samtal eller i olika möten. Rektorn bekräftar detta faktum, trots att hon ser det som viktiga delar i sitt uppdrag. Ansvaret för stora delar av det pedagogiska ledningsarbetet är delegerat till de biträdande rektorerna.

Det innebär att rektorn varken följer upp hur pass stimulerande undervisningen är eller hur väl läroplanens och kursplanernas mål i övrigt får genomslag i undervisningen. Det är speciellt viktigt att rektorn ökar sina ansträngningar i dessa avseenden, inte minst med tanke på att skolan behöver vidta ytterligare åtgärder för att alla elever ska ges förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig hög grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket sista meningen 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Manillaskolans kvalitetsarbete dokumenteras i en kvalitetsredovisning och en arbetsplan. Dokumenten utgår från en gemensam mall för Specialpedagogiska skolmyndigheten. Kvalitetsredovisningen för 2009 är i stora delar en beskrivning av verksamheten och det arbete som har bedrivits. Den speglar till viss del utvecklingsarbetet som pågår i skolan. Det gäller exempelvis tvåspråkighetsarbetet och processen med att ta fram matriser för skriftliga omdömen i alla ämnen. Detta utvecklingsarbete bekräftas även i intervjuer med lärare. Resultatdelen är föga utvecklad. En tidsserie redovisas för genomsnittsbetyg i teckenspråk, svenska, engelska och matematik. Det framgår också i vilken utsträckning avgångseleverna har fullständiga betyg. Däremot saknas redovisning av övriga ämnen, liksom resultat för årskurs 4 och 6 och för elever som följer grundsärskolans kursplaner. I vilken mån skolans elever uppnått tvåspråkighet redovisas inte heller. Det finns ingen analys av de redovisade kunskapsresultaten. Arbetsplanen för 2010 saknar i flera delar en tydlig koppling till redovisade resultat.

Skolinspektionen har inför tillsynen tagit del av åtskilliga övergripande resultat för Manillaskolan. Intervjuer visar dock att dessa inte är kända för rektorn eller lärare, även om det finns en mer allmän medvetenhet om att skolan uppvisar en låg måluppfyllelse. Det innebär att resultaten i praktiken inte används som en viktig utgångspunkt i skolans kvalitetsarbete för att utveckla verksamheten.

Rektorn behöver systematisera kvalitetsarbetet och kommunicera uppföljningar och utvärderingar så att både väl fungerande insatser synliggörs men också att behov av förbättringsinsatser tydliggörs. Det är viktigt att all personal blir delaktig i processen för att öka måluppfyllelsen.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan**Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering****Bedömning:**

Rektorn utvärderar och omprövar inte regelbundet de särskilda stödinsatser som ges.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § specialskoleförordningen

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Intervjuer med rektor och elevhälsoteamet visar att rektor inte är involverad i stora delar av Manillaskolans elevhälsoarbete. Rektor uttrycker vidare att hon inte har en samlad bild av vilka elever som har åtgärdsprogram. Hon har också en oro för att alla elever som har rätt till åtgärdsprogram inte får detta. Därmed saknas viktiga underlag och fungerande rutiner för att rektor ska kunna följa upp och eventuellt ompröva de särskilda stödinsatser som ges. Rektor bekräftar att detta är ett angeläget utvecklingsområde för Manillaskolan. (Se vidare under bedömningsområdet Särskilt stöd.)

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på lärande

Bedömning:

Skolan klargör inte i tillräckligt hög grad mål och krav för eleverna.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1 skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

Motivering:

Manillaskolans äldre elever uttrycker i intervjuer att de inte alltid får reda på vilka mål som finns i de olika ämnena. Det förefaller vara lärarberoende. Elever menar också att det inte är en självklarhet att de får reda på vad man ska kunna för att nå ett visst mål. Även om de till viss del får information om detta vid utvecklingssamtalen förekommer uppfattningar om att detta är för sent. Det finns tydliga önskemål om att få veta detta i ett tidigare skede.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på lärande

Bedömning:

Elever upplever inte i alla delar undervisningen som stimulerande

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande
Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.2. Kunskaper, Riktlinjer

Motivering:

Vid intervjuer och samtal med lärare och elever framkommer att det varierar om eleverna upplever undervisningen som stimulerande. Exempelvis beskriver eleverna arbetet i en del ämnen som enformigt när det gäller innehåll och arbetssätt. "Lärarna pratar bara. Man blir trött av att lyssna på allt". Samtidigt framkommer goda exempel där läraren utgår från elevernas erfarenhet och intressen, varierar arbetssätt och redovisningsformer på ett sätt som ger eleverna lust att lära. Lärarna behöver därför samverka för att sprida goda exempel på hur de kan utveckla sitt arbete så att undervisningen i alla ämnen blir mer stimulerande.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på lärande

Bedömning:

Undervisningen ger inte eleverna tillräckliga möjligheter att pröva antaganden, lösa problem och reflektera över erfarenheter.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer

Lpo 94 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Motivering:

Elevintervjuer och iakttagelser i undervisningen visar att eleverna inte alltid ges möjlighet att pröva antaganden, lösa problem, argumentera och reflektera över innehållet i undervisningen. Istället får fakta- och färdighetsträning stort utrymme genom att eleverna till exempel fyller i olika arbetsuppgifter eller tecknar rätt svar på olika frågor. De ges få möjligheter att i samspel med kamrater fundera över innehållet i undervisningen och använda kunskaperna. Detta bekräftas även i Skolinspektionens avslutande återkopplingen med den utvidgade ledningsgruppen (ULG).

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på lärande

Bedömning:

Rektorn och lärarna arbetar inte tillräckligt aktivt för att öka elevernas möjlighet till inflytande över utbildningens utformning utifrån stigande ålder och mognad.

Författningsstöd:

7 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer

Lpo 94, 2.8 Rektorns ansvar

Motivering:

Samtal och intervjuer med lärare visar att det inte finns någon gemensam syn på skolans arbete med elevers inflytande över utbildningens utformning. Det finns en spännvidd mellan lärare som beskriver goda exempel på elevers delaktighet och lärare som beskriver att inflytandet främst innebär att elever ibland får välja mellan förutbestämda arbetsuppgifter.

Skolinspektionens iakttagelser visar att den dominerande bilden är att undervisningen som helhet utformas så att läraren talar om för eleverna vilka uppgifter de ska göra, hur de ska genomföras, hur mycket tid som behövs, redovisningsformer osv. Eleverna ges få möjligheter att själva försöka fundera över, ställa frågor och samtala om hur en uppgift ska genomföras och redovisas. Detta gäller såväl de yngre som de äldre eleverna. Det tycks inte finnas en tydlig s.k. röd tråd som syftar till att utveckla en progression i inflytandet och delaktigheten i förhållande till elevernas stigande ålder och mognad.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Tillit till elevens förmåga

Bedömning:

Skolan har inte höga och tydliggjorda förväntningar på elevernas förmåga.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer

Motivering:

I intervjuer och samtal med elever framkommer flera exempel på att de ibland måste göra uppgifter som de tycker är för lätta. Detta framkommer också genom Skolinspektionens iakttagelser i undervisningen. Föräldrar uttrycker en viss farhåga för att deras barn inte alltid får tillräckliga utmaningar i sitt lärande.

I dokumentationen från skolan och i intervjuer med skolans personal ges beskrivningar av en ökande andel elever med flera funktionsnedsättningar som en förklaring till skolans låga resultat. Det återkommer också som ett vanligt svar på vilka förväntningar man har på elevers möjligheter att nå målen. Även om beskrivningen är korrekt uppstår en risk för att förklaringsmodellen påverkar förväntningarna på elevernas studieresultat på ett negativt sätt. Rektor uttrycker en farhåga för att personal inte alltid har tillräckligt höga förväntningar på elevers förmåga att lära.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Trygghet och studier

Bedömning:

Skolans plan mot kränkande behandling motsvarar inte skollagens krav.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag

Motivering:

Manillaskolan har en likabehandlingsplan som också fungerar som en årlig plan mot kränkande behandling. Planen innehåller en översikt av åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Den saknar dock specifika åtgärder som ska genomföras under det kommande året, vilka bygger på en på skolan gjord kartläggning. Vidare saknas en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Rektorn måste se till att ytterligare åtgärder vidtas för att förebygga och förhindra kränkande behandling.

Författningsstöd:

14 a kap. 7 § 1985 års skollag.

Motivering:

Manillaskolans Antimobbinggrupp och kompisstödjare genomför årligen en nulägesanalys i form av trivselenkäter som alla elever får svara på. Den tar upp frågor om trygghet, trivsel, kränkningar och förtroende för Antimobbinggruppen och kompisstödjarna. Enkäten är anpassad efter olika åldersgrupper.

Resultaten från enkäten som genomfördes under vårterminen 2010 visar bl.a. att det finns elever som känner sig mobbade/kränkta av andra elever. I elevintervjuer bekräftas exempel på att det förekommit kränkningar mellan elever. Eleverna menar att vuxna vanligen tar tag i och åtgärdar situationer av kränkningar.

Enkäten visar också att det finns elever i alla åldersgrupper som upplever sig kränkta/mobbade av vuxna. I intervjuer med lärare och rektorn uttrycks att dessa resultat okända. Föräldrar känner inte heller till resultaten. Skolans elevhälso team har dock en bild av resultaten och konstaterar att skolan inte har använt dem i sitt arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Skolan måste därför i sitt förebyggande arbete göra det tydligt för eleverna att skolan ser allvarligt på kränkningar och att man kommer att åtgärda dessa i förekommande fall.

Huvudområde: Enskild elevs rätt

Bedömningsområde: Bedömning och betyg

Bedömning:

Manillaskolans skriftliga bedömningar för elever som inte nått målen i årskurs 10 motsvarar inte alltid specialskoleförordningens krav.

Författningsstöd:

8 kap. 9 § specialskoleförordningen

Motivering:

Skolinspektionen har tagit del av ett urval av skriftliga bedömningar och de varierar i kvalitet. De anger inte alltid på ett tydligt sätt elevernas kunskapsutveckling i de olika ämnena samt eventuella stödåtgärder som vidtagits. Några av dem saknar uppgifter om vilka mål eleverna har nått, utan de fokuserar istället på hur eleven arbetar, till exempel "har svårigheter med att jobba självständigt när det är uppgifter med text".

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Undervisningstid och val****Bedömning:**

Manillaskolan erbjuder inte eleverna språkval enligt författningarnas krav.

Författningsstöd:

3 kap. 9 – 10 §§ specialskoleförordningen

Motivering:

Manillaskolan erbjuder franska, tyska, spanska och amerikanskt teckenspråk under förutsättning att det är minst tre elever som har valt det och att "samtliga är godkända i svenska, engelska och teckenspråk". Det är inte förenligt med specialskoleförordningen att ställa krav på att elever ska ha godkänt i ett eller flera ämnen som grund för ett språkval.

Under innevarande läsår har inga elever ovanstående ämnen i sitt språkval. De har istället svenska, engelska och amerikanskt teckenspråk som språkval. Skolinspektionen konstaterar att Manillaskolan saknar lärare som har utbildning för att undervisa i franska, spanska eller tyska.

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Särskilt stöd****Bedömning:**

Om det framkommer att en elev har behov av särskilt stöd ser inte rektor alltid till att detta utreds.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § första stycket specialskoleförordningen

Motivering:

Skolinspektionen har tagit del av Manillaskolans handlingsplan för elevvårdsarbetet. Tillsynen visar att planen inte fungerar i praktiken i de delar där rektor och elevhälso-teamet förutsätts att samarbeta. Vid tiden för Skolinspektionens besök har rektor till exempel ännu inte lett någon elevvårdskonferens, trots att hon menar att det finns behov av detta. Rektor förklarar detta med att hon inte fått till stånd ett fungerande samarbete med elevhälso-teamet. Det bekräftas även i intervjun med elevhälso-teamet. Detta får bland annat till följd att rektor inte är involverad i stora delar av Manillaskolans elevhälsoarbete, utan det sköts av elevhälso-teamet utan rektors inblandning. Därmed säkerställer inte rektor att det alltid utreds om en elev är i behov av särskilt stöd. Det kan i förlängningen innebära en risk för att elever i behov av särskilt stöd inte alltid får detta, vilket är allvarligt.

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Särskilt stöd****Bedömning:**

Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller författningarnas krav vad gäller åtgärdsprogram.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § specialskoleförordningen

Motivering:

Enligt Manillaskolans handlingsplan för elevvårdsarbetet ansvarar mentorn för att åtgärdsprogram upprättas med stöd av eventuell annan berörd personal. I rutinerna ingår att rektor ska skriva under programmen när de väl är upprättade.

De åtgärdsprogram som Skolinspektionen har tagit del av uppfyller i stora delar förordningens krav. Det framgår dock inte hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. I intervjuer med elevhälso-teamet framkommer uppfattningar som att "uppföljningar är vi inte bra på". Likartade synpunkter framkommer också från föräldrar. Även rektorn befarar att åtgärdsprogrammen inte alltid följs upp. Hon uttrycker också en stor osäkerhet om hon egentligen får in alla åtgärdsprogram för genomläsning och underskrift.

Huvudområde: Enskild elevs rätt

Bedömningsområde: Särskilt stöd

Bedömning:

Särskilt stöd ges inte i tillräcklig utsträckning till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

6 kap. 1 och 3 §§ specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.2 Kunskaper

Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Motivering:

I intervjuer med lärare och elevhälsoteamet framförs uppfattningar om att elever inte alltid får särskilt stöd i tillräcklig utsträckning. Det bekräftas även i Skolinspektionens avslutande återkoppling med Manillaskolans utvidgade ledningsgrupp (ULG). Det uttrycks bland annat som att "det finns en tröghet i systemet" och "många kan ha svårt att komma till kärnan i vad eleverna kan behöva". Det uppges exempelvis gälla brister i stödet för elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, att hörhjälpmedlen ibland kan missas och att elever inte alltid ges möjlighet att utveckla det talade språket då det kan kollidera med undervisning i teckenspråk.

Huvudområde: Enskild elevs rätt

Bedömningsområde: Rektors beslutsfattande

Bedömning:

Rektor deltar inte alltid i elevvårdskonferenser. Rektor fattar inte beslut om anpassad studiegång för elever som får en undervisning som avviker från timplanen i vissa ämnen.

Författningsstöd:

3 kap. 4 § specialskoleförordningen

4 kap. 2 och 3 §§ specialskoleförordningen

6 kap. 7 § specialskoleförordningen

Motivering:

Tillsynen visar att det inte är självklart att rektorn ingår i elevvårdskonferensen, vilket strider mot specialskoleförordningen. Av tradition tycks biträdande rektor istället ha en central funktion i Manillaskolans elevhälsoarbete. Det framgår av intervjuer och i skolans handlingsplan för elevvårdsarbetet. Detta märks även i Skolinspektionens analys av ett urval av protokoll från elevvårdskonferenser. Där står biträdande rektor ibland som beslutsfattare. Dessa förhållanden innebär i förlängningen att rektor inte alltid är involverad i avgörande beslut som rör enskilda elever.

Beslut om anpassad studiegång ska, enligt delegation från Specialpedagogiska skolmyndigheten, fattas av rektor. Detta sker dock inte, utan rektor uppger att flera elever har en anpassad studiegång i ett eller flera ämnen, trots att hon inte har fattat beslut om det. Hon menar att gamla beslut från föregående läsår i praktiken fortsätter att gälla utan att de har omprövats. Rektorn förklarar detta faktum med att hon inte har fått till stånd ett väl fungerande elevhälsoarbete.

2011-03-03

Dnr 40-2010:406

Skolbeslut för specialskola

---

efter riktad tillsyn i regionskolan Vänerskolan
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

Riktad tillsyn i Vänerskolan,
specialskola åk 1-10

2011-03-03

1 (10)

Dnr 40-2010:406

Rektorn vid Vänerskolan
Box 296
462 23 Vänersborg

Tillsyn i Vänerskolan

Specialskola, årskurs 1–10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Vänerskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Av de kunskapsresultat skolan redovisat kan Skolinspektionen konstatera att Vänerskolan trots ett medvetet och fungerande arbete med särskilt stöd måste arbeta mot högre måluppfyllelse. Av nio avgångselever vårterminen 2010 avslutade fyra elever skolår 10 med fullständiga betyg. Fem av eleverna var tvåspråkiga i den meningen att de nått målen i såväl svenska som svenskt teckenspråk. Av de sju elever som läste efter specialskolans kursplan hade två betyg i svenska, engelska och matematik och var därmed behöriga till nationella program på gymnasiet.

I Vänerskolans lokala arbetsplan anges att i arbetet med ökad måluppfyllelse ska andelen elever i de regionala skolorna med godkända betyg i samtliga ämnen ha ökat under 2010 jämfört med 2009. I sammanställningen över avgångselevers betyg för vårterminen 2006–2010 som Skolinspektionen har tagit del av framgår att det i flera ämnen finns en positiv utveckling av måluppfyllelsen. Matematik och naturorienterade ämnen uppvisar däremot en negativ trend.

Rektor beskriver i den verksamhetsredogörelse för skolan som skolinspektionen har tagit del av att matematik är ett ämne där skolans elever har stora svårigheter och att en särskild satsning på ämnet genomförs. Rektorn har kännedom om elevernas kunskaps-

resultat på individnivå genom de nationella ämnesproven i engelska, matematik och svenska samt genom uppföljning av de stödåtgärder som har satts in.

Skolan präglas av att rektor, lärare och personal har ett stort engagemang i skolans elever och ett tydligt fokus på att utveckla metoder och rutiner på skolan. Rektor behöver dock utveckla arbetet med att analysera och genomföra åtgärder på skolnivå i varje ämne som eleverna får undervisning i. Skolans kvalitetsredovisning och arbetsplan innehåller inga analyser eller resonemang om resultat och måluppfyllelse som förklarar eller skapar samband mellan resultat, analys och nya åtgärder. Ett väl fungerande kvalitetsarbete är en förutsättning för att kunna sätta in lämpliga åtgärder för ökad måluppfyllelse.

På skolan saknar en tredjedel av lärarna teckenspråksutbildning. Rektor och personal anger att tvåspråkigheten på skolan är mycket viktig för att eleverna på skolan ska kunna nå målen för undervisningen. Skolans lärare har under det senaste året gjort förändringar i undervisningen så att undervisningen i svenska och teckenspråk bättre tillgodoses var för sig och anger att detta har slagit väl ut. Rektor anger att kompetensutveckling inom området teckenspråk pågår. Skolinspektionen bedömer dock att rektor ytterligare behöver satsa på kompetensutveckling för skolans lärare. Detta för att höja teckenspråkskompetensen så att både teckenspråk och svenska i större utsträckning används parallellt i utbildningen och förstärker varandra ömsesidigt som verktyg för kommunikation och lärande.

Skolinspektionen har i tillsynen av Vänerskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Alla elever ges inte förutsättningar för att nå lägst målen att uppnå i samtliga ämnen i årskurs 6 och 10 (Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer; 3 kap. 2-4 §§ Specialskoleförordningen, Kursplanerna).
- Rektorn säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar; 2 kap 2 § första stycket 1985 års skollag).
- Individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömena upprättas inte enligt författningarnas krav. (8 kap. 1 § grundskoleförordningen; Lpo 94 2.7, Bedömning och betyg)
- Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § skollagen första stycket 1985 års skollag; Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling; Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).

Riktad tillsyn i Vänerskolan,

specialskola åk 1-10

2011-03-03

3 (10)

Dnr 40-2010:406

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Vänerskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast den 3 juni 2011, dvs tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har utredarna IngBeth Larsson och Roger Niklewski deltagit

På Skolinspektionens vägnar

Gunnar Olausson
Enhetschef

Jon Torkelstam
Utredare

Bilagor:

Bilaga 1	Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan
Bilaga 2	Tillsynsprotokoll och bedömningar för Vänerskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Vänerskolan den 16-18 november 2010.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor i kommunen fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister senast tre månader efter att kommunbeslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö samt enskild elevs rätt.** Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Vänerskolan, dels den information som samlats in under besöket. I skola intervjuades rektorn, lärare, annan personal, elever och föräldrar. Även annan information om kommunen och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av skolan

Tabell 1.: Antal elever på Vänerskolan

Skolan	Antal elever
Grundskola (specialskola)	56
Läser enligt grundsärskolans kursplaner	3

Källa: Skolans uppgifter 2010-11-08

Vänerskolan är belägen nära centrum av Vänersborg. I samarbete med Vänersborgs kommun bedrivs förskoleklassverksamhet och skolbarnsomsorg i skolans lokaler. Grundskoleelever med hörselnedsättning som inte går i specialskola, inbjuds till Temadagar, Kompisläger och Sommarläger på Vänerskolan. Då det finns möjlighet att lära sig teckenspråk och dela erfarenheter med andra hörselskadade elever. Parallellt inbjuds föräldrar och berörd personal till nätverksträffar med möjlighet till erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

Vid skolinspektionens besök fanns 56 elever inskrivna på skolan och 2 elever på deltid i specialskolans årskurser 1–10 samt en elev som gick i förskoleklass.

Skolans upptagningsområde är Hallands, Jönköpings och Västra Götalands län. Eleverna kommer från 21 olika kommuner i upptagningsområdet. 13 elever bor på något av skolans elevhem och 43 elever reser dagligen mellan hem och skola.

Skolans verksamhetsgrupp består av tre personer: rektor, biträdande rektor samt boendechef. Kökschef/servicechef adjungerades regelbundet. All personal är indelad i arbetslag. I skoldelen är det fyra enheter (ABCD) samt elevhälsan, boendet, administration och kök/städ.

Av de 56 elever som går på skolan undervisas 31 elever huvudsakligen på svenska, 20 elever på teckenspråk och 5 elever på båda språken. En jämförelse över tid visar att andelen med huvudsakligen tal ökar, till detta bidrar en ökande andel barn med cochleainplantat. Skolan har under de senaste tre åren en ökning av elevantalet. Eleverna går oftast i åldersblandade grupper. Åldershomogena klasser är inte vanligt. Hösten 2010 är det årskurs 2 som är helt homogen och årskurs 1 består av fyra elever samt en förskoleklasselev.

Tillsynsprotokoll för Vänerskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärares bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte möjligheter att nå lägst målen att uppnå i samtliga ämnen i årskurs 6 och 10.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, Mål att uppnå i Specialskolan
3 kap. 2 § Specialskoleförordningen
3kap. 4 § Specialskoleförordningen
3kap. 5 § Specialskoleförordningen
Kursplanerna

Motivering:

Av Vänerskolans statistiksammanställning över avgångselevers betyg för vårterminen 2010 framgår att 4 av 9 elever avslutade skolår 10 med fullständiga betyg. Av dessa elever läste 2 elever efter grundsärskolans kursplaner och 2 elever läste efter specialskolans kursplaner. 2 av 7 elever som läste efter specialskolans kursplan hade betyg i svenska, engelska och matematik och var därmed behöriga till nationella program på gymnasiet. 5 av 9 elever hade betyg i svenska och teckenspråk. Av de elever som avslutade skolår 10 under vårterminen 2010 var det 7 elever som läste efter specialskolans kursplaner och 2 elever som läste efter sarskolans kursplaner. Vidare framkommer att alla elever fick betyg i bild, idrott och hälsa, rörelse och drama, slöjd samt teknik. I teckenspråk fick nästan alla elever betyg.

Av Vänerskolans sammanställning över andelen elever som nådde målen i respektive ämne för årskurs 6 framgår att det var ingen elev som nådde målen i samtliga ämnen. Inga elever nådde målen i svenska och matematik. Hälften av eleverna nådde målen i teckenspråk och nästan alla elever nådde målen i engelska, naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen.

En jämförelse mellan de nationella proven och betygen i skolår 10 visar för 2010 en i huvudsak god överensstämmelse.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

På Vänerskolan får inte all pedagogisk personal den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina uppgifter.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar
2 kap 2 § första stycket 1985 års skollag

Motivering:

Av de dokument som Skolinspektionen har tagit del av framkommer att en tredjedel av alla undervisande lärare saknar teckenspråksutbildning. En självskattning av i vilken utsträckning lärarna ansåg sig kunna kommunicera med eleverna via svenskt teckenspråk i undervisningssituationen visar att lärarna bedömer sin teckenspråkskompetens som god. Lärare anger att det är viktigt att skolan satsar på en tvåspråkig miljö och när lärare rekryteras är det bra om en beredskap i planering kring tvåspråkigheten upprätthålls. I samtal med lärare framkommer också att skolan behöver satsa mer på kompetensutveckling för att stärka tvåspråkigheten på skolan. Rektor anger att det är svårt att rekrytera lärare med teckenspråkskompetens och att det därför är viktigt enligt rektor att skolan själv har en plan för hur alla lärare kan förvärva den teckenspråkskompetens som är nödvändig. Av den kompetensutvecklingsplan för 2010 som Skolinspektionen har tagit del av framkommer det att all nyanställd personal ska få genomgå en intern teckenspråksutbildning så att skolans tvåspråkighetsmål uppnås.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering**Bedömning:**

Individuella utvecklingsplaner utarbetas inte enligt författningarna.

Författningsstöd:

8 kap. 1 § grundskoleförordningen
Lpo 94 2.7, Bedömning och betyg

Motivering:

Skolan har regelbundna utvecklingssamtal och vid dessa utarbetas individuella utvecklingsplaner (IUP) med skriftliga omdömen. Skriftliga omdömen ska från och med årskurs 5 ges i samtliga ämnen som ingår i de samhälls- och naturorienterande ämnena. I skolan får dock eleverna i årskurs 5 till 10 ett gemensamt omdöme för de naturorienterande ämnena och ett gemensamt för de samhällsorienterande.

De individuella utvecklingsplanerna ska sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. I en del planer som Skolinspektionen tagit del av är insatserna mycket kortfattat beskrivna och kan inte sägas utgöra en plan för hur skolan ska ta ansvar för att eleven når målen. De individuella utvecklingsplanerna innehåller generellt vaga beskrivningar av skolans insatser.

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering**Bedömning:**

Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag
Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Skolans resultat ska följas upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och rektorerna har ett ansvar för att detta sker. Vänerskolan har på begäran av Skolinspektionen redovisat måluppfyllelsen i alla ämnen i årskurs 6 och 10 samt i matematik och svenska i årskurs 4 för 2009 och 2010. I skolans kvalitetsredovisning finns en sammanställning av resultat och måluppfyllelse i förhållande till nationella mål för avgångselever 2007–2009. Däremot görs ingen analys annat än att skolan anser att gruppen är för liten för att eventuella trender eller tendenser vad gäller måluppfyllelse ska kunna utläsas. I övrigt finns inga redovisningar av resultat och måluppfyllelse med analys i de ämnen som eleverna får undervisning i. Av dokument och i samtal med rektor framkommer att skolan har ett projekt med inriktning mot matematik i syfte att öka samtliga elevers måluppfyllelse i matematik. Rektor och lärare redogör för behovet av att utveckla arbetet med uppföljning och utvärdering av resultat på skolnivå.

Åsbackaskolan
Box 173
646 23 Gnesta

2011-01-28

Dnr 40-2010:406

Skolbeslut för Specialskola

Efter riktad tillsyn av riksskolan Åsbackaskolan
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

Åsbackaskolan

Box 173

646 23 Gnesta

Tillsyn av Åsbackaskolan

Specialskola, årskurs 1-10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Åsbackaskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Åsbackaskolans samtliga 33 elever följer specialskolans timplan och läser enligt träningsskolans kursplaner. Alla elever når målen utifrån sina förutsättningar. Det saknas dock en sammanställning över skolans samlade resultat för att kunna analysera lärarnas undervisning i syfte att utveckla verksamheten. Individuella utvecklingsplaner (IUP) upprättas för alla elever inom alla ämnesområden, men skriftliga omdömen saknas inom vissa ämnesområden. Utvecklingssamtal genomförs varje termin men det är endast några av eleverna som deltar och då en kortare stund, och det är inte heller så många vårdnadshavare som deltar, enligt lärarna. Rutiner saknas för upprättande av åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Skolans arbete med åtgärdsprogram, IUP och skriftliga omdömen är utvecklingsområden som rektorn prioriterar för att lärarna ska ha en gemensam syn på elevernas möjligheter till kunskapsutveckling. Rektorn har på ett aktivt sätt förankrat en långsiktig vision för Åsbackaskolan, "Det goda exemplet".

Ett minskat elevunderlag under de senaste åren begränsar möjligheterna till en åldershomogen gruppindelning utifrån elevernas behov. Skolan präglas av små grupper med hög personaltäthet där kommunikationen oftast sker mellan personal och elev och inte så ofta mellan elever. Skolan har god tillgång till pedagogiska resurser såsom välutrus-

tade lektionssalar, hantverkslokaler, idrottshall, simhall, skolgård med naturstig och odlingsmöjligheter, interaktiva skrivtavlor och tekniska hjälpmedel som möjliggör en anpassning till varje elevs behov. Vid tillsynen syns dock endast en begränsad användning av de interaktiva skrivtavlor. Åsbackaskolans verksamhet är helt segregerad från andra grundskolor på orten.

Ledarskapet på skolan är organiserat med en rektor och en biträdande rektor, där rektorn främst har arbetat med administrativa och ekonomiska frågor. Det pedagogiska ansvaret har fram till nu främst legat på biträdande rektor. Organisationen med rektor och biträdande rektor, där biträdande rektor har direktkontakten med lärarna, försvårar möjligheterna för rektor att arbeta enligt skollagens intentioner. Arbetet behöver organiseras så att rektor utifrån direkt kontakt med undervisande lärare skaffar sig underlag för att bedriva kvalitetsarbetet på ett systematiskt sätt och för att kunna hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Detta är också den inriktning på arbetet som rektor nu har påbörjat.

Skolinspektionen kan konstatera att skolans teckenspråksmiljö behöver stärkas genom kontinuerlig fortbildning, anpassad utifrån personalens kunskaper. Skolan har två personer anställda för att utbilda personalen kontinuerligt i teckenspråk men rektor menar att intensivkurser på olika nivåer för all personal samtidigt, skulle ge bättre effekt. Kommunikationen med eleverna behöver kompletteras med fortbildning för all personal så att kunskaperna i svenskt teckenspråk hålls på en hög nivå. Döva och hörselskadade elever måste i alla situationer garanteras undervisning med svenskt teckenspråk.

Skolinspektionen bedömer att det på Åsbackaskolan bedrivs ett aktivt arbete för att förebygga kränkningar och där det finns klara rutiner när sådana förekommer. Det gäller även kränkningar mellan vuxen och elev. Med tanke på elevernas stora beroendesituation behövs en kontinuerlig diskussion inom personalen om ett gemensamt och etiskt grundat förhållningssätt.

Skolinspektionen har i tillsynen av Åsbackaskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Rektor säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen (1 kap. 2 § och 2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2. Mål och riktlinjer, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektor säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).

- Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen utvärderar elevernas kunskapsutveckling inom samtliga ämnesområden utifrån kursplanernas krav (Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg).
- Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen ger eleverna fortlöpande information om kunskapsutveckling och social utveckling (8 kap 1 § specialskoleförordningen, Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg).
- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning (2 kap.2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo94, 2.8 Rektors ansvar).
- Rektorn säkerställer inte att skolans plan mot kränkande behandling uppfyller alla delar i författningarnas krav (14 a kap. 8 § 1985 års skollag, 2 § Förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling).
- Rektorn säkerställer inte att eleverna efter avslutad skolgång får intyg om den utbildning de gått igenom. (8 kap. 2 § specialskoleförordningen, 7 kap. 2 § Särskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller författningarnas krav vad gäller åtgärdsprogram (6 kap. 1 § specialskoleförordningen).
- Rektorn säkerställer inte att utdrag ur belastningsregistret begärs in för de som genomgår verksamhetsförlagd utbildning eller arbetspraktik (1 och 2a §§ Lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg).

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1-2.

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Åsbackaskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna.

Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit undervisningsrådet Åsa Rehnberg och utredarna Roger Niklewski och Viveka Berglund.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi

Enhetschef

Kjell Gyllenswärd

Utredare

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Åsbackaskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför riktad tillsyn i specialskolan under hösten 2010 till och med mars månad 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor i landet. Skolinspektionen besökte Åsbackaskolan den 9 – 12 november 2010. Ansvariga inspektörer har varit utredaren Kjell Gyllenswärd och undervisningsrådet Åsa Rehnberg.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

När tillsynen har genomförts i alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för, sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbesluten från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits med anledning av påtalade brister senast tre månader efter att det slutliga beslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö** samt **enskild elevs rätt**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Åsbackaskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Åsbackaskolan intervjuades rektorn, lärare, annan personal, elever och föräldrar. Även annan information om specialskolan och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också inhämtats från en rad intresseorganisationer som organiserar barn/elever med funktionsnedsättningar och deras föräldrar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområde.

Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om riktad och regelbunden tillsyn finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se

Beskrivning av skolan

Tabell 1. Antal elever på Åsbackaskolan

Skolan	Antal elever
Specialskola	33
Elever som läser enligt träningsskolans kursplaner	33
Totalt antal elever	33

Källa: Skolans uppgifter 2010-10-15

Åsbackaskolan är en statlig specialskola med riksintag för döva och hörselskadade elever som också har en utvecklingsstörning. Skolan tar även emot elever som är dövblindfödda. Utbildningen i specialskolan ska så långt det är möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskolan. Specialskolan har tio årskurser och en timplan på 7 845 timmar. Samtliga elever på Åsbackaskolan läser enligt träningsskolans kursplaner kompletterat med svenskt teckenspråk, fördelat på specialskolans 7 845 timmar. Eleverna är i åldrarna 7-17 år och har svenskt teckenspråk och svenska som gemensamma språk. Undervisningen sker på svenskt teckenspråk, taktilt teckenspråk, annan alternativ kommunikation och med stöd av tal. I anslutning till Åsbackaskolan ligger Specialpedagogiska skolmyndighetens Resurscenter Döv/Hörsel och Resurscenter Dövblind.

Åsbackaskolan ligger i ett bostadsområde, centralt i Gnesta, och bedriver på uppdrag av elevernas hemkommuner även fritidshem för elevgruppen. För de 20 elever som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet, ansvarar skolan för elevernas boende och fritid. De 20 eleverna är fördelade på sex elevhem, belägna i ett villaområde på gångavstånd från skolan. Två av elevhemmen är tillgängliga för tvåveckorsboende, då vissa elever bor kvar varannan helg. För de 13 elever med dagliga pendlingsresor erbjuds plats i fritidshemmet.

Skolan har vid granskningen fyra deltidselever som får utbildning i teckenspråk två veckor per termin. Elevernas hemkommuner står för kostnaden.

Åsbackaskolan anordnar och erbjuder, i enlighet med myndighetens uppdrag, kurser i svenskt teckenspråk för hörande syskon till döva barn och ungdomar samt till barn och ungdomar till döva föräldrar.

Skolans ledningsgrupp består av rektor, biträdande rektor, samordnare för utåtriktad verksamhet och boendechef. Tjänsten som biträdande rektor är vid tillsynen vakant. Sammanlagt arbetar cirka 90 personer vid skolan, elevhemmen och fritidshemmet.

Vid skolan finns fyra arbetslag bestående av 8-13 personer, med varsin arbetslagsledare. Skolan har åldersblandade klasser, men en viss indelning görs utifrån lägre och

högre åldrar. Totalt finns vid skolan 24 pedagoger, varav tre obehöriga lärare, och 19 elevassistenter. I fritidshemmet, som utgör ett eget arbetslag med en fritidspedagog och tre barnskötare, är sex barn placerade under veckorna och åtta barn under loven.

Åsbackaskolans elevhälsoteam består av sjukgymnast, skolsköterska, kurator och psykolog.

På skolan finns ett föräldraråd. Rektor deltar vid varje möte och dessa hålls via telefonkonferens en gång i månaden eftersom de flesta föräldrar bor spridda över hela landet.

En utvärdering av samtliga specialskolor genomfördes av Skolverket 1997. Utvärderingen var i huvudsak beskrivande.

Tillsynsprotokoll för Åsbackaskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag
2 kap. 2 § 1985 års skollag
Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag
Lpo 94, 2. Mål och riktlinjer
Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Samtliga elever som går på Åsbackaskolan läser enligt tränings skolans kursplaner, kompletterat med svenskt teckenspråk. Eleverna läser enligt specialskolans timplan. Det innebär att eleverna ges en undervisning under årskurs 1 – 10 omfattande 7 845 timmar inom tränings skolans ämnesområden. Undervisningen sker på teckenspråk, taktilt teckenspråk, annan alternativ kommunikation och med stöd av tal för elever som är i behov av detta. Undervisning i teckenspråk ges inom ämnesområdet kommunikation.

Vid granskning av elevers scheman framkommer att elevers lunch regelmässigt schemaläggs inom ämnesområdena vardagsaktiviteter och kommunikation och att ombyte före och efter idrott samt promenad till idrotten schemaläggs inom ämnesområdet vardagsaktiviteter. Detta medför att en oproportionerligt stor del av undervisningen läggs på dessa aktiviteter på bekostnad av de övriga mål som ska uppnås enligt kursplanerna. I ett granskat schema uppgår t. ex. schemalagd lunch inom ämnesområdet vardagsaktiviteter till 4 timmar per vecka och ombyte i samband med idrott till 1,75 timme per vecka. Dessutom framkommer vid intervjuer med lärare att dessa aktiviteter oftast bedrivs av elevassistenter och inte av undervisande lärare.

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att personalen i tillräcklig omfattning får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § 1985 års skollag
Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Vid intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att skolan behöver vidta åtgärder för att förstärka personalens teckenspråkskompetens för att kunna stärka den teckenspråkiga miljön. Personalens kommunikation med eleverna behöver kompletteras med fortbildning för all personal så att kunskaperna i svenskt teckenspråk hålls på en hög nivå. Två personer finns anställda på skolan för att kontinuerligt fortbilda personalen i teckenspråk. Detta erbjuds all personal en gång per vecka, men utnyttjas inte alltid. Rektorn tror att det skulle ge mer effekt om man återkommande satsade på nivåanpassade intensivkurser för all personal.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen utvärderar elevernas kunskapsutveckling inom samtliga ämnesområden utifrån kursplanernas krav.

Författningsstöd:

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg

Motivering:

För samtliga elever upprättas en individuell utvecklingsplan (IUP) med de nationella mål varje enskild elev ska uppnå utifrån sina förutsättningar och med skriftliga omdömen. Rektorn förbereder ett utvecklingsarbete kring IUP för att personalen ska få en samsyn i arbetet. Vid utvecklingssamtalen varje termin inbjuds respektive vårdnadshavare att vara med och diskuterar innehållet i IUP, skriftliga omdömen och de nya mål

som ska sättas upp. Vid tillsynen framkommer dock att skriftliga omdömen inte ges inom alla ämnesområden.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte i tillräcklig utsträckning att den pedagogiska personalen ger eleverna fortlöpande information om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling.

Författningsstöd:

8 kap 1 § Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg

Motivering:

Alla vårdnadshavare inbjuds till utvecklingssamtal varje termin i samband med besöksveckorna då individuella utvecklingsplaner för eleverna upprättas. Vid intervju med rektorn framkommer att eleverna sällan deltar i utvecklingssamtalen och upprättandet av sina individuella utvecklingsplaner. Några av eleverna är dock med kortare stunder. Enligt lärarna är det inte heller så många vårdnadshavare som deltar vid utvecklingssamtalen.

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

På Åsbackaskolan finns en tjänst som rektor och en tjänst som biträdande rektor, där rektorn främst haft en administrativ ledningsfunktion och biträdande rektorn haft den pedagogiska ledningsfunktionen och direktkontakten med lärarna. Det är den biträdande rektorn som i stor utsträckning genomfört det elevaktiva arbetet på skolan.

Rektorn har det övergripande ansvaret att som pedagogisk ledare se till att skolan som helhet inriktas på de nationella målen. Andra befattningshavare kan bara delvis ersätta rektorns funktion att följa upp lärarnas undervisning.

Tjänsten som biträdande rektor är vakant vid tillfället för tillsynen och det har lett till att rektorn tagit ett större ansvar för den pedagogiska ledningen av skolan. Specialpedagogiska skolmyndighetens organisation gör det dock svårt för rektorn att hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan enligt skollagens intentioner. Myndigheten tar i stor utsträckning rektorns tid i anspråk för uppgifter som hindrar rektorn att hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Rektorn är medveten om detta och önskar få till stånd en ändring där hon kan gå in mer i det pedagogiska ledningsarbetet för att bättre kunna följa upp lärarnas undervisning.

Bedömningsområde: Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig grad ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Åsbackaskolans kvalitetsarbete dokumenteras i en arbetsplan och en kvalitetsredovisning. Dokumenten utgår från en gemensam mall för Specialpedagogiska skolmyndigheten. Kvalitetsredovisningen för år 2009 är i stora delar en beskrivning av verksamheten och det utvecklingsarbete som pågår, men utan sammanställning av skolans resultat.

Vid tillsynen ser inspektörerna flera goda exempel på väl fungerande undervisningssituationer och pedagogiska metoder. Det tycks dock som att de goda exemplen ofta stannar inom arbetslaget istället för att kunna berika hela skolan i syfte att nå de nationella målen. Elevernas resultat följs upp i individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen, men det görs inte någon sammanställning av skolans resultat för att kunna utvärderas och användas som underlag för att bättre nå de nationella målen.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att skolans plan mot kränkande behandling uppfyller alla delar i författningarnas krav.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § 1985 års skollag

2 § Förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Motivering:

Skolan har en plan mot kränkande behandling som benämns "Likabehandlingsplan för Åsbackaskolans elever 2010", men som hänvisar till äldre lagstiftning. Vid intervju med elevhälsan och rektorn framkommer att föräldrar och elever inte är delaktiga i arbetet med planen mot kränkande behandling.

Åsbackaskolans plan mot kränkande behandling saknar en redovisning av planerade åtgärder utifrån en kartläggning av skolans behov. Planen innehåller inte heller någon uppföljning av tidigare års planerade åtgärder.

Huvudområde: Enskild elevs rätt

Bedömningsområde: Bedömning och betyg

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att eleverna efter avslutad skolgång får intyg om den utbildning de gått igenom.

Författningsstöd:

8 kap. 2 § Specialskoleförordningen

7 kap 2 § Särskoleförordningen

Motivering:

Samtliga elever på Åsbackaskolan följer träningsskolans kursplaner. Elever som läser enligt träningsskolans kursplaner ska efter avslutad skolgång få intyg om den utbildning de gått igenom. Vid tillsynen framkommer att alla elever på Åsbackaskolan inte får intyg om den utbildning de gått igenom.

Bedömningsområde: Särskilt stöd

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att skolan uppfyller författningarnas krav vad gäller åtgärdsprogram.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Vid tillsynen framkommer att rutiner saknas för att upprätta åtgärdsprogram på Åsbackaskolan. Vid tillsynen har ingen elev på skolan ett upprättat åtgärdsprogram.

Bedömningsområde: Rektorns beslutsfattande

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att utdrag ur belastningsregistret alltid begärs in.

Författningsstöd:

1 och 2a §§ Lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Motivering:

Alla som får en tillsvidareanställning, ett vikariat eller en timanställning vid Åsbackaskolan, måste först lämna ett utdrag ur belastningsregistret. Rutinen omfattar dock inte de som genomgår verksamhetsförlagd utbildning eller arbetspraktik på Åsbackaskolan. Rutinen omfattar inte heller de arbetstagare inom administration och Resurscenter som har sina arbetsplatser på skolan men är organiserade under andra chefer inom Specialpedagogiska skolmyndigheten.

2011-02-21

Dnr 40-2010:406

Skolbeslut för Östervångsskolan

---

efter tillsyn av regionskolan Östervångsskolan
inom Specialpedagogiska skolmyndigheten

2011-02-21

1 (4)

Dnr 40-2010:406

Till Rektorn vid Östervångsskolan

Tillsyn i Östervångsskolan

Specialskola, årskurs 1-10

Helhetsbedömning och beslut

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolan. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning skolan, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som Östervångsskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten har skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten.

Kunskapsresultaten på Östervångsskolan behöver förbättras. Endast 3 av de 8 avgångseleverna 2010 hade fullständiga betyg, mindre än hälften av avgångseleverna hade erhållit betyg i ämnena svenska, engelska och matematik, medan 6 av avgångseleverna detta år var tvåspråkiga i den mening att de nått målen i såväl svenska som svenskt teckenspråk.

På Östervångsskolan finns hos skolans ledning, lärare och andra medarbetare en medvetenhet om att elevernas resultat behöver förbättras. Skolan redovisar olika orsaker till att eleverna uppnår så låga resultat och anger en rad insatser som görs på skolan i syfte att förbättra måluppfyllelsen. Det saknas emellertid en mer strukturerad process kring utvecklingsarbetet kopplat till elevernas kunskapsresultat i syfte att öka måluppfyllelsen. Skolinspektionen gör bedömningen att det för närvarande inte finns någon tydlig och av all personal omfattad strategi som beskriver hur en sådan förbättring ska gå till, vilka delmål som behöver nås och vilka medel som ska föra skolan dit. Östervångsskolan har en rektor som tror på sina elever och deras förmåga att utvecklas. Skolinspektionens granskning visar emellertid att rektorn inte i tillräcklig utsträckning deltar i och håller sig förtrogen med den dagliga verksamheten på skolan. Inspektörerna har vid klassrumsbesök sett flera undervisningssituationer med elever som tilläts vara aktiva och delaktiga i undervisningen. Likaså har inspektörerna sett flera exempel på undervisning som har legat på en för åldersgruppen klart avancerad nivå. Detta har dock främst rört undervisningssituationer i de lägre årskurserna. När det

2011-02-21

2 (4)

Dnr 40-2010:406

gäller undervisningen i de högre årskurserna är den dominerande bilden den motsatta. Många elever saknar utmaningar. Dessa elever upplever inte att undervisningen är stimulerande. Likaså saknas i stor utsträckning möjligheter för dessa elever att ha inflytande över undervisningen. Det är rektors ansvar att se till att lärarna anpassar sin undervisning till samtliga elevers behov och förutsättningar samt att se till att lärarna ger eleverna möjlighet att påverka undervisningens innehåll och former. För att kunna göra detta krävs att rektorn deltar i och är förtrogen med den dagliga verksamheten på skolan.

Skolan har de senaste åren arbetat aktivt för att motverka kränkningar och bråk på skolan. Bland annat har skolan två personer kopplade till en så kallad rastverksamhet och en rastlokal har inretts för eleverna i årskurserna 7 till 10. Trots detta uppger såväl elever som lärare att det förekommer en hel del kränkningar på skolan. Inspektörerna bevittnade också själva allvarliga bråk i skolans lokaler vid ett par tillfällen. Ytterligare graverande är att det framkommit uppgifter från ett flertal elever om att det förekommer kränkningar från lärare mot elever, vilket också bekräftas av rektorn. Likaså saknas det tydliga rutiner för hur uppkomna kränkningar ska utredas och för vilka åtgärder som ska vidtas i förekommande fall, vilket är allvarligt.

Skolinspektionen har i tillsynen av Östervångsskolan identifierat följande brister som ska åtgärdas

- Alla elever ges inte förutsättningar att nå målen i alla ämnen (3 kap. 2-4 §§ Specialskoleförordningen, Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer, Kursplanerna).
- Personalen får inte i tillräcklig omfattning den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter (2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- De individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen uppfyller inte i alla delar författningarnas krav (8 kap. 1 § Specialskoleförordningen, Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg).
- Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärares undervisning. Rektorn tar inte heller i tillräcklig utsträckning ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen (2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag, Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar).
- Eleverna upplever inte i tillräcklig utsträckning att undervisningen är stimulerande (Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer).

2011-02-21

3 (4)

Dnr 40-2010:406

- Rektor tillser inte att lärarna i tillräcklig utsträckning arbetar med att anpassa undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande (1 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2.2 Kunskaper).
- Rektorn och lärarna arbetar inte tillräckligt aktivt för att öka elevernas möjlighet till inflytande över utbildningens utformning utifrån stigande ålder och mognad (7 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).
- Skolans personal har inte genomgående höga och tydliggjorda förväntningar på elevernas förmåga (Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot, 2.3 Elevers ansvar och inflytande, Riktlinjer).
- Skolan saknar ordningsregler som är förankrade, efterlevs och anpassas efter skolans förhållande (7 kap. 9 b § Specialskoleförordningen).
- Rektorn ser inte i tillräcklig utsträckning till att det på skolan bedrivs ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Den årliga planen mot kränkande behandling uppfyller inte i alla delar författningarnas krav (14 a kap. 1 och 6-8 §§ 1985 års skollag, 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling).
- Rektorn tar inte i tillräcklig utsträckning ansvar för att skolan utreder och vidtar åtgärder mot kränkande behandling (14 a kap. 10 § 1985 års skollag).
- De på skolan upprättade åtgärdsprogrammen uppfyller inte i alla delar författningarnas krav (6 kap. 1 § Specialskoleförordningen).
- Beslut om anpassad studiegång fattas inte alltid i enlighet med författningarnas krav (6 kap. 7 § Specialskoleförordningen).

Bedömningarna redovisas i bilagorna 1-2

Rektor och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för att Östervångsskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet för Specialpedagogiska skolmyndigheten meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet. Skolinspektionen förutsätter dock att rektorn och Specialpedagogiska skolmyndigheten snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära att få ta del av arbetet med att åtgärda bristerna.

2011-02-21

4 (4)

Dnr 40-2010:406

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredaren Roger Niklewski och undervisningsrådet Lennart Hansson.

På Skolinspektionens vägnar

Peter Ekborg

Enhetschef

Viveka Berglund

Utredare/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen och beskrivning av skolan

Bilaga 2 Tillsynsprotokoll och bedömningar för Östervångsskolan

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför tillsyn i Specialskolan under hösten 2010 till och med mars 2011. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga specialskolor. Skolinspektionen besökte Östervångsskolan den 16–18 och 24 november 2010. Därefter genomfördes en längre muntlig återkoppling till såväl lärare som rektor den 26 november 2010.

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. Skolbeslutet kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

När tillsynen har genomförts vid alla skolor som Specialpedagogiska skolmyndigheten har ansvar för sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i landet i ett beslut (slutligt beslut). Skolbeslutet från samtliga skolor fogas då till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister senast tre månader efter att det slutliga beslutet meddelades.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av skolan, skolans lärandemiljö** samt **enskild elevs rätt**.

Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från Specialpedagogiska skolmyndigheten och Östervångsskolan, dels den information som samlats in under besöket. I Östervångsskolan intervjuades rektorn, lärare, elevvårdspersonal, elever och föräldrar. Även annan information om Specialskolan och Östervångsskolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Allmänna synpunkter har också hämtats in från en rad organisationer som organiserar elever med funktionsnedsättningar och deras föräldrar, inom Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhetsområde.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av skolan

Tabell 1: Antal elever på Östervångsskolan

Östervångsskolan	Antal elever
Specialskola årskurserna 1-10	59
Elever som läser enligt särskolans kursplaner	5
Summa	64

Källa: Östervångsskolans uppgift den 9 februari 2011

Östervångsskolan ligger i ett villaområde i centrala Lund. Skolan bedriver specialskola i årskurserna 1–10, förskoleklass samt fritidshemsverksamhet.

Östervångsskolans upptagningsområde är Skåne, Blekinge, Kalmar och Kronobergs län. 12 av skolans 59 elever bor på något av skolans elevhem varierande antal nätter. Med hänsyn till det stora upptagningsområdet får en del elever långa dagliga resor till skolan.

Skolans ledningsgrupp består av en rektor, en biträdande rektor och en boendechef. Boendechefen är även arbetsledare för elevhälsan som består av två logopedier, en kurator, en psykolog och en skolsköterska. Östervångsskolans lärare, assistenter och fritidshems personal är indelade i sex arbetslag. Biträdande rektor ansvarar för fyra pedagogiska arbetslag och rektorn för två. Skolan har även en anställd teckenspråkstolk.

Av skolans 59 elever har 33 elever svenskt teckenspråk som sitt huvudsakliga undervisningsspråk, 4 elever huvudsakligen talad svenska och 22 elever både svenskt teckenspråk och talad svenska som undervisningsspråk.

Eleverna på Östervångsskolan är i huvudsak indelade i åldershomogena klasser med i förekommande fall döva och hörselskadade elever tillsammans. Undervisningen sker både på svenskt teckenspråk och svenska i alla ämnen beroende på aktivitet och språket bestäms vid varje lektion. Innevarande läsår är de 59 eleverna indelade i 12 klasser exklusive förskoleklassen. Klasserna är små och består av mellan 3 och 10 elever.

De av skolans elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner går integrerat i klasser motsvarande i huvudsak sin ålderskategori. För denna elevgrupp saknas kursplaner i svenska och teckenspråk. Skolan använder de preliminära kursplaner i svenska och teckenspråk för grundsärskolan som utarbetats av regionskolorna i samarbete med Skolverket.

Tillsynsprotokoll för Östervångsskolan

Rutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Fokus på skolans uppdrag

Lärarnas bedömning och utvärdering

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering

Skolans lärandemiljö

Fokus på lärande

Tillit till elevens förmåga

Trygghet och studiero

Enskild elevs rätt

Bedömning (och betyg)

Undervisningstid och val

Särskilt stöd

Studie- och yrkesvägledning

Avgifter

Rektorns beslutsfattande

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Alla elever ges inte förutsättningar att nå lägst mål att uppnå i alla ämnen.

Författningsstöd:

3 kap. 2-4 §§ Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2 Mål och riktlinjer

Kursplanerna

Motivering:

Av Specialpedagogiska skolmyndighetens statistiksammanställning framgår att 3 av 8 elever avslutade det tionde skolåret med fullständiga betyg år 2010. Av de 8 eleverna hade vidare 3 elever erhållit betyg i ämnena svenska, engelska och matematik och 6 elever hade betyg i ämnena svenska och teckenspråk. Det sistnämnda kan betraktas som ett mått på det för specialskolan i läroplanen uttalade målet om tvåspråkighet.

Östervångsskolans sammanställning över elevernas måluppfyllelse för vårterminen 2010 visar att tre fjärdedelar av eleverna i årskurs 10 nådde målen i svenska och mer än tre fjärdedelar av dem i svenskt teckenspråk, medan hälften av eleverna nådde målen i engelska och matematik. Förutom i svenska och svenskt teckenspråk nådde dessa elever bäst resultat i de praktisk-estetiska ämnena medan mindre än hälften av eleverna nådde målen i de naturorienterande ämnena. Vid en jämförelse med elevernas resultat i årskurs 6 år 2006 framgår att samma elever då nådde målen i samtliga ämnen. Det kan finnas anledning att utreda vad denna nedgång i uppnådda resultat beror på.

Östervångsskolan kan redovisa samlade resultat över elevernas måluppfyllelse i årskurs 6 i alla ämnen utom teknik för vårterminen 2010. Av denna sammanställning framgår att två tredjedelar av dessa elever nådde målen i svenska, drygt hälften av eleverna nådde målen i svenskt teckenspråk, knappt hälften av dem nådde målen i engelska och en tredjedel av eleverna nådde målen i matematik. Två tredjedelar nådde målen i de naturorienterande ämnena och drygt två tredjedelar i de samhällsorienterande ämnena. Lägst var måluppfyllelsen i de två praktisk-estetiska ämnena rörelse och drama samt hemkunskap medan samtliga elever nådde målen i idrott och hälsa.

Skolans statistik över en femårsperiod, såvitt avser eleverna i årskurs 10, uppvisar för 2010 sämre resultat än för år 2009. Åren dessförinnan var resultaten åter sämre igen. För eleverna i årskurs 6 är bilden den motsatta då resultaten för 2010 är klart bättre än året innan, medan resultaten året dessförinnan i vissa delar var bättre. Med hänsyn till att det är mellan 4 och 10 elever i varje årskurs är dock några statistiska analyser knappast meningsfulla.

Vid en jämförelse mellan resultaten på de nationella proven 2010 och betygen i årskurs 10 framgår att dessa i huvudsak överensstämmer. En av eleverna deltog inte i tre av de fyra proven.

Östervångskolan redovisar inte någon sammanställning över måluppfyllelsen för eleverna i årskurs 4. Likaså saknas samlade resultat för de elever som följer grundsärskolans kursplaner. Skolinspektionen förväntar sig dock en redovisning av resultaten i samtliga ämnen i samband med uppföljningen.

Elevernas möjlighet att påverka sin undervisningssituation så att den upplevs som stimulerande och lärarnas förmåga att anpassa sin undervisning till alla elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande är sådana faktorer som har stor påverkan på elevernas möjligheter att nå goda kunskapsresultat. Mot bakgrund av Östervångskolans låga måluppfyllelse och bristen på resultat i vissa delar finns det anledning att skolan vidtar åtgärder så att eleverna ges förutsättningar att nå lägst mål att uppnå.

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av skolan

Bedömningsområde: Fokus på skolans uppdrag

Bedömning:

Den pedagogiska personalen på Östervångsskolan får inte i tillräcklig omfattning den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna genomföra sina arbetsuppgifter.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

All personal som eleverna möter på skolan har av skolinspektionen ombetts att göra en självskattning av i vilken utsträckning de anser sig kunna kommunicera med eleverna via svenskt teckenspråk i undervisningssituationen och i övriga kontakter. Metoden kan bara ge ett grovt mått på teckenspråkskompetensen. Resultatet visar att drygt fem sjättedelar av de lärare som har svarat bedömer sin möjlighet att kommunicera på svenskt teckenspråk till minst 80 procent.

Elever berättar dock vid samtal med inspektörerna att vissa lärare inte behärskar svenskt teckenspråk och att detta upplevs som ett problem. Lärare har i dessa situationer visserligen ofta tillgång till skolans tolk, men eleverna upplever att det är svårt att följa lektioner som tolkas. Även lärare som inspektörerna samtalar med bekräftar att behovet av kompetensutveckling i svenskt teckenspråk är stort hos lärarna och uppger att vissa lärare som har bristande teckenspråkskompetens inte kan möta elever och upprätthålla en levande kommunikation i klassrummet. Detta kan inte en tolk avhjälpa.

Även om en klar majoritet av lärarna bedömde sin teckenspråkskompetens som god finns skäl att prioritera kompetensutveckling i svenskt teckenspråk för såväl nyanställda som personal med längre anställningstid. Idag erbjuder skolan nyanställda som saknar teckenspråkskompetens utbildning i svenskt teckenspråk en timme i veckan, vid behov är det möjligt att få utbildning ytterligare någon timme per vecka. Utbildningen genomförs av en på skolan anställd teckenspråkslärare. Även om skolans personal har en förhållandevis hög teckenspråkskompetens och skolan erbjuder en relativt generös kompetensutveckling i svenskt teckenspråk återstår enligt skolinspektionens bedömning ett behov av insatser för att stärka teckenspråksmiljön. Även personal med god teckenspråkskompetens kan uppleva behov av kompetensutveckling eftersom teckenspråket utvecklas, inte minst hos ungdomarna. Detta kräver nivåanpassade kompetensutvecklingsinsatser i svenskt teckenspråk.

Bedömningsområde: Lärarnas bedömning och utvärdering

Bedömning:

De individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen uppfyller inte i alla delar författningarnas krav.

Författningsstöd:

8 kap. 1 § Specialskoleförordningen

Lpo 94, 2.7 Bedömning och betyg

Motivering:

På Östervångsskolan använder lärarna en för Specialpedagogiska skolmyndigheten gemensam modell för den individuella utvecklingsplanen. Även om det varierar stort mellan olika lärare indikerar dokumentationen som Skolinspektionen tagit del av att det inte sällan är elevernas intresse och engagemang snarare än deras måluppfyllelse i förhållande till kursplanernas mål som bedöms. Målen för elevernas utveckling i de individuella utvecklingsplanerna är otydligt formulerade i förhållande till målen i läroplan och kursplaner. Dokumentationen från skolan visar också att utformningen av de skriftliga omdömena är av mycket skiftande kvalitet. Vidare framkommer att det i de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena ofta ges omdömen i block vilket inte är i överensstämmelse med förordningens krav. Rektorn behöver tillsammans med lärarna arbeta för att de skriftliga omdömena och elevernas framåt-syftande mål i de individuella utvecklingsplanerna formuleras på ett sådant sätt att de tydligt står i relation till de nationella målen och säkerställa att lärarna regelbundet utvärderar elevernas kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav i samtliga ämnen.

Bedömningsområde: Rektors ansvar för uppföljning och utvärdering**Bedömning:**

Rektorn inhämtar inte i tillräcklig grad kunskaper om samt följer upp lärarnas undervisning.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

På Östervångsskolan finns en rektor och en biträdande rektor. Rektor ansvarar för två arbetslag och studierektor för fyra. Rektor och biträdande rektor har medarbetarsamtal med lärarna i sina respektive arbetslag.

Lärare och elever uppger i intervjuer att rektorn sällan deltar ute i verksamheten och rektorn bekräftar denna bild. Rektor själv uppger att hon önskar att hon hade möjlighet att vara mer ute i klassrummen men att allt för mycket av hennes tid går åt till administrativt arbete inom Specialpedagogiska skolmyndigheten. Oberoende av orsakerna har rektorn det övergripande ansvaret att som pedagogisk ledare hålla sig förtrogen med verksamheten på skolan genom att följa lärarnas undervisning och därefter utveckla denna genom individuellt stöd och genom generella insatser på skolan. Tillsynen visar att rektorn i större omfattning behöver inhämta egna direkta kunskaper om undervisningen för att säkerställa att den inriktas på att nå de nationella målen.

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig utsträckning ansvar för att skolans resultat utvärderas regelbundet och att detta underlag används för att nå de nationella målen.

Författningsstöd:

2 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling

Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar

Motivering:

Östervångsskolans kvalitetsredovisning för år 2009 innehåller inga direkta analyser av elevernas uppnådda kunskapsresultat. Under rubriken "Resultat och måluppfyllelse" redovisas andelen avgångselever med fullständiga respektive ofullständiga betyg samt betygsgenomsnitt inom ämnena teckenspråk, svenska, engelska och matematik. Det finns däremot ingen redovisning av övriga ämnen och inte heller något mått på måluppfyllelsen i skolår 4 och 6. Inte heller finns det någon redovisning av hur många elever som har uppnått det för specialskolan särskilt reglerade målet om tvåspråkighet.

Rektorn behöver säkerställa ett ökat fokus på elevernas uppnådda resultat och en större bredd i redovisningen av resultaten att ha som grund för vidare analyser och överväganden om åtgärder.

Östervångsskolan har under flera år bedrivit ett medvetet arbete för att öka måluppfyllelsen bland skolans elever. Skolan har en anställd speciallärare som arbetar som utvecklingsstrateg bl.a. med utveckling av tvåspråkigheten och har som en del sitt arbete utbildning för lärarna i "Lärande och språk". Detta projekt syftar till att öka såväl elevernas språkbehärskning som till att förbättra deras kunskapsresultat genom att bl.a. öka medvetenheten om språkens betydelse för inläring. Skolan bedriver också sedan fem år tillbaka ett utvecklingsarbete i samarbete med Karlstad Universitet kring problembaserad skolutveckling, PBS. Detta innebär bl.a. att lärarna samlas och för pedagogiska diskussioner kring vissa givna ämnen.

Skolinspektionen ser mycket positivt på det utvecklingsarbete som bedrivs på skolan. Granskningen visar att lärarna har informerats om och är väl insatta i skolans resultat. Det finns på skolan en medvetenhet om att måluppfyllelsen är låg och rektor beskriver såväl vid intervjuer som i dokumentation från skolan en rad faktorer som bidrar till detta. Resultaten blir dock inte föremål för någon gemensam diskussion och analys. Det finns inte någon tydlig pågående process där rektor och lärare för ett gemensamt resonemang kring skolans resultat i syfte att öka måluppfyllelsen. Rektorn måste därför ta ett större ansvar för samlade insatser där all personal blir delaktig i arbetet med att öka måluppfyllelsen.

Huvudområde: Skolans lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på lärande

Bedömning:

Eleverna upplever inte i tillräcklig utsträckning att undervisningen är stimulerande.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för lärande

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Riktlinjer

Motivering:

Vid samtal med elever, främst från de högre årskurserna, men även vissa från de lägre årskurserna, framkommer att eleverna i stor utsträckning upplever att undervisningen i skolan är tråkig och enformig. Den normala undervisningssituationen är antingen att läraren pratar eller att eleverna får arbeta själva. Det saknas utmaningar och vissa av eleverna upplever att undervisningen ofta är på för låg nivå. Denna bild bekräftas då

inspektörerna besöker pågående lektioner i skolan. I de lägre årskurserna förs många livliga diskussioner och eleverna tillåts utveckla sina egna resonemang. Nivån på undervisningen ligger också i flera fall på en hög nivå. I de högre årskurserna ser inspektörerna däremot mest undervisning i form av att läraren förklarar eller att eleverna arbetar själva med att lösa uppgifter eller läsa i sina läroböcker. Vid dessa klassrumsbesök såg inspektörerna inga inslag där eleverna själva var aktiva genom att diskutera eller resonera kring olika frågor. Skolinspektionen är medveten om att gruppens elevsammansättning har betydelse för hur undervisningssituationen i klassrummen ser ut, men finner trots detta att rektorn tillsammans med lärarna och eleverna behöver diskutera arbetssätt och arbetsformer för att skapa goda förutsättningar för eleverna att utveckla sin nyfikenhet och lust att lära.

Bedömning:

Rektor tillser inte att lärarna i tillräcklig utsträckning arbetar med att anpassa undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Författningsstöd:

1 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Lpo 94, 2.2 Kunskaper

Motivering:

Det låga elevantalet på Östervångsskolan medför att elevgrupperna är små och många gånger heterogena. Elevgrupperna är således sammansatta av elever som läser på flera olika nivåer. Granskningen visar att elever i vissa fall inte upplever att de får de utmaningar de önskar, att de upplever att undervisningen är för lätt och att de ofta får vänta tills alla i gruppen har förstått innan de får gå vidare. Det är en uppenbar risk att undervisningen i dessa elevgrupper inriktas på de svagare eleverna som behöver extra stöd i sin utbildning och att de elever som ligger på en högre kunskapsnivå tvingas anpassa sig till övriga elevers nivå i klassen. Det är angeläget att rektor tillser att lärarna anpassar sin undervisning efter samtliga elevers behov och förutsättningar för att på så sätt möjliggöra en stimulerande undervisning för alla elever.

Bedömning:

Rektor och lärare arbetar inte tillräckligt aktivt för att öka elevernas möjlighet till inflytande över utbildningens utformning utifrån stigande ålder och mognad.

Författningsstöd:

7 kap. 2 § 1985 års skollag

Lpo 94, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Motivering:

Granskningen visar att elevernas möjlighet till inflytande över undervisningens planering, genomförande och utvärdering är förhållandevis god i de lägre årskurserna, men att eleverna i de högre årskurserna inte har någon direkt möjlighet att påverka sin undervisningssituation. Detta tvärtemot vad som stadgas i författningarna som anger att elevernas inflytande över undervisningen gradvis ska öka i takt med elevernas ålder och mognad. Eftersom samtliga lärare inte ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer och inte heller utvärderar undervisningen är det angeläget att rektor tillsammans med lärarna arbetar fram ett för skolan gemensamt förhållningssätt i syfte att öka elevernas inflytande.

Bedömningsområde: Tillit till elevens förmåga

Bedömning:

Rektorn säkerställer inte att all personal har genomgående höga och tydliggjorda förväntningar på elevernas förmåga.

Författningsstöd:

Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag

Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att sträva mot

Lpo 94, 2.3 Elevers ansvar och inflytande, Riktlinjer

Motivering:

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper och att stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. Skolan ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan. Höga och tydliggjorda förväntningar på elevens förmåga är en av framgångsfaktorerna för god måluppfyllelse och goda kunskapsresultat. Rektorn på Östervångsskolan har uttalat höga förväntningar på skolans elever. Hennes inställning är att eleverna alltid har möjligheter och att det "aldrig är fel på eleven". Denna grundinställning genomsyrar mycket av skolans verksamhet. Inspektörerna har också sett flera undervisningssituationer där undervisningen har legat på en förhållandevis hög nivå och både lärare och elever bekräftar att många av lärarna har höga förväntningar på eleverna. Inspektörerna har dock mött lärare som har en helt annan inställning till sina elever och som klart har uttalat att eleverna inte vill och inte kan lära sig något och att det därför känns meningslöst att undervisa dem. Detta bekräftas även i intervju med elever. Det är därför angeläget att rektor tillsammans med samtliga lärare diskuterar och säkerställer att höga och tydliggjorda förväntningar finns på elevernas förmåga för att förbättra måluppfyllelsen och elevernas kunskapsresultat.

Bedömningsområde: Trygghet och studiero**Bedömning:**

Skolan saknar ordningsregler som är förankrade, efterlevs och anpassas efter skolans förhållande.

Författningsstöd:

7 kap. 9 b § Specialskoleförordningen

Motivering:

Granskningen visar att det saknas ordningsregler på Östervångskolan. Elever och lärare som Skolinspektionen samtalar med uppger att några lärare tillämpar vissa ordningsregler, men att dessa skiftar från lärare till lärare. Eleverna har inte varit med och diskuterat ordningsregler tillsammans med lärarna och de vet inte vem som har tagit fram dem. Rektorn bekräftar att skolan saknar gemensamma ordningsregler.

Bedömning:

Rektorn ser inte i tillräcklig utsträckning till att det på skolan bedrivs ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Den årliga planen mot kränkande behandling uppfyller inte i alla delar författningarnas krav.

Författningsstöd:

14 a kap. 1 och 6-8 §§ 1985 års skollag

2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Motivering:

Granskningen visar att det förekommer kränkningar på Östervångsskolan. Det är främst en grupp elever som utsätter andra elever på skolan för kränkningar både fysiskt och verbalt. De utsatta eleverna uppger att de är rädda och att de ibland säger till någon vuxen, men att detta inte hjälper. Kränkningarna fortsätter ändå. Av lärarintervjuer framgår även att lärare har varit utsatta för kränkningar av elever i denna grupp. Granskningen visar också att några elever har blivit utsatta för kränkningar av lärare på skolan. Detta är uppgifter som Skolinspektionen ser mycket allvarligt på varför ärendet i denna del har överlämnats till Skolinspektionens enhet för anmälningsärenden i Lund för vidare utredning.

Östervångsskolan har under en längre tid haft problem med kränkningar och vissa insatser har gjorts för att motverka detta. Sedan en tid bedriver skolan en s.k. rastverksamhet som leds av två anställda på skolan. Dessa har till uppgift att ge skolans elever social träning och hjälpa dem att lösa konflikter under rasterna. Skolan har också inrättat en särskild rastlokal för eleverna i årskurs sju till tio. Dessa båda åtgärder har

fått positiva effekter på skolan såtillvida att bråk och kränkningar på skolan till viss del har minskat. Som ovan nämndes visar dock granskningen att kränkningar fortfarande förekommer i inte obetydlig omfattning. Granskningen visar också att det i övrigt inte förekommer något målinriktat arbete på skolan för att förebygga och förhindra kränkande behandling.

Östervångsskolans plan mot kränkande behandling innehåller betydande brister. Det saknas såväl klara och tydliga mål för likabehandlingsarbetet som konkreta åtgärder utifrån en aktuell kartläggning av verksamhetens behov på detta område. De elever som skolinspektionen samtalar med känner inte till skolans likabehandlingsplan. De har inte heller deltagit i att identifiera vilka insatser som behövs för att få de kränkningar som sker på skolan att upphöra och för att förebygga att sådana kränkningar sker. Rektorn måste tillse att det på Östervångsskolan bedrivs ett målinriktat arbete som omfattar alla i skolan för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Likaså måste en plan mot kränkande behandling som är i överensstämmelse med skollagen tas fram och elevers deltagande i arbetet tillgodoses i enlighet med förordningen.

Bedömning:

Rektorn tar inte i tillräcklig utsträckning ansvar för att skolan utreder och vidtar åtgärder mot kränkande behandling

Författningsstöd:

14 a kap. 10 § 1985 års skollag

Motivering:

Vid Skolinspektionens besök framkommer uppgifter från ett flertal elever att de känner sig såväl fysiskt som verbalt kränkta av en av lärarna på skolan. Elever uppger att läraren vid ett flertal tillfällen har uttalat sig kränkande inför eleverna om deras funktionsnedsättning och en elev uppger även att denne fysiskt har kränkts av läraren. Dessa uppgifter bekräftas av övriga vid intervjutillfället närvarande elever. Eleverna uppger att de vid upprepade tillfällen har påtalat detta för rektorn, men att inga åtgärder har vidtagits för att förhindra att kränkningarna fortsätter. Eleverna uppger att de nu har tröttnat på att säga till rektorn eftersom de upplever att det inte är någon idé. På förfrågan från inspektörerna uppger rektorn att dessa uppgifter är kända och bekräftar att inga mer ingripande och effektiva åtgärder har vidtagits. Skolinspektionen ser mycket allvarligt på det inträffade. Efter inspektörernas påtalande och uppföljning har nu vissa åtgärder vidtagits från rektorns sida. Som ovan nämndes har ärendet i denna del lämnats över till Skolinspektionens enhet för anmälningsärendet i Lund för vidare utredning.

Huvudområde: Enskild elevs rätt**Bedömningsområde: Särskilt stöd****Bedömning:**

De på skolan upprättade åtgärdsprogrammen uppfyller inte i alla delar författningarnas krav.

Författningsstöd:

6 kap. 1 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Inspektörerna har tagit del av ett antal av skolans åtgärdsprogram och konstaterar att kvaliteten i dem är varierande och att de generellt behöver förbättras. Innehållet behöver tydligare utgå från de nationella målen i läroplan och kursplaner och insatserna för att eleverna ska nå målen behöver mer konkret beskrivas i förhållande till dessa. Det åligger rektorn att tillse att åtgärdsprogram utarbetas i överensstämmelse med kraven i specialskoleförordningen.

Bedömning:

Beslut om anpassad studiegång fattas inte alltid i enlighet med författningarnas krav.

Författningsstöd:

6 kap. 7 § Specialskoleförordningen

Motivering:

Elever som nyligen har anlänt till Sverige och mottagits på skolan får sin huvudsakliga undervisning i en grupp som kallas förberedelsegrupp. Dessa elever läser alla ämnen enligt timplanen utom engelska. Några beslut om anpassad studiegång för dessa elever avseende engelskundervisningen har emellertid inte fattats.

Vidare har inspektörerna tagit del av de nu aktuella beslut som fattats om anpassad studiegång på skolan. Ett av dessa beslut innefattar bland annat att eleven ska ha en "hemläsedag" i veckan. **Detta är inte** förenligt med specialskoleförordningens krav.